

ТОШКЕНТ
Ғафур Ғулом
номидаги
Адабиёт ва
санъат
нашриёти

1982

Эркин Воҳидов

МУХАББАТ

Шеърлар

Ўз
В 89

Қайта нашр

Воҳидов Эркин.
Муҳаббат: Шеърлар.—Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1981.—
448 б.

Муҳаббат муҳаббат... Ёрга, дийрга муҳаббат! Инсонга муҳаббат! Таниқли шоир Эркин Воҳидовнинг мазкур тўплами ана шу муқаддас туйғуни мадҳ этувчи шеърлар, ғазаллардан дасталанди. «Муҳаббат» маълум маънода сарҳисоб бўлиб, бунда шоир ижодий фаолиятининг ҳамма даврида ёзилган шеърлар билан танишиш мумкин. Тўпламга болаларга бағишланган туркум ва жаҳон адабиётидан қилинган таржима асарлардан намуналар ҳам киритилди.

Ваҳидов, Эркин. Любовь. Стихи.
Ўз2

В $\frac{70403-147}{M352 (04)-82}$ 154—82 47025200

* * *

*Бир томчи қуёш ўйнар
Нақш олма ёноғида.
Осмон кўксим каби кенг,
Кўнглим каби беғубор.
Қай томон боқар бўлсам
Бу тириклик боғида
Баҳорий илиқлигу
Наҳорий тиниқлик бор.*

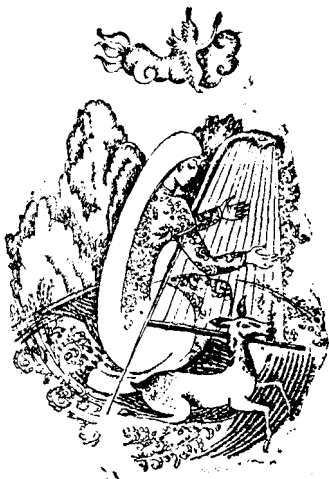
*Борлиқ шунчалар гўзал,
Яшаш шунчалар ширин.
Бу чамандан ҳеч кетмай
Мангу қолгим келади.
Чечаклар таъзим қилса,
Қўлга олиб ҳар бирин
Тўйиб-тўйиб боққиму,
Куйга солгим келади.*

*Кўз очиб нур қўйнида
Кўрдим ёруғ дунёни,
Бу оламда неқи бор
Бари тортар ҳавасим;
Лолалар қаҳқаҳаси,
Чечакларнинг хандони,
Ғунчалар юзидаги
Сал уятчан табассум...*

**Кечалар Ёлғиз қолиб
Юлдузларга боққанда
Кўнгилдек оқ қоғозга
Тўкилади бу ҳавас.
Ҳаёт ўзи куй бўлиб,
Қўшиқ бўлиб оққанда
Қалби билан ҳар одам
Шоир бўлса ажабмас.**

**Яшамоқ бор, севмоқ бор
Бу ҳаёт қучоғида.
Бахтиёр умрларнинг
Нурга тўлиқлиги бор.
Шу сабаб қайн боқсам*
Одамлар нигоҳида
Баҳорий илиқлигу
Наҳорий тиниқлик бор.**

1967

Қанча интилганман, курси қўймасдан
Дадам жавонидан олгунча китоб.
Қанча излаганман, мурғак фикрнинг
Минглаб саволига топгунча жавоб.

Манзара

Қора қушлар қўнарлар
Мажнунтолнинг шохига.
Бошин сувга эгарлар
Боқмай сира оҳига.

Раҳми келиб булутнинг
Йиғлаб тўкар ёшини.
Қушлар қочар, мажнунтол
Кўтаради бошини.

Булутнинг орасидан
Қуёш кулиб қарайди.
Мажнунтолнинг ювилган
Сочларини тарайди.

1952

* * *

Мен жилгаман,
Дәрә бұлиб тўлгим келади.
Она юртим,
Сенга ўғлон бўлгим келади.
Бугун сенга
Фақатгина шеър бағишладим,
Керак бўлса
Жонни фидо қилгим келади.

1953

Кулгимиздан янграсин олам

Истаймизки, қувноқ кулгининг
Жарангига кўмилсин олам.
Нега кулмас эртаги куннинг
Ишқи билан яшаган одам.

Истаймизки, хуррамлик бўлсин,
Шўх қаҳқаҳа боғласин қанот.
Куй шалола янглиғ қуюлсин,
Қўшиқ бўлиб туюлсин ҳаёт.

Истаймизки, қалбларимизни
Чулгамасин ғам-қайғу бир зум.
Бир нафас ҳам лабларимизни
Тарк этмасин ёруғ табассум...

Гулшанларни тўлдириб кулинг,
Кулгимиздан янграсин олам.
Нега кулмас эртаги куннинг
Ишқи билан яшаган одам.

1954

Боғбон

Хазон сипоҳига эй боғбон эмас монө
Бу боғ томига гар игнадин тикан қилғил.

Навоий

Нур тўкар боғбоннинг нуроний юзи,
Тетик қоматидан ёғади виқор.
Бошида юз қишнинг кумуш ранг изи,
Кўнглида юз йилнинг навбаҳори бор.

Ота меваларин монанди йўқдир,
(Тотли суҳбатига тенг эмаску-я)
Гоҳи Фузулийдан ғазаллар ўқир,
Гоҳи ширин-ширин қилар аския.

Дейди: бу боғимда доимо кўклам,
Умр баҳорига мен ҳам йўл олдим.
Бу боғнинг томига тикан қилмай ҳам
Хазон сипоҳига монө бўлолдим.

Севинч зиёсига тўладир кўзи,
Қалбида бир олам ифтихори бор.
Бошида юз қишнинг кумуш ранг изи,
Кўнглида юз йилнинг навбаҳори бор.

1954

Ҳаёт йўлидан

Бунда толе ҳар нарсадан мўл,
То ўлгунча шу ўлкада қол.

Ҳ. Олимжон

Ҳаётнинг кенг, нурли йўлидан
Йиллар оша ташлайман қадам.
Олам-олам тоза гулидан
Тутар менга ҳар янги кўклам.

Бахтиёрман, ўн саккиз баҳор
Чечаклари яшнар қўлимда.
Ҳали яна қанча кўклам бор,
Қанча гуллар кутар йўлимда.

Очилажак ўша гулларнинг
Ишқи билан йиллар ошарман.
Мен эртанги олов кунларнинг
Ҳарорати билан яшарман.

Сен билан, эй зумрад баҳорим,
Ҳамнафасман бутун умрга.
Чунки менинг обод диёрим
Мангуликка сен билан бирга.

Ол, деб чечак тутган чоғингда,
Этак-этак олурман, кўклам.
Ўлсам ҳамки, кенг қучоғингда
Бир гул бўлиб қолурман, ўлкам!..

1955

Ҳайкал ёнида

Космодемьянская хотирасига

— Айт, бир умр бўлурсан озод,
Узинг кимсан, ўртоқларинг ким?—
Дор остида сўрайди жаллод.—
Айтсанг — ҳаёт, айтмасанг — ўлим.
Зоя ҳамон жим...
Ғазабидан титраб, энтикиб:
— Айт,— қичқирди фашист сўнгги

гал...

.
Уфқларга мағрур кўз тикиб,
Сукут ичра боқади ҳайкал.
Осмоқ бўлса ёв яна минг бор,
Солса яна минг жил қийноққа,
Мағрур бу қалб гўёки тайёр
Яна минг йил сукут қилмоққа...

1955

Тоғ билан суҳбат

Дейман: Булутларга чулганган, оппоқ
Туманли бошингга қуёш тўкар иур.
Кимсанки, қаршимда юксалиб мағрур,
Узоқ-узоқларга боқасан, ўртоқ?

Акс садо дер:— Тоғ!..

Дейман: Қорларингга қўйганман қадам,
Улкан қояларинг қучиб ўтганман.
Устингдан неча бор учиб ўтганман.
Кимманки, шунчалар юксак иродам?

Акс садо:— Одам!..

Дейман: Қувончингга тор келур жаҳон,
Тонгдан бошланаркан бағрингда гурунг.
Нималир шунчалар фахринг, ғуруринг,
Айт нелар қилибди қўйнингда макон?

Акс садо дер:— Кон...

Дейман: Фанлар сари шахдам йўл олдим,
Порлоқ истиқболим кўз тутар менга.
Ишон, бир кун яна келаман сенга.
Аmmo ким бўлиб — шу фикру хаёлим.

Акс садо:— Олим...

Тилагим шу, ўртоқ, ҳақлисан буткул,
Илмлар тоғи бор қаршимда ҳали,
Жавоҳирлар тўла бағринг очгали
Қучоғингга яна келаман, кутгил!

Акс садо дер:— Кел!

1956

Тонг лавҳаси

Уфқларга қўйиб гулдаста,
Тоғ ортидан кўтарди-да бош,
Пастга боқди чўққидан аста
Олтин қалам тутган бир наққош.

Ҳар нуқтага сайқал бериб у,
Водий узра чизди зар лавҳа.
Сўнг қуёш деб имзо чекди-ю,
Тонготар деб қўйди сарлавҳа.

1956

Камтарлик ҳақида

Гарчи шунча мағрур турса ҳам
Пиёлага эгилар чойнак.
Шундай экан, манманлик нечун,
Кибру ҳаво нимага керак?
Камтарин бўл, ҳатто бир қадам
Ўтма гурур остонасидан.
Пиёлани инсон шуңинг-чун
Ўпар доим пешонасидан.

1956

Чаноқларга қўнган юлдузлар

Тонг еллари билан ўйнашиб,
Кўк шамлари сўниб қолдилар.
Йўқ пахтазор водийга тушиб
Чаноқларга қўниб олдилар.

Тўлиб олтин чаноқларига
Майин жилва қилиб кулдилар.
Теримчи қиз қучоқларига
Оппоқ пахта бўлиб тўлдилар.

Яна қанча чевар қўллардан
Пардоз олиб бўлдилар кўркам.
Меҳнат тери билан йўғрилган
Юлдузларга кийинди ўлкам...

Ҳақли, агар ўз касби билан
Ғурур қилса пахтазор аҳли.
Оқ олтин ҳам шунча севинчдан
Чаноғига сиғмаса ҳақли.

1956

Болалик

Тупроқ кўчалардан чопган болалик
Йиллар чанги ичра аста йўқолди.
Болалик кетдию шўх суҳбатларда
Уни кула-кула эсламоқ қолди.

Жилғалар ошиқар дарё бўлгани,
Гиёҳлар бўй чўзар доим қуёшга.
Эртанинг ишқида йиллар ошдиму
Орзу қанотида етдим бу ёшга.

Қанча интилганман, стул қўймасдан
Дадам жавонидан олгунча китоб.
Қанча излаганман, мурғак фикрнинг
Минглаб саволига топгунча жавоб.
Болалик!

Мен сени бир умр қалбда
Она сути каби сақлай муқаддас
Ва лекин эртаги кунимдан кечиб,
Сенга қайтмоқни ҳеч қилмайман

ҳавас!

1957

Кичик ой сўзи

Биринчи ер йўлдошига

«Майли, умрим абадий эмас,
Майли, яшай фақат бир нафас,
Лекин мени ойга қилиб тенг,
Шуълалардан ясаб кошона,
Қуёш сари узатган халқнинг
Боши узра бўлай парвона.

Майли, сўнг ўт чирмашсин танга,
Майли, мени қучсин аланга.
Фақат бўлиб Данконинг қалби,
Фазолардан нур сочай фанга.
Она-Ватан! Бир ўғлинг каби
Фидо этай жонимни санга!»

1957

* * *

Дўстларимни ҳайрон қолдирар
Баъзан ишқий шеърлар ёзганим.
Ҳазилкашлар қўймасдан сўрар:
«Куйлаганинг қайси нозанин?»

Йўқ дей десам, кулги бўламан,
Алдамоқни ҳеч кўрмайман эп.
Не ҳам дердим, ҳазил қиламан,
Шоир ҳали изланишда, деб...

1957

* * *

Тинглайман кўп ўзбек сўзларин
Хоразмча талаффузини.
Хуш кўраман у ер қизларин
«Қўйсангиза» деган сўзини.

Улар бунн айтса мулойим
Тилидан бол томгандай бўлар...
Хоразмлик қизларни доим
«Қўйсангиза» дегизгим келар.

1957

Қаро қошинг,
 қалам қошинг,
Қийиқ қайрилма қошинг, қиз.
Қилур қатлимга қасд
 қайраб —
Қилич қотил қарошинг, қиз.

Қафасда қалб қушин қийнаб,
Қанот қоқмоққа қўймайсан.
Қараб қўйгил қиё,
Қалбимни қиздирсин
 қуёшинг, қиз.

1957

* * *

Гоҳи поезд, гоҳ от билан,
Гоҳи кездим пиёда.
Мен ўтган йўл меридиан —
Чизигидан зиёда.

Кўп манзиллар кўзлаганман,
Кўп доволар ошганман.
Қимларнидир излаганман,
Қайларгадир шошганман.

Сўқмоқларда тупроқ кечдим,
Босдим тоғлар тошини...
Қанча-қанча йўллар кездим —
Топгунимча то сени.

1958

Яна пахтазордаман

Салом сенга, нуқрасоч далам,
Кўнглимдай кенг бағринг оч, далам!
Соғинганман — кўрай деб келдим,
Тўйиб гаштинг сурай деб келдим.
Эрта тонгдан кумуш мавжингга
Яна кўкрак урай деб келдим.

Айт, бу олтин чаноқларингми,
Сўзга очган дудоқларингми?
Шабнам қўнган момиқ пахталар
Маржон терли ёноқларингми?
Ёки юлдуз — қўноқларингми?

Тонг зар сочин силкитиб қуёш
Шуъла тўкса сенга беқиёс —
Бир манзара бўларки пайдо —
Олтин далам, фақат сенга хос!
Таърифингга дoston битсам оз.

Тонг уфқининг чехраси лола,
Тонг нурлари мисли шалола,
Чаноқларинг олтин пиёла,
Ҳар қатра нур — бир заррин тола.
Тонг уфқининг чехраси лола.

Пахта эмас, нуротерамиз, нур.
Бу денгиздан дур терамиз, дур.
Миллион кўзлар бизга интизор,
Кани, дўстим, юр терамиз, юр!
Этак-этак дур терамиз, дур!

1959

Экскаватор

Дашт қўйнига кирди-ю,
Илк бора наъра солди.
Ташна ер бағридан у
Сиқимлаб тупроқ олди.

Боши узра кўтарди
Тутиб пўлат кафтида...
Тупроқ нажот кутарди
Ёниб қуёш тафтида...

Ҳаяжони ортди-ю,
Титраб кетди қўллари.
Сўнг бор наъра тортди-ю,
Юриб кетди илгари...

1958

Мажнунтол

— Қуббон соҳилида қоматинг букиб,
Олтин баргларингни кўл узра тўкиб,
Нималар ҳақида сурасан хаёл,
Сўйла, мажнунтол?

Ё тонгда бир гўзал чиқдими сувга,
Нигоҳинг тушдими кўзи оҳуга?
Сени банд этдими лабидаги хол,
Сўйла, мажнунтол?

Кўл узра оққушлар парвоз этдими,
Ва ё ўйларингни олиб кетдими
Сочларингни силаб ўтганда шамол,
Сўйла, мажнунтол?

Тунда ой аксини кўрдингми сувда,
Балки кутмоқдасан уни беҳуда,
Йўқса нега маъюс кўриндинг, не ҳол,
Сўйла, мажнунтол?

— Йўқ, фикрим банд этган оққушлар эмас,
Сабо, ё париваш боқишлар эмас.
На сув кўзгусида кўринган ҳилол,
На чеҳраси ол!

Хаёлим боиси бошқадир бутун,
Ўтмишинг бу ғамли қиссаси узун.
Сўрадинг, сўйлайин, майли қулоқ сол,
Қалбга тугиб ол!

«... Жондан севар эди бир-бирин улар,
Қалбда тўлиқ эди ширин орзулар.
Йигит ўктам эди, қиз — соҳибжамол,
Хулқада баркамол.

Улар шу боғларда ўйнаб-куларди,
Оғушим уларга маскан бўларди,
Бунда ўтказарди ошиқлар висол —
Дамларин хушқол.

Анов чаманларда гул терардилар,
Анов тош устида ўлтирардилар.
Икки қалб гўё қўш кабутар мисол,
Тилларида бол...

Аmmo ушалмади ширин орзулар...
Бир кеча сўнгги бор учрашди улар.
Оҳ, севги гулшани этилди поймол,
Сўзламоқ маҳол...

Ҳамон ёдимдадир у ғамли кўзлар,
Шу оқшом айтилган аламли сўзлар:
«Ота...» «бойлик...» «тақдир...» «никоҳ...»
«қари чол...»
Ва «хайр, хуш қол!...»

Узоқ ўтирдилар шу тун икки ёр,
Айрилиқ шомиди вафоли нигор
Йигитга қолдирди ишқидан тимсол —
Шоҳи дастрўмол...

Шу бўлди — уларни топмадим зинҳор,
Сўрадим, изладим — кўрмадим бир бор.
Қайдадир севганлар, не кечди аҳвол —
Билмайман алҳол.

Гар сўрсам жавобсиз чайқалур бу кўл,
Дарагин келтирмас еллар ҳам буткул.
Боғда гул бош чайқар мен берган савол —
Қаршисида лол...

Сўрадим, дафъатан жим қолди боғлар,
Сўрадим, чўккандай туюлди тоғлар.
Сўрадим, чор атроф маъюс, бемажол —
Кўринди беҳол...

Жондан севар эди бир-бирин улар,
Қалбда тўлиғ эди ширин, орзулар.
Бу бир севги эди, улуғ баркамол,
Оҳ кетди увол...

Сен букун соҳилда кезиб юрганда,
Дилдоринг ёнингда ханда урганда
Шу кечмиш ҳислари дил мулкин дарҳол
Қилдилар ишғол.

Фикримни банд этган ишқ қиссаси бу
Ва ишқ қиссасининг алқиссаси бу —
Шу севги ҳаққи ҳам сендаги иқбол
Топмасин завол!*

1958

Устоз қабрида

(Ҳамза хотирасига)

Тонг отар. Лола ранг уфқда кўзим,
Сукут оғушида тин олар қуёш.
Майин шуълаларда титраб турар жим
Зухро кипригида икки томчи ёш.

Кўкда қанот қоқмай тинч учар бургут,
Еллар тинч, жилғалар чиқармас овоз.
Борлиқ қабринг узра сақлайди сукут
Бир қучоқ гул қўйиб бошингга, устоз.

Уфқлар қўйнида аланга бўлиб,
Зулмат дунёсига ўт қўйди қонинг.
Табаррук қонингдан чечаклар униб
Чаманга бурканди Шоҳимардонинг...

Нурга қўл чўзади юксак чинорлар,
Алвон шуълаларга бурканган ҳар ёқ.
Шу тонг нурларида шафақдай порлаб
Мактаб пештоқида ҳилпирар байроқ.

1958

Қуббон кўлига

Садо дейди: Сочларин ёйиб,
Нечун қуёш кезар паришон?
Тонг чиқару, кеч бўлар ғойиб
Не излаб у кезади жаҳон?

Акс садо дер: Бунда бир замон
Йўқотмиш у оинасини...
Беҳабарсан, эй, кўли Қуббон,
Қуёш, ҳамон излайди сени.

1958

Булоқ

Булоқ она ер сийнасидан
Шеър сингари қайнаб оқади.
Сувнинг кумуш оинасидан
Меҳрим бўлиб қуёш боқади.

Тўйиб ичдим, сув билан гўё
Дилга сингди юрт муҳаббати.
Ташналигим қонди-ю, аммо
Яна ортди қалб ҳарорати.

1958

* * *

Инсон яшамоқдан толмасин учун
Кўнглига бир дунё тилак берилган.
Тилак фақат дилда қолмасин учун
Инсонга забардаст билак берилган.

Бири минг йилларча инсон онгида
Уйғотди озодлик — ҳурликка истак.
Бири асримизнинг қутлуғ тонгида
Ленин байроғини кўтарди юксак.

Қирқ газ қанот бериб ғиркўк отларга,
Кўкда гиламларни учирди бири,
Унинг орузини самолётларга,
Сунъий йўлдошларга кўчирди бири.

Ёрқин истиқболнинг ишқи, шавқиди,
Буюк режаларни кўзлайди тилак;
Уларни тинч ижод, меҳнат завқи-ла
Ҳаёт дафтарига киритар билак.

Тилак бахш айласа қалбларга қанот,
Унга парвоз берган билақдир, ўктам.
Шулар бирлигида гуркирар ҳаёт,
Шулар бирлигида яшарар олам.

1959

Учрашувга ошиқади дугонанг,
Кўзлар висол орзусида чарақлаб...
— Болам, чойинг совиб қолди,— дер онанг,
Ултирасан уйда китоб варақлаб.

Ҳали севги деб аталган бастакор
Юрагингда торлар чертиб ўтмаган,
Ҳали ҳеч ким гуллар тутиб навбаҳор
Сени висол боғларида кутмаган.

Кечаларинг осудадир, бир одам —
Ёди билан банд бўлмаган ўйларинг...
«Ёш Вертер»ни ўқиб бир кун мени ҳам —
Севармикин кимдир, дея ўйладинг.

Ғойибона йўллларингга интизор,
Аллакимнинг кутишини билмайсан.
Деразангни чертиб сенга илк баҳор,
Бир даста гул тутишини билмайсан.

Сен ҳам уни, у ҳам сени кўрмаган,
Қаердадир яшар лекин дунёда.
Боғлар кезиб ҳеч гулга юз бурмаган,
У сен учун ҳар кимдан ҳам зиёда....

Учрашувга ошиқади дугонанг,
Қалб орзиқиб, ёр олдига чопади...
Қаердадир сени излар парвонанг,
У албатта сени излаб топади.

1959

* * *

Ун саккизга кирмаган ким бор,
Боғингдан гул термаган ким бор.
Сен ҳақингда ёзиб тўрт сатр,
Сирдошига аста кўрсатиб,
Қўшни қизга бермаган ким бор.

Дастлаб ҳар ким қалам олган он
Ёниб сени куйлар бегумон.
Маскан қуриб ҳар бир кўнгилдан,
Ошиқларни қолдириб тилдан,
Шоирларни қилурсан бийрон.

Тушдим чоғи мен ҳам домингга,
Эзгу ҳислар бахш этдинг менга,
Ҳаётимга зар лавҳа бўлдинг,
Илк шеъримга сарлавҳа бўлдинг.
Хаёлларим улфатдир сенга.

Юрагимда ҳис этдим қанот,
Тилсим каби очилур ҳаёт,
Висолдаги дамларим ширин,
Ҳижрондаги ғамларим ширин,
Кулиб боқар менга коинот...

Ун саккизга кирмаган ким бор,
Боғингдан гул термаган ким бор...

1959

Пўлат

У даставвал ойболта бўлди,
Сўнг замбарак бўлиб қуйилди.
Қилич ҳам у,

милтиқ

ва наган,

У бомба ҳам бўлиб портлаган.
Лекин олган жаҳонни фақат
Перо бўлиб қуйилгач пўлат.

1959

Йўллар

Йиллар оша бир ёш ўсарман,
Йўллар оша бир бош ўсарман.
Мен сайр этган гул водийларда
Чечакларга ёндош ўсарман.

Боғлар ўтган, қир ошган йўллар,
Уфқларга туташган йўллар,
Жимир-жимир нуқралар тақиб,
Нур эмибсиз қуёшдан, йўллар.

Сайр одатим қўярмидим мен,
Улкам кезиб тўярмидим мен,
Кезмай туриб, сайр этмай туриб
Уни шунча суярмидим мен!

Ҳали кўп бор ўтарман сиздан,
Дилга илҳом сўрарман сиздан,
Ҳисларимга бердингиз қанот,
Шоир бўлсам кўрарман сиздан.

1959

Қалам

Қалам гуфтоки, ман шоҳи жаҳонам
Қаламкашро ба давлат мерасонам.

Қалам, мангу ҳамроҳ бўлдинг йўлимга,
Бир умрга ҳамроз бўлдинг дилимга,
Мен шоирлик даъвосини қилмадим,
Эзгу мақсад сени тутди қўлимга.

Сен меҳримни оқ қоғозга битказдинг,
Истагимни элга баён этказдинг.
Мени юртим, давлатимга, халқимга
Хизмат қилмоқ давлатига етказдинг.

1959

Хайрли кеч

Тилак қадрин билар одамлар,
Яхши ният қилар одамлар.
Дўстга тунги ором олдидан
Хайрли кеч тилар одамлар.

Хайрли кеч — ҳикматли истак.
Бу истакни буюрмиш юрак.
Хайрли кеч — фараҳли тунинг
Осойишта, тинч бўлсин демак...

Ер юзида яшаган инсон
Майлига у қаерли бўлсин,
Тинч меҳнатда кунлари шодон,
Кечалари хайрли бўлсин.

1959

Она тупроқ

Нега инсон ерни қутлуғ дер,
Тупроқни ҳам санар муқаддас?
Йўқ, мўътабар эмас асли ер,
Тупроқ ўзи табаррук эмас.

Дастлаб ўша ер узра одам
Тўкканида ҳалол манглай тер,
Гавҳар унди она тупроқдан,
Қутлуғ бўлди муваззам бу ер.

Ўз муборак тупроғин инсон
Ёт назардан асраб ҳар нафас,
Уни қучиб фидо этди жон,
Қони билан қилди муқаддас.

Йўқ, мўътабар эмас асли ер,
Қутлуғ эмас тупроқ ҳеч қачон.
Муборакдир инсон тўккан тер,
Мўътабардир қутлуғ тоза қон.

1959

* * *

Кун тоғ ўрқачига тирмашар аста,
Новбот қояларда ялтирайди қор.
Юксак чўққилардан бошланган баҳор
Шалолалар билан интилар пастга.
Тўшаб соҳилларга жилвакор гилам,
Дарё бўлиб оқар Аму, Сирига.
Баҳор ўлкасининг қон томирига
Шарқираб киради фусункор кўклам.

1959

Улка

Боғларингни сайр этганимда
Сен бор эдинг қалбда, Ватаним.
Бор ҳуснига шеър битганимда
Уни дастлаб сенга атадим.

Минглаб тилда мадҳингни сўзлар
Бунда ўсган ҳар битта дарахт.
Нур эмади миллионлаб кўзлар
Кўкдан сенинг ҳуснингга қараб.

Жилмаяди ўзида йўқ шод
Янги ой ҳам кетмай қошингдан.
Этак-этак олиб коинот
Юлдузларин сочар бошингдан...

1960

Йўқ, ҳаловат истамайман

Йўқ, ҳаловат истамайман,
Ором билмас ёш жоним,
Тўлқин урган уммонча бор
Юракдаги туғёним.

Бўронларга, довулларга
Пешвоз юргим келади.
Дарёларнинг гирдобига
Кўкрак ургим келади.

Тинчлик билмас одатимдан
Озор чексам майлига.
Олов бўлиб бир дам ёнсам
Сўнг ўчсам ҳам майлига...

Ҳар мушкулга бардош берар,
Чидар менинг тош бошим.
Аmmo сокин, тинч яшашга
Сира йўқдир бардошим.

1960

Шеър кечаси

... Навбатим келмоқда,
Сўзлайман мен ҳам,
Энг яхши шеъримни излайман мен
ҳам.

Қани,
куйларимнинг энг сози қани?!
Кўнглимнинг энг дилбар овози
қани?!

Бир-бир варақлайман ёдим
дафтарин,
Мени маъвур тутинг, азиз
дўстларим!

Қувноқ даврангизда ўқиб бервали,
Энг яхши шеъримни ёзмабман ҳали.

Шеърлар чамани кенг,
Умрим ҳам узоқ,
Гуллар теражакман қучоқ ва қучоқ.
Аммо бир гул менинг юрагимдадир.
Бир шеър ёзмоқ менинг
тилагимдадир.

Бу шеърни излайман ақлимни таниб,
Бу шеърни куйлайман оташда ёниб,
Бу шеър ишқи билан яшайман мудом.
Бу шеър ишқи билан кўнглимда
илҳом.

Бу шеърға банд бутун эзгу
 ҳисларим...
Мени маъзур тутинг бу гал,
 дўстларим.
Қувноқ даврангизда ўқиб бергали
Энг яхши шеъримни ёзмабман ҳали.
Ва лекин мен уни битмагунимча,
Битиб сизга тақдим этмагунимча —
Бир нафас ҳаловат билмасман асло,
Тинмасман,
 тинмасман,
 тинмасман асло!

1960

* * *

Айтиб бўлдим сўнгги қўшиқни,
Жўнаб кетди қуёш ҳам аста.
Алвон кўйлак кийган уфқнинг
Этагида қолди гулдаста.

Қучоқ очар фараҳли бир тун,
Кўз олдимда яна бир чаман —
Хайрли кеч —
Тонг билан, дўстим,
Яна бир шеър ўқиб бераман.

1960

Эл устозим,
мен эсам толиб,
Сўз дурларин термоқдир ишим.
Одамларнинг ўзидан олиб
Одамларга бермоқдир ишим.

* * *

То тирикдирки табият,
То қуёш сочгайки нур,
Уч эгиз бордир тушунча,
Уч бу сўз ёндош бўлур:
Моҳиру меҳру маҳорат,
Олиму илму амал,
Ошиқу ишқу машаққат,
Шоиру шеърү шуур.

1961

Олимлар ва шоирлар

Қанча илҳом керак, ишқ, орзу-тилак
Инсонни фазога учирмоқ учун.
Қанча билим керак, тафаккур керак
Буни шеър, дostonга кўчирмоқ учун.

Олимни банд этар юлдузли осмон,
Чексиз фазо илми шоир хаёлин.
Ха, бу шундай замон, ажойиб замон,
Олимлар — шоиру
Шоирлар — олим.

1961

Шеър ҳақида шеър

(Ҳ а з и л)

Шеърим, мана битдинг ниҳоят,
Туним уйғоқ ўтди қошингда.
Битдинг дедим, севинма фақат,
Қанча иш бор ҳали бошингда.

Ҳали сени тирнаб-тирмашлаб,
Юз марталаб ўчирмоғим бор.
Қайта-қайта гижимлаб ташлаб,
Такрор-такрор кўчирмоғим бор.

Ахир бир кун мавсуминг етиб,
Кирганида гўза шонага,
Аста сенинг қўлингдан тутиб
Етаклайман газетхонага.

Илҳом дилга боғлаган қанот,
Унда-бунда ташлаймиз одим.
Бизга айлаб «ширин» илтифот,
Қарши олар адабий ходим.

Сени аста ёнимдан олиб,
Қўрқа-писа тутаман унга.
Шеърми, дея у қовоқ солиб
Кўзойнагин қўяр бурунга.

Уқиб чиқар, тортмага ташлар,
Уз ишини эттирар давом.
Энди, шеърим, шу кундан
бошлаб,
Сен меники эмассан тамом.

Ҳеч ким сени шеър демас энди,
Ҳеч ким демас қўшиқ ё газал.
Сен куй, илҳом, шавқ эмас
энди,
Бунда сенинг номинг
«материал»

Уринмагин энди беҳуда,
Учмоқ учун боғлама қанот.
Ором олиб ширин уйқуда
Муҳаррирнинг тортмасида ёт.

Ёз ҳақида битилган бўлсанг,
Шошма, ҳали қиш келгунча
тур.
Бахтинг кулиб йил ўтгач
аранг
Ярминг чиқса шунга ҳам
шукур.

Ҳали сени, шеърим, неча бор
Ғурбагларга етаклар тақдир.
Бунда қанча... мухлисларинг
бор,
Ҳали сени қилурлар таҳрир.

Ўзгаради қанча каломинг,
Ўзгаради қанчалар лавҳанг.
Ёзилганда «Тонг» бўлса
номинг,

«Оқшом» бўлар балки
сарлавҳанг.

Сўнг оламга ёйгали қанот,
Элни ўзга қилгали «шайдо»
Қуёш янглиғ бир куни —
 ҳайҳот! —
Газетада бўлурсан пайдо.

Ўз номимдан танийман аранг,
Лол тураман сенинг қошингда.
Навбат билан танқидчи аканг
Енгоқ чақар энди бошингда.

Таҳлил айлаб терсу ўнгингдан,
Иккимизни қилади беҳол.
Хўп дўппослаб танқид сўнгида
Ижодимга тилайди камол.

1961

Шоир умри

(П а р о д и я)

«Маза, мен Лермонтов ёшига
етдим,
Вир шоир умрини яшадим чиндан».
Қанча қоғозларнинг бошига етдим,
Ва лекин Лермонтов чиқмади
мендан.
Дўстларим, ортиқча камтарлик
нега,
Келажак ўн йилни кўрдим
олдинда.
Вақт келар, етарман Пушкин
ёшига,
Ушанда... Пушкин ҳам чиқмайди мендан.

1961

Теранлик

Шоира Зулфияга

Теранликни қидирмадим уммонлардан,
Инсонлардан топдим уни, инсонлардан.
Теранлик бу — нур ёғилган юзлардадир,
Теранлик бу — ўйчан боққан кўзлардадир,
Теранлик бу — айтилмаган сўзлардадир.
Майингина чимирилган қошлардаги,
Нуқра-нуқра қиров қўнган сочлардаги,
Бўронларда эгилмаган бошлардаги
Теранликнинг таърифига сўз бормикан?..
Машъум йиллар дилга солган озоридан,
Оналарнинг ҳасратидан, оҳ-зоридан
Одамларнинг юрагида уммони бор.
Уммонларнинг сокинлиги, тўфони бор.
У йилларнинг зилзилаеи кўкракларда,
Машъум уруш доғи ҳали юракларда.
Ҳассос қалбдан оққан энг пок
тилакларда,
Умидларда ҳаёт қадар теранлик бор,
Кўнгилдаги сабот қадар теранлик бор.
Теранликни қидирмадим уммонлардан,
Инсонлардан топдим уни, инсонлардан.

1961

Сурат

Қаердадир кўрганман уни,
Бир дақиқа бўлганман улфат,
Эслолмайман, аммо, қай кун,
Қай дақиқа, қай дам, қай ҳолат.

Кўзларида ажиб муаммо,
Тилсиз сурат боқар менга жим.
Э, у ўша...
Топилди гўё
Унут бўлган бир бўлак умрим.

Кўз олдимдан ўтади бир-бир
Аллақандай туманли хира
Хаёлимнинг қай бурчидадир
Йўқолмоқчи бўлган хотира.

У кунларни тиклар хаёлим,
Едга келар барча, барчаси...
Одамлар,
Сиз менинг ҳаётим,
Ҳар бирингиз умрим парчаси.

1961

Самарқанд кечаси

Мунажжим тасбеҳидан гўкилган доналардек
Осмон узра сочилиб ярқирайди юлдузлар.
Ой шаъму теграсида учган парвоналардек
То саҳар жавлон уриб парпирайди

юлдузлар.

Қаддини камон этиб юзда табассум изи,
Кеча сукунатига қулоқ тутар янги ой.
Ногаҳон эшитилса чақалоқнинг йиғиси
Яна бир Улуғбек деб ўйлаб қолди ҳойнаҳой.
Самарқанд юлдузлари лаълимикан,

дурдона,

Нақш олмалар сингари териб олгим келади.
Ҳар бири сўйлар экан қадимдан бир афсона,
Саҳаргача кўз юммай қулоқ солгим келади.
Ана Ҳулкар — етти қиз имлар мени

йироқдан

Ойдин кўчалар бўйлаб шуълаларда оқурман.
Улуғбек қадам қўйган бу муқаддас

тупроқдан

Улуғбек нигоҳ тиккан юлдузларга боқурман.
Бу кеча кўк уммони машъалларга тўлуғдур,
Ҳилолга қўнган юлдуз сузар гўё елканда.
Қадимий шаҳрим узра кезаман, дилда ғурур,
Юлдуз тўла осмонни кўтарганча елкамда.

1961

Қизалоқ

Синглим Фирузага

Қўғирчоқдан бир зум нари кетмасдан
Эркалар, бағрига босар қизалоқ.
Ҳаёт нима, ҳали идрок этмасдан,
Гўдаклигига ҳам ақли етмасдан,
Она бўламан деб ўсар қизалоқ.
Таажжуб, ким солмиш унинг

кўнглига,

Кирмоқ қайда ҳали ҳаёт йўлига,
Она алласига қонмасдан ҳали,
Эртага шу уйга бека бўлгали
Супурги тутади жажжи қўлига.

Ҳалитдан оналик меҳр-шафқатин
Дилиннга солдингми, эрка қизалоқ?
Тотиб кўрмай ҳаёт болу заҳматин,
Мушфиқ оналикнинг бор

машаққатин

Бўйинингга олдингми, эрка қизалоқ?
Гулзор яшагандек гунча қатида,
Томчида қуёшнинг жамолин кўрдим.
Уйласам ўй битмас ҳаёт ҳақида,
Шу жажжи қизалоқ табиатида
Табиатнинг буюк камолин кўрдим.

1961

Ёшлик

Ёшлик! Сени куйламаган ким,
Эртактаринг сўйламаган ким,
Ҳариганда ўйламаган ким,
Уйлаб яма куйламаган ким?
Битмоқ бўлдим мен ҳам сенга байт,
Ёш юракнинг ҳаққи борми, айт?

Ёшлик — асли менинг ўзимсан,
Кенг оламга боққан кўзимсан.
Ёзган шеърим, айтган сўзимсан,
Кечам, эртам, ушбу рўзимсан.
Битмоқ бўлдим сен учун ашъор,
Аммо ўзни куйламоқ душвор.

Ёшлик — гулу гулгунча экан,
Бу гул олам тургунча экан,
Ёшлик — беҳад тушунча экан,
Поёни йўқ гардунча экан.
Битмоқ бўлдим мен унга дoston,
Ўйларимга топмадим поён.

Ёшлик, дилдан шавқ кетгани йўқ,
Юрак сени тарк этгани йўқ,
Юрак сени тарк этгани йўқ,
Демак, қадрингга етгани йўқ.

Ёшлик, сени куйлаб билурман.
Аммо букун ёшлик қилурман.

Ёшлик — ишқу ошиқлик майли,
Ўзи Мажнун, ҳам ўзи Лайли.
Субҳи олам унинг туфайли,
Майли, унга битмасам майли
На бир газал, на бир мусаддас,
Унинг ўзи шеърдан муқаддас.

1961

* * *

Ой фонусин кўтарди осмон,
Юлдузчалар бўлди парвона.
Сайр этайлик, кел бирга, жонон,
Кўнглим сени истар ягона.

Қўлларимдан тут ўзинг, дилбар,
Ойдин йўлга етакла мени.
Ошиқ бўлиб, ишон, шунчалар
Севмагандим ҳеч қачон сени.

Ажаб, ортиқ сармастман букун,
Кўкрагимга сиққудай олам.
Букун лим-лим тўлмиш лолагун
Ишқ майига кўнгил пиёлам.

Кел, юлдузлар тўшалган йўлдан
Етакласин бизни муҳаббат.
Ғамларингни чиқар кўнгилдан,
Шод кунларни эслайлик фақат.

Сайр этайлик кел бирга, эркам,
Рози кетсин биздан умрбод —
Шодлик учун яралган олам,
Севмоқ учун берилган ҳаёт.

1961

Фироқ ҳақида

Сен йироқда,
Ёринг йироқда,
Ўртанади жонинг фироқда.
Тугаб борар бардош — саботинг,
Учай десанг йўқдир қанотинг.
Севар ёринг васлига муштоқ
Кечаларинг ўтади уйғоқ...
Аммо ғамдан бошингни букма,
Шахло кўздан ёшингни тўкма.
Дилбар, буни фироқ дема ҳеч,
Ёрим мандан йироқ, дема ҳеч.
Чунки оро кириб жонингга,
Бағринг бир кун келар ёнингга.

Сени ноҳақ
Ранжитди ёринг,
Ё ўзгадан рашк этди ёринг.
Нолишингга қулоқ солмади,
Изҳорингдан кўнгли қонмади.
Кетди боқмай ҳатто қайрилиб...
Сен буни ҳам дема айрилиқ.
Дил ўртама, йиғлама асло.
Сен бу ҳижрон зулмати аро
Пок севгингни айлагин чироқ, —
Висол билан алмашур фироқ.
Сен севасан,

Севмайди ёринг,
Ёр кўнглига етмайди зоринг.
Севганингни ёки билмайди,
Ё билса ҳам кўзга илмайди.
Айрилиқда ёнасан бироқ —
Сен буни ҳам атама фироқ.
Чунки севгинг бўлса агар чин
Ўжронларни қилар чилпарчин.
Ишон фақат, ҳеч толмай ишон,
Ишонч бўлса чекинар ҳижрон...

Ёринг бўлса
Ёнингда доим,
Ёринг бўлса — кўркам, мулойим,
Ўар онингни кечирсанг бирга,
Бирга бўлсанг бутун умрга,
Ўаёт қуриб, улаб жонга жон,
Яшасангу йиллар ёнма-ён —
Аммо бўлса кўнгиллар йироқ
Дунёда йўқ буидан зўр фироқ.
Бу фироққа сира йўқ даво,
Бу фироққа йўлиқма асло!

1961

* * *

Ойдин кеча,
Егар кўкдан зар,
Уйга чўмиб дединг, гул юзим:
«Осмон тўла сонсиз юлдузлар;
Қайси экан менинг юлдузим?

У бир кичик заррадир, холос,
Йироқдадир илинмас кўзга...»
Ажаб дейман,
Ким этмиш қиёс
Одамзодни сўник юлдузга?!

Қалб кўксимда ёниб ўрганган,
Эътиқодим шу эрур азал.
Минг йил хира юлдуз бўлгандан,
Бир дам ёниқ шам бўлган афзал.

Асрий ҳаёт керакмас менга
Ишқ завқига қониб яшасам,
Парвонашинг умри бас менга
Фақат ёниб,
Ёниб яшасам.

Шу ўй мени банд этар кўпдан.
Шу сабабли дейман: гул юзим,

Юлдуз излаб нетасан кўкдан,
Ўзингсан-ку менинг юлдузим.

Ўзингсан-ку менинг юлдузим,
Сурайёдан, Зухродан ортиқ.
Кўк тоқидан олмадек узиб,
Бирин сенга қилайми тортиқ?

Кел, истасанг ой ҳалқасини
Қулоғингга тақай, дилбарим.
Хушнуд этса юлдузлар сени
Этагингга тўкайин барин.

Фақат, жоним, ўзингни зинҳор
Юлдузларга этмагил қиёс.
Ёниб яша то танда жон бор,
Қуёш бўлгин, азизим, қуёш!

1961

Кимни этмас бу кўнгил шайдо

Дунё экан...
Ишқ деган савдо
Борми фақат менинг бошимда?!
Кимни этмас бу кўнгил шайдо,
Ким шеър ёзмас менинг ёшимда?!

Севги илк бор тушдию қалбга
Ҳаётимнинг бўлди мазмуни.
У қўлимга тутқазиб қалам,
Кўзларимдан олди уйқуни.

Олди бутун фикру хаёлим,
Кетди дилдан ором, ҳаловат.
Севги бутун боримни олиб,
Шеър завқини қолдирди фақат.

Борлиқ олам кўзимга минг минг
Гўзалликка тўлиб кўринди.
Гуллар менга ошиқ булбулнинг
Шеър дафтари бўлиб кўринди...

Айб этмангиз,
Дўстлар, бу савдо
Борми фақат менинг бошимда?
Кимни этмас бу кўнгил шайдо,
Ким шеър ёзмас менинг ёшимда?!

Дўстим

Инженер Шомансур Шосаидовга

Биз қўшнимиз,
Деразамиз ҳам
Қулоч ёзиб турар рўбарў.
«Ҳузури»да бир кун мен бўлсам,
«Қабулим»да бўлар бир кун у.

Суҳбатимиз чўзилар узоқ,
Юракларда иштиёқ ва ўт.
Мени шеър банд этар кўпроқ,
Уни эса шубҳасиз,
 завод.

Мен дўстимнинг ёнига чиқсам,
Чертёжлардан ёзар дастурхон.
У чиққанда,
Жавобан, мен ҳам —
Шеър билан қиламан меҳмон.

Дўстим шеърга, рост, бир оз нўноқ,
Жадваллар ҳам менга мураккаб,
Зерикмаймиз ўлтириб бироқ
Ҳамоҳангдир юрак юракка...

Кўнглимиздек
Деразамиз ҳам
Қулоч ёзиб турар рўбарў.

«Хузури»га бир кун мен чиқсам,
«Қабулим»га келар бир кун у.

Мана,
Ошди ярим кечадан,
Мен ётаман.

Тун ҳали йироқ.
Талайгача қарши дарчадан
Тушиб турар кўзимга чироқ.

1962

Тиббиёт ва табиат

Бизга ғоят азиз,
Ғоят мўътабар
Шифокорнинг илиқ сийнаси.
Аmmo доктор десам, даставвал —
Кўз олдимга келар игнаси.

Игна захрин мендан сўраманг,
Тоб берганман не заҳматларга.
Ўттизга кирсам ҳам чўчиб тураман
Кўзим тушса оқ халатларга.

Болаликда тортдим
Неча хил дарддан
Бу «гашт»ни ҳеч сурмасам дейман.
Кўнглим қолган таблеткалардан,
Шишаларни кўрмасам дейман.
Мен ўзимга аҳд қилдим

мангу —

Дори оламидан бўлгум деб йироқ.
Тиббиётга қаршимасману —
Табиатга шайдоман бироқ.

Кўкрагимга шаффоф булоқ сувлари,
Кўзларимга фируза осмон,
Юрагимга эса

ишқ туйғулари

Энг яхши дармон.

1962

Шоирни эслаб

Ҳамид Олимжонга

Яна баҳор келди гул водийларга,
Яна сарин еллар тўзғитди сочим.
Сен қарши олгандек баҳорни ҳар гал,
Кўклам қуёшига бағримни очдим.

Гул баргин очганда бастакор булбул,
Гул шохин чертганда айлаб олтин соз,
Булбул завқи билан ошғуфта кўнгил
Тоғ чоғи китобинг варақлар, устоз!

Боғда гул-лолалар шеъринг нафасин
Димоққа урганда сени эсладим.
Тоғда шалолалар илҳоминг сасин
Қулоққа урганда сени эсладим.

Чучмома излаган қизлар сочига
Баргак улаганда эсладим сени.
Кумуш маржон тақиб зар оғочига
Ўрик гуллаганда эсладим сени...

Яна баҳор келди гул водийларга,
Яна сарин еллар тўзғитди сочим.
Баҳор билан сен ҳам келасан ҳар гал,
Мен пешвоз чиқаман ёзиб қулочим.

1962

Она Ернинг муҳаббатин олар эдим,
Гўзал ўлкам табиатин олар эдим.
Олар эдим баҳору қиш, куз, ёзини,
Олар эдим ирмоқларнинг овозини,
Сўхбатларнинг ғулусини олар эдим,
Шўх қизларнинг кулгусини олар
эдим.
Куйларнинг ҳам энг дилбари, энг
созини,
Навосини, гулёрини, шаҳнозини,
Олар эдим чапандозин ҳам баётин,
Ҳофизларнинг тонгда айтган
муножотин,
Навоийнинг, Фузулийнинг
шеърларини
Олар эдим, олар эдим мен барини.
Буларсиз мен учмоққа ҳеч
розимасман,
Фазоларга кўчмоққа ҳеч розимасман.

1962

Юрак ва ақл

Икки куч бор —
Юрак ва ақл
Икки ёнга тортувчи мени,
Улар бундоқ бўлса ноақил,
Қайбирининг тутай измини?

Мени бир ён бошласа ақлим,
Бошқа ёнга етаклар юрак.
Билолмайман, қайбири ҳақли,
Қайбирига ишонмоқ керак?

Ақл менинг ҳар қадамимни
Солмоқ бўлар тарозу тошга,
Ҳар дақиқа тергайди мени
Ўхшама деб кўча бебошга.

Юрак эса унга сўз бермас,
Бу дунёда фақат ўйна дер.
Билмас,
Сира билгиси келмас
Қонун надир, қоида надир.

Ёр кўйига чорласа бири,
Юр деб ҳар кеч айласа хитоб,
Бири уйга етаклаб кириб,
Қўлларимга тутқизар китоб.

Ақл айтар:

Севдинг, ұша қыз,
Айт-чи, сенга қилурми вафо?
Юрак фақат сев дер, севгисиз —
Яшамоқдан борми ҳеч маъно?!

Ақл менга қилар насиҳат:
«Еш жонингни ўртама бекор».
Юрак бўлса ён дейди фақат,
Ҳаёт бизга берилар бир бор.

Ақл дейди:
Шеърингдан не наф,
Машқларингдан лаззат олар ким?
Йўқ, дер менга, ўлтирма ўйлаб,
Шеър ёз, дейди нодон юрагим...

Ақл чексиз фазога ҳоким,
Ақл ҳоким олам юзига.
Борлиқ унга бўйсунар,
Лекин
Юрак кирмас унинг сўзига.

Шундан бир ён бошласа ақлим,
Бошқа ёнга етаклар юрак.
Билолмайман қайбири ҳақли,
Қайбирига ишонмоқ керак.

Айбли эмас бунда иродам,
Маъзур тутинг, дўстлар, сиз мени.
Ақл қанча ҳақли бўлса ҳам,
Тутар бўлдим юрак измини.

У бахш этган оташда ёндим,
Ўзи бўлди менга раҳнамо.
Унга,
Фақат унга ишондим,
Юрак мени алдамас асло!

1962

Май шеъри

Май — баҳор
қизининг
Ун саккиз ёши,
Унинг ажиб нозу
Адолари бор.
Бошида гулчамбар
Порлоқ қуёши,
Чаманда булбули
Шайдолари бор.
Бахмал кўйлагиди
Гулдан тугмалар,
Шалолалар айтган
Наволари бор.
Зулфи сунбулини
Ювган чашмалар,
Упиб тароқлаган
Саболари бор.
Қиёс тополмайман
Баҳор ҳуснига,
Яшил либосида
На соз бу жаҳон!
Чексиз водийларнинг
Зумрад тусига
Рашку ҳавас билан
Боқадн осмон.
Мен ҳам боғлар аро

Сайр этиб бу дам,
Лолалар базмига
Қўшилгим келур,
Май — баҳор ҳақида
Шеър айтиб мен ҳам,
Хушхон булбулларга
Жўр бўлгим келур:

Баҳор келар
 қайта-қайта,
Май қайта-қайта,
Шоирлар ҳам
 чарчамайди
Мадҳ айта-айта.
Шеърлар кўпдир,
Шеърлардан ҳам
«Баҳору» «ёз»,
 «май»,
Мен энди ёзмай.
Қайда дейсиз!
Гул боғларга
 етаклаб баҳор,
Лола териб берса менга
Этаклаб баҳор,
Қанча ёзсанг оз, деб турса,
Ёз деб турса Май,
Бўлурми ёзмай?!

Гарчи баҳор қайта келур,
Май қайта келур,
Янги қўшиқ олиб, янги —
Куй айта келур.
Қанча баҳор кўрган бўлсам
Мен шу ёшгача,
Ҳар йил баҳор бошқачадир,
Биз ҳам бошқача!

Май — баҳор қизининг
Ўн саккиз ёши,
Унинг ажиб нозу
Адолари бор.
Бошида гулчамбар
Порлоқ қуёши,
Чаманда булбули
Шайдолари бор.

1962

Ватан

Хароб кулба,
Ва бир парча ер,
Атрофига тугилган четан.
Умр бўйи бобом тўкди тер
Ўилгунича шу ерни ватан...

Ватан!

Ўутлуғ бу тушунчага
Олам мазмун бахш этди отам.
Амурдан то Челюскингача
Менга мерос қолдирди Ватан...

Йиллар ўтар,
Ўтар асрлар.
Бизнинг тарих қолар йироқда.
Хокимиздан она тупроқда
Чечак бўлиб унар насллар.

Биз етмаган манзилларга ҳам
Наслимизнинг етар қадами.
Бутун замин,
Курраи олам
Авлодларнинг бўлар Ватани.

1962

Гўзаллик

Мулки борлиқ ичра бир маҳал
Кўрксизгина олам яралган.
Бермоқ учун дунёга сайқал
Олам аро одам яралган.

Шундан бери инсон тинмайин
Шу ер узра тер тўкар ҳамон.
Ерни гўзал қилгани сайини
Гўзал бўлар ўзи ҳам инсон.

1962

Асаблар

Асаблар,
Асаблар,
Асаблар...
Сабабсиз сочилган ғазаблар,
Гуноҳсиз чекилган азоблар.
Кўз ёшлар...
Барига сабаблар
Асаблар, асаблар, асаблар.

Асаблар кимларни қулатмас,
Асаблар уйқуни йўлатмас,
Қалбни ҳеч шодликка тўлатмас,
Одамзод темирмас, пўлатмас!
Асаблар кимларни қулатмас!..

Асабга сўз берманг, одамлар,
Ғазабга йўл берманг, одамлар,
Умр-ку шунчалар қисқадир,
Шуни ҳам қилмаймиз биз қадр.
Асабга сўз берманг, одамлар,
Азобга йўл қўйманг, одамлар!

1962

Чумоли

Ғайрат камарини белига боғлаб,
Узидан каттароқ чўпни ортмоғлаб
Манзилга тез етмоқ ёлғиз хаёли —
Сўқмоқ йўлдан борар
Чумоли.

Атрофига боқмас, ишлар узун кун,
Кўпнинг хирмонига қўшмоқ учун
дон...

Йўқ,
Одам аждоди бўлмаган маймун,
Чумолидан тарқалган инсон.

1962

* * *

Шеър битди, кўчирдим оққа
Бир бор қайта ўқиб чиқдим ҳам.
Энди бирор сирдош ўртоққа —
Сира бўлмас ўқиб бермасам.

Мен шеъримни муҳаббат сирин
Сақлагандай ошиқлар пинҳон —
Тутолмайман дилда яширин,
Нетай кўнгил кўтарса тугён.

Шунинг учун пишиб етмаёқ
Илҳомимнинг илк мевасини —
Сенга тутдим, айб этма, ўртоқ
Яқин олдим кўнгилга сени.

1962

Чашма қошида

Х. Салоҳга

Қайгар эдим тоғ сайридан,
Кўп эдим ташна.
Ҳорғин эдим,
 йўлда бирдан
Учради чашма.

Жилваланиб оқар эди
Муздек зилол сув.
Сув лабидан боқар эди
Шаҳло кўз сулув.

Етиб бордим,
 куйлаб берди
У шўх, хуш овоз.
Қиз розини сўйлаб берди
Қўлидаги соз.

У куйлади, мен
 тингладим,
Мен куйладим — у.
Сени мангу сақлар ёдим,
Кўэлари оҳу!
Қалбда ҳамон ўша ёзу
Ўша кўк чашма.
Ўша созу ўша нозу
Ўша карашма.

1962

* * *

Фурсат — олтин,
Сен кўкрак кериб
Олтинингни сочиб борасан.
Фурсат қувар
Унга чап бериб,
Сўроғидан қочиб борасан.

У етолмас,
Ешсан — абжирсан,
Қолмай келар лекин орқангдан.
Қочма йигит,
Вақт келар, бирдан —
Фурсат маҳкам тутар ёқангдан.
Фойда бермас
Минг тавбанг у кун
Сўрар экан фурсат сарҳисоб.
Бенаф ўтган
Ҳаётинг учун
Вақт олдида берурсан жавоб.

1962

КАВКАЗ ШЕЪРЛАРИ

Елкан

(М а н а а р а)

Ухлар экан денгиз ёпиб туман кўрпасин,
Нозик кема тарк айлади Боку

кўрфазин,

Мавжлар узра қалқиб борар зангор

ҳавода,

Оқ елканни тебратади тонгги шаббода.

Чайқалади, интилади уфқлар томон,

Уфқларда денгиз билан туташар осмон...

Туман аста кўтарилар, сув бети қирмиз,

Елкан сузар, елкан сузар қолдириб оқ

из.

Чағалайлар теграсида қилади парвоз,

Кокил ёзиб қуёш унга чиқади пешвоз.

1962, Боку

Арарат чўққисига

Оппоқ туманларга чулганиб ётар
Мовий самоларга туташган бошинг.
Бу юртда энг аввал сенда тонг отар,
Энг кейин тарк этар сени қуёшинг.

Кундуз булутлар-ла суҳбат қурасан,
Тунда манглайингга қўнади ҳилол.
Гоҳ оғир сукутда ўйлар сурасан,
Узоқ ўтмишгами элтади хаёл?

Қўй, оғир ўйларни тарк эт, Арарат,
Машриққа кўз ташла бу нуқра саҳар.
Кўнгилга таскин бер, қалбга ҳарорат.
Диёру ёримдан келтиргин хабар.

Қарагин, бир юрт бор денгиздан нари,
Қуёш ошиқ бўлиб кўз тиккан диёр.
Ҳарир кўйлак кийган оқ далалари,
Аму, Сир аталган дарёлари бор.

Уша гўзал юртда менинг гулбоғим,
Уша гулбоғ аро севганим раъно.
Йироқ-йироқларга қараган чоғинг
Кўзинг тушмадимми ёрга мабодо?

Боқ, балки кўрарсан айна саҳар пайт,
У ҳам кўз тиккандир балки сен гомон.
Ёринг сени жуда соғинди деб айт,
Хабар бер, тез кунда қайтур деб омон.

1962, Ереван

Нефть дошлари

Атроф уфқларга туташган денгиз,
Тўлқинлар мавж уриб ётар сарбасар.
Йўқ, мени лол этган бу эмас, чексиз —
Мовий денгиз узра юксалган шаҳар.

На орол устида, на сол устида,
Гўё ўйчи рассом яратган асар,
Кўк уммон устида, осмон остида
Муаллақ туради мўъжиза — шаҳар.

Боқаман ҳайратда, сўзга лол тилим,
Инсон қудратига ўқийман таҳсин.
Ким агар дунёда йўқ деса тилсим,
Каспий денгизига бир келиб боқсин.

Бир келиб боқсин у айна тонг саҳар
Денгиздан паридек чиққанда қуёш.
Бир келиб боқсин у тунда чироқлар
Шаҳарни қилганда ажиб беқиёс...

Атроф уфқларга туташган денгиз,
Тўлқинлар мавж уриб ётар сарбасар.
Йўқ, мени лол этган бу эмас, чексиз
Мовий денгиз узра юксалган шаҳар.

1962, Боку

Азгануш

(Арман қизига)

Кўрдиму лол бўлди ақлим ўнгмиди бу ёки
туш,
Бўлса ҳам ўнг ё сени кўргач, бошимдан
учди ҳуш.
Сен баланд тоғ узра эрдинг мисли оҳу ёки
қуш,
Елвориб мен пастда дердим, бир нафас
ёнимга туш,
Азгануш, ҳой, Азганушим,
Азганушжон, Азгануш.
Сен хаёлнинг бир дамилик жилвасиму
чинмидинг,
Ё ғазалларда битилган «ул париваш»
сенмидинг.
Орази гул, сочи сунбул, бир тани
сийминмидинг,
Балки Ширин Ширин эрмас, сен ўзинг
Ширинмидинг?
Азганушим,
Азганушжон, Азгануш, ҳой,
Азгануш.
Ўсма қўйдингму қошингга, бунчалар тим
қорадир,
Билмадим, бу қошларнингдан қанча диллар
порадир,

Раҳм қилғил, битта ўзбек шунчалар
ёлворадир,
Туш ўзинг, ё эйт, ёнингга қайси йўлдан
борадир.

Азганушжон,
Азгануш, ҳой Азганушим,
Азгануш.

Боқ, бу тоғлар ортида бир ўлка бордир кўп
йироқ,
Мен қанотли йўлчига бу бир нафаслик йўл
биноқ,
Юр, париваш, мен билан юр, борми сенда
иштиёқ?
Гул тутарман сенга сўлмас ул чамандан бир
қучоқ.

Азганушим, Азганушжон,
Азгануш, ҳой, Азгануш.

1962, Ереван

Айрилиш

Бир лаҳзадек ўтдию кетди
Ноғиҳоний бу қисқа висол.
Кемалардек учрашган эдик,
Айрилурмиз кемалар мисол.

На мен сенга ишқ изҳор этдим,
На сен менга майл этдинг ошкор.
Сени бир зум тутмоққа энди
На ҳаққим бор, на ҳуқуқим бор.

Соҳилларда сайр айлаган он
Сўз очмоққа журъат қилмадим.
Бу қувончлар сўнгида ҳижрон
Борлигини нетай билмадим.

Энди наф йўқ, вақт ўтди, кетди.
Тамом бўлди бу қисқа висол.
Кемалардек учрашган эдик,
Айрилурмиз кемалар мисол.

Сузаркансан манзилга томон
Оқ йўл тилаб қолгум, дилрабо.
Етказинг деб соҳилга омон
Шамолларга қилгум илтижо.

1962

Фузулий ҳайкали қошида

Еллар, бир дақиқа тўхтанг
эсишдан,
Сернаво булбуллар, сайраманг бир
оз.

Карбало даштида яёв кезишдан
Чарчаб тин олмоқда Фузулий устоз.

Денгиз, тўлқинларинг урма
қирғоққа,
Шоир ўйларига бермагил халал.
Устоз юрагида шеър туғилмоқда,
Дунёга келмоқда бир мунис ғазал:

«Сабо ағёрдан пинҳон ғамим
дилдора изҳор эт,
Хабарсиз ёрими ҳоли харобимдан
хабардор эт,
Кўнгил, ғам гунларин танҳо
кечурма, иста бир ҳамдам,
Ажал хобиндин афгонлар чекуб
Мажнунни бедор эт».
Япроқлар тебранар шеър мақомига,
Чечаклар жимгина эгиб турар
бош.

Мармар сарҳовузнинг кумуш
жомига

Шоир кўзларидан оқиб тушар ёш.
Боку боғларига чўкмоқда оқшом,
Денгиз мавж уради товланиб

зарҳал.

Шоир юрагидан тошганда илҳом,
Ёш билан қуюлиб келади ғазал:
«Паришон ҳолинг ўлдим, сўрмадинг
 ҳоли паришоним,
Ғамингдан дарда туштим,
 қилмадинг тадбири дармоним,
На дерсан, рўзигорим бўйлами кечсун,
 гўзаш жоним.
Гўзим, жоним, афандим, севдигим,
 давлатли султоним».

Ошиқлар ухлайди саҳарга томон
Фузулий девонин бошига қўйиб.
Мажнун севгисидан ўқилса дoston
Булбуллар тинглайди бутоққа

қўниб.

Халқим жондин севар дилбар
 куйларни,

Халқим шеъриягга шайдодир азал.

Нечун банд этмасин фикру
 ўйларни,

Нечун маҳв этмасин қалбларни
 ғазал?!—

«Муқаввас қошларингим, ўсма
 бирла ранг тутмишлар,

Қиличлардирки қонлар тўкмак ила
 занг тутмишлар,

Саҳар булбуллар афғони дагил
 беҳуда гулшанда,

Фузулий нолаи дилсўзина оҳанг
 тутмишлар».

Ғазал ҳам бўлурми мунча дилрабо,
Бунчалар серишва, бунчалар серноз.

Менинг шоирлигим ёлгондир,

аммо,

Фузулий шеърига ошиқлигим рост.

Мажнундек беором бўлиб қолганим

Сарсари югурган тўлқинлар

айтсин.

Кечалар уйқусиз шеър ёд олганим

Тонгги уфқдаги ёлқинлар айтсин.

«Шифои васл қадрин ҳажр ила бемор

ўландин сўр,

Зулоли шавқ-завқин ташнаи дийдор

ўландин сўр.

Кўзи ёшлуларинг ҳолин на билсун

мардуми ғофил,

Кавокиб сайрини шаб то саҳар бедор

ўландин сўр».

Еллар, бир дақиқа тўхтанг эсишдан,

Сернаво булбуллар, сайраманг бир оз.

Карбало даштида яёв кезишдан

Чарчаб тин олмоқда Фузулий

устоз.

Денгиз, тўлқинларинг урма

қирғоққа,

Шоир ўйларига бермагил халал.

Устоз юрагида шеър туғилмоқда,

Дунёга келмоқда янги бир ғазал.

1962, Боку

Хайрлашув

Хайр сизга, мовий Кавказ тоғлари,
Хайр сизга, тошқин Кура ва Зангу.
Хайр сизга, Арташатнинг боғлари,
Юрагимдан ўчмагайсиз сиз мангу.

Хайр, Севан, зангори кўл, яхши қол,
Изларим бор қирғоқдаги қоянда.
Хайр сенга, қадрдоним мажнунтол,
Ўйлар суриб ўлтирганман соянда.

Хайр дейман, кўлда ҳамон кўзларим,
Кумуш қанот чағалайлар, хуш қолинг.
Эй, сиз менинг ереванлик дўстларим,
Қора кўзли болакайлар, хуш қолинг.

Кечагина келган эдим, гўё туш,
Бир нафасда ўтиб кетди ҳафта ҳам.
Хайр сенга хумор кўзли Азгануш,
Хайр энди кўришгунча, жонгинам.

Қандай бахтки, сени топдим, дилрабо,
Гўзал номинг тоғлар қадар кўтардим...
Арман юртин кўролмасам мабодо,
Бу дунёдан армон билан ўтардим.

1962. Ереван

Менинг юлдузим

Еш кўнглимда орзуларим мўл,
Қуёш эрир юрак тафтимга.
Мен осмонга узатганда қўл,
Сайёралар қўнар кафтимга.

Тафаккурнинг пўлат қушида
Кўз-кўз этиб бу ёшлик кўркин,
Чексиз фазо — нур оғушида
Йироқларга учаман бир кун.

Парвонадек ўйнаб, парпираб,
Атрофимни ўрар юлдузлар.
Ҳайрат ичра ёниб, ярқираб
Аста мендан сўрар юлдузлар:

«Қандай ёруғ юлдузсан, ажаб,
Қандай порлоқ сайёрадирсан?
Еки бирор туркумдан ажраб
Биз ёқларда оворадирсан?»

Нечун кирдинг шўх даврамизга
Утдек ёниб ҳатто кундузлар?...»
Шунда дейман:

Кимлигим сизга
Баён этай, тингланг, юлдузлар.

Тафаккурим — синмас қанотим,
Эътиқодим — нур ва офтоб.
Мен инсонман, менинг ҳаётим
Тарихларда буюк бир китоб.

Мен инсонман, қалбимда оташ,
Қуёшдан тож, ойдан тахт қурдим.
Мен инсонман, кўҳна, жафокаш
Тупроғимда мангу бахт қурдим.

Йироқларда, мовий уфқда,
Борлиғимни банд этиб маним,
Порлаб турар дилбар бир нуқта,
Уша юлдуз — менинг Ватаним.

Қайда парвоз этмайин ўзим,
Еди билан бўлурман хуррам.
Уша менинг толе юлдузим,
Уша менинг муқаддас куррам...

1963

Уйлар

Меҳнат билан бандмиз кун бўйи,
Шеър ёзамиз,
Уйлар қураамиз.
Ёстиққа бош қўйгач, яна тун бўйи
Уйлар сураамиз.

Уйлар бизни топар фақат ўринда,
Уйлар бизни босар дафъатан.
Кундуз кечган умрни тунда
Биз яшаймиз яна қайтадан.

Меҳнатдан дам олиб,
Уйлардан толиб,
Тонг отмасдан яна тураамиз.
Қўлга қалам олиб, белкурак олиб,
Шеър ёзамиз,
Уйлар қураамиз.

1963

Кутиш соатлари

Нисбат қонунининг
Бордир ҳақиқати.
Лаҳзанинг маъноси,
Дунё қадар кенг.
Кутиш соатларин
Бир дақиқаси
Висол онларининг
Бир йилига тенг.

Кутиш соатлари
Қилур бағримни хун,
Бетоқат кутганда
Гоҳи эртани,
Дейман:
Вақт танобин бурсам,
Узун кун —
Бир лаҳзадек ўтсайди, қани!
Нақадар мушкулдир
Интизорлик дарди.
Инсонга бўйсунмас фурсат яхшиям,—
Умрим бир неча бор қисқа бўларди
Кутиш соатларин олиб ташласам.
Йўқ,
Бу мумкин эмас!
Яшамоқ тотти,
Лаззати муътабар бизга ҳар соат.

Ахир одамзоднинг
Бутун ҳаёти
Кутиш онларидан иборат.
Қўл ишга,
Бош ўйга,
Орзуга банд дил,
Истиқбол йўлига

кўзни тутганмиз.

Биз ахир миллион йил,
Балки миллиард йил
Бахтли шу кунларни кутганмиз.
Ҳаёт боқий экан,
Кутиш ҳам боқий,
Меҳнат,

иждод билан ўтган дам ҳалол.

Қанчалар зўр бўлса васл иштиёқи,
Шунчалар лаззатли бўлғуси висол.

1963

Фазодаги уйқу

Сонсиз юлдуз, тубсиз само,
Бепоён фазо...
Зухро шамдек парпирайди,
Осмон тим қаро.
Оққуш янглиғ сузиб юрар
Ой сукут аро,
Чексиз фазо оғушида
Ер ўғли ухлар.

У тонг билан ер кўксидан
Кўкка жўнабди,
Кўкда қолиб зулмат аро
Ёлғиз тунабди,
Сомон йўли, тўшак бўлай —
Дебди — унабди.
Ҳилол кўксин ер ўғлига
Ёстиқ этмиш пар.

Кун бўйи у фазоларда
Айлабди парвоз.
Кўз нури-ла бу чаманга
Берибди пардоз.
Сукунатли тун қўйнида
Тин олсин бир оз —
Шивирламанг, уйқусини —
Бузманг юлдузлар.

Пастда бедор кўз тикади
Мунис диёри,
Йўлларига интизордир
Севимли ёри.
Мижжа қоқмас кўкка боқиб
Онаизори —
У тинч ухлар, кипригида
Ой нуридан зар.

Тонггача ер теграсида
Парвоз этар ул.
Тонгда яна диёрига
Қайтиб келар ул.
Осмон сирин элдошларга
Баён этар ул.
Ҳозир эса ором олсин,
Яқиндир саҳар.

Ой дер, унга алла айтиб
Кўкдан оғайми?
Юлдузлар дер, боши узра
Дурдек ёғайми?
Тинч уйқусин сақламоққа
Етти оғайни —
Соқчиликка айламишлар
Ўзни сафарбар.

Зухро сукут оғушида
Тебранар аста,
Азим курра тўлқинланиб
Чарх урар пастда.
Алвон-алвон шуълалардан
Ясаб гулдаста —
У баҳодир ўғлонига
Тилайди зафар.

Сонсиз юлдуз, тубсиз само
Бепоен фазо...
Чўлпон ўтдек парпирайди.
Осмон зим-зиё.
Оққуш янглиғ сузиб юрар
Ой сукут аро.
Чексиз фазо оғушида
Ер ўғли ухлар.

1963

Чирчиқ

Олимона сочлар паришон,
Тинмай чекар,
Балки вақти зиқ.
Боши узра юлдузли осмон,
Уйга чўмган кимёгар Чирчиқ.
Уйга чўмган, кўзи олдида
Жонлантирар куни кечасин.
Уйга чўмган, у хаёлида
Истиқболнинг тузар режасин.
Олим Чирчиқ ўйлар тун бўйи.
Тинмай чекар,
Вақти жуда зиқ.
Эрта тонгдан коржома кийиб,
Ишга тушар меҳнаткаш
Чирчиқ.

1963, Чирчиқ

Олимларнинг рафиқаларига

Сиз моҳи тобонсиз, малаксиз, пари,
Энг улкан даҳрийлар топинган санам.
Сиз буюк давримнинг фидойлари,
Аҳли донишларга энг мунис ҳамдам.

Олимнинг уйини чароғон этган
Меҳру шафқатингиз, юрак тафтингиз,
У олам китобин битган чоғида,
Елкасида бўлган илиқ кафтингиз.

Севган ёрингизга жон фидо айлаб
Парвона бўлурсиз кечаю кундуз.
Сизнинг номингизни олса не ажаб
Осмон жадвалида бир талай юлдуз.

Кимёгар янги бир зарра кашф этса,
Бу ижод бонси бўлган ҳойнаҳой —
Столнинг четига сиз қўйиб кетган
Бир чақмоқ қанд билан бир пиёла чой.

Юлдузлар қўйнига самовий йўлдан
Парвоз қилар экан буюк тафаккур,
Олимлар зеҳнининг чароғи бўлган
Мунис аяжонлар,
Сизга ташаккур.

1963

* * *

Бир ёғда талтайиб ўсди ошқовоқ,
Аmmo унган ери тегиб жонига,
Чиройли кўринди чоғи бошқа ёқ
Интилди деворнинг у томонига.
Интилди кун сайин баландга ўрлаб,
Аввал девор оша, сўнгра том оша
Эски бир тарновга иягин тираб,
Қўшни ҳовлисни қилди томоша.
Деди: «О, қандай соз, о қандай буюк,
Бу гўзал жаннатга йўқ экан қиёс.
Мен ўсган ҳовлида бундай гуллар йўқ,
Мен ўсган ҳовлида йўқ бундай қуёш.
Катта бўлмоқдадир бошим ҳам бунда,
Авваллар билмабман ажабо, шуни...
«Жаннат»нинг эгаси бир куни тунда
Кесиb олди унинг доно бошини.

Мен қовоқ ҳақида ёзмасдим масал,
Кўнглимга яқинроқ гуллар,
япроқлар.
Аmmo ўзга ерни кўрувчи афзал
Учраб турар баъзан шундай ўртоқлар.

1963

Икки кўзим йўлга боқади —
Уйимизга келади меҳмон.
Бахтимизни муборак этиб
Қўшиқ куйлаб ҳофизлар келур.
Дутор чертиб,
Дилни эритиб,
Алёр айтиб шўх қизлар келур.

Энг ўртада ул азиз меҳмон,
Шоҳи рўмол тўсган қошини,
Бир-бир босиб келар хиромон
Ҳаё билан эгиб бошини.

Бахт ярқирар пешанасида,
Мужассам кўрк, одоб, эҳтиром.
Тўхтаб уйнинг остонасида
Аввал сизга беради салом.
Кулиб боққан чақноқ кўзлари
Уйимизни қилур чароғон.
«Ойижон...» деб айтган сўзлари
Кўнглингизда қолдирмас армон.

Қўяр бўлса хонамга қадам
Унга фидо минг битта жоним,
Шайдойи бу қалбим тўридан
Урин олсин
Азиз меҳмоним.

1963

Хотира

Дўстим,
Хотирангдан қилма шикоят,
Ёддан чиқармоқ ҳам яхши одатдир.
Ёддан чиқармоқ ҳам бир саодатдир,
Унутмаслик дарди оғир ниҳоят.

Вақтида унутсанг,
Ором топар жон,
Қалб кўтариб юрмас ортиқ жафони.
Мана мен,
Йилларки бир бевафони
Эсдан чиқаролмай куяман ҳамон.

1963

Тўртлик

Т. Йўлдошга

Шеърнинг сози — тўрт сатр,
Тўрт ажойиб — зўр сатр.
Шоир одам ўзини
Тўрт сатрда кўрсатур.

1963

Учирғич

Шеърятнинг тимсоли — қалам,
У ҳақда-ку, шеърлар беҳисоб,
Эй шоирлар, битганда китоб,
Эслаб қўйинг ўчирғични ҳам.

Усиз бўлмас шеърингиз равон,
Усиз қилмас сатрлар ханда.
Сиз қаламга шеър айтганда,
Ўчирғичга бағишланг дoston.

1963

Асал ойи

Асал ойи қисқагина дам,
Бир ойгина этади давом.
Бизда эса йиллар ўтса ҳам
Асал ойи бўлмайди тамом.

Бизнинг ҳаёт ошиқ аҳлининг
Тилларида ғазал бўлади.
Севги билан қурилган умр
Сўнгигача асал бўлади.

1964

Киприкларим

Киприкларим икки саф бўлиб,
Бир-биридан яшайди йироқ.
Бедорлигим тўсиб васл йўлин,
Киприкларим чекади фироқ.

Мен тун бўйи тошдан гул ўйиб,
Кўзим юрсам тонгда бемажол,
Мени аста ухлатиб қўйиб,
Киприкларим айлармиш висол.

1964

Дарё оқшоми

Булутларнинг этагида зар,
Аму узра тўр ташлар қуёш.
Дарё сокин,
Ухлар тўлқинлар,
Ухлар қўйиб қирғоқларга бош.

Товланади уфқ атласда,
Балиқчилар овдан қайтади.
Елканларни тебратиб аста
Уна дарё
Алла айтади.

1964

Хоразм қовуни

Дастурхонда Хоразмнинг
Қирқмасидан бир тилим,
Юлдузли кўк саҳнидаги
Ҳилолага ўхшайди.
Бу қирқмалар бизга атаб
Шарбат тўла лиммо-лим —
Муқаддас ер тутган олтин —
Ҳиёлага ўхшайди.

Не ҳиёла, шу заминим
Қалби дейман ҳар бирин,
Она ернинг томирига
Банди пайванд этилган.
Саховатли Амударё
Сувларидан симириб,
Бободехқон қўлларида
Оро топган, етилган.

Таърифламай мазасини,—
Тотиб кўринг сиз бир бор,
Ҳазораспнинг боли каби
Лабингизда эригай.
Қирқма агар бўлса арзи,
Толеидан миннатдор,
Унга Ватаи насиб бўлмиш
Амударё еридай.

Ҳар кун тонгда олисдаги
Дўстлар учун армуғон —
Хоразмдан пўлат қушда
Парвоз этар қовунлар.
Балки узоқ қутбда ҳам
Ёзилганда дастурхон,
Кўҳна диёр доврўғини
Овоз этар қовунлар.

Шу ўлканинг фарзандиман,
Фахрлансам арзийди
Қирқмасига бол томизган
Деҳқон билан баробар...
Бу шеър асли қовун сўйган
Боғбон отам қарзийди,
«Маъқул» деса, бошим бўлур
Осмон билан баробар.

1964

Бир томчи ёш

Чўққидан бир кичик тош юмаласа,
Тоғни қулатгудек сурон қилади.
Кўзингдан бир томчи ёш юмаласа,
Тоғдай юрагимни вайрон қилади.

Агар кўксим узра қуласа бирдан,
Тутмоққа қодирман тоғлар тошини.
Ҳайҳот, кўтаролмам киприкларингдан
Узилган бир қатра қайғу ёшини...

1964

Ойга

— Осмон қизи сулув ойдирман,
Кўк саҳнида олтин ёйдирман.
Тунлар фокус тутиб қўлимга
Термуламан сенинг йўлингга.
Менга келиб етармисан деб,
Ерга олиб кетармисан деб.
— Тун қўйнида порлаган ойсан,
Мени имлаб чорлаган ойсан.
Сенга бориб етгажим бўлсин,
Ерга олиб кетганим бўлсин.
Лекин бунда бор бир париваш
Қарашидан дилларда оташ.
Юзи унинг моҳи тобондир,
Кўзи унинг офати жондир.
У қаршингда кўрсатса чирой,
— Кўкка қайтиб кетмайсанми, ой?

1964

Бош тебратар соат кафгири...

Бош тебратар соат кафгири,
Дер: қадримни билмас одамлар.
Секундларим гавҳар ҳар бири,
Нега парво қилмас одамлар?!

Бош тебратар соат кафгири,
Шошил одам, ўтмоқдадир он.
Ҳар нарсанинг бўлар охири,
Бош тебратиб қолма сўнг, инсон!

1964

Инсон ва фурсат

Соат қилиб,
Занжир ўтказиб,
Боғлаб олдик фурсатни қўлга.
Аммо фурсат бўйсунмади ҳеч,
Юрмади биз истаган йўлга.
Бизлар уни қўзғалмас қилиб
Михлаб қўйдик деворларга ҳам.
Аммо фурсат биздан юлқиниб
Чопа берди олдинга илдам.

Тўхтатмоққа уриндик қанча,
Тошлар осдик, аммо бўлмади.
Саҳар пайти чириллаганда
Ёстиқ босдик, аммо бўлмади.
Маҳкам қилиб олтин занжирин,
Қисиб олди билагимиздан.
Қулоқларни беркитдик, лекин
Садо берди юрагимиздан.
Уйга қочиб беркинганларни
«Чиқ-чиқ», дея тортди баридан.
Бошин ёпиб бурканганларни
Юлиб олди тўшак бағридан.

Вақтни қилдик майдалаб соат,
Парчаладик секундлар қадар.
Чопа берди ва лекин фурсат,

Қола бердик дод деб орқада.

Ниҳоят биз фурсатни қувиб,
Қамчи солдик ғайрат отига.
У ҳар қанча елиб, югуриб
Етолмади инсон зотига.
Биздан ортда сургалмасин деб,
Бизлар билан чиқсин деб йўлга,
Соат қилиб,
Занжир ўтказиб
Боғлаб олдик фурсатни қўлга.

1964

* * *

Кўча ўртасида бир синиқ шиша
Утган-кетганларга солар ўзини.
Кўча ўртасида бир синиқ шиша
Қараган одамнинг олар кўзини.

Шоферлар туширар қора ойнасин,
Йўловчилар четга бурар юзини.
Кўча ўртасида бир синиқ шиша —
Тенгсиз мўъжиза деб ўйлар ўзини.

1964

Кун ўтганда

Фурсат деган секундлар
Қанотида учадир.
Кеча «бугун» бўлган кун
Бугун мана «кеча»дир.

Ун икки шохли дарахт
Тўкди битта япроғин.
Шамол учириб кетди
Календарнинг вароғин.

Қайтмас бўлиб ўтди кун,
Етолмайди югурган.
«Кеча»дан ўз ҳаққини
Олиб қолди улгурган.

Ўтган кундан шеър қолди,
Қўк бўйи хирмон қолди.
Бировга олам қувонч,
Бировга армон қолди.

1964

* * *

Болаларни шайтонлардан қўрқитмангиз,
Бобов келди, деб кўрпага беркитмангиз.
То улғайиб, дуч келганда «бобов»ларга,
Ўхшамасин итдан қўрққан соқовларга.

Болаларни шаддодликка ўргатмангиз,
Раҳмсизлик, бедодликка ўргатмангиз.
То улғайиб, дуч келганда инсонларга,
Ўхшамасин андишасиз шайтонларга.

1964

Жон ширинми, қанд ширин

(Болалар ўйини)

Айтиш қийин, дўстим, дафъатан
Ширинликда нима зиёда.
Гўдак учун она кўксидан
Ширин нарса йўқдир дунёда.

Йиллар ўтиб, ёшига монанд
Ўзгаради ҳар битта инсон.
Болаликда ширин бўлса қанд,
Қариганда ширин бўлар жон...

1964

Кексаларга

Қўлларида асо, кексалар
Юзларида зиё, кексалар.
Дилларида даврон севинчи,
Тилларида дуо, кексалар.

Кексалик уй доим нурафшон,
Кексаларга жонимиз қурбон.
Уйимизнинг тўрида бўлинг,
Ташлаб кетманг бизни беомон.

1964

Отам йўлидан

«Қош-кўзларинг отанга ўхшар»,
Дейишади билганлар доим.
Сўнг хўрсиниб, қўшиб қўйишар:
«Ўшамасин умринг, илойим».

Отам тутган машъални ушлаб,
Ўша йўлдан бораман мен ҳам.
Қани энди отамдек яшаб,
То сўнги дам
унга ўхшасам.

1964

Вокзалда

Сукунатдан сиқилса баъзан
Ҳаловатга ўрганмаган жон,
Излаб тошқин ҳисларга маскан,
Йўл оламан
Вокзалга томон...

Бу даргоҳда ҳеч тинмас гулу,
Бу даргоҳда ҳеч сўнмас чироқ.
Бунда ёндош шодлик ва қайғу,
Бунда ёндош висол ва фироқ.

Бунда сўзлар инсон нигоҳи,
Қалб уришин эшитар одам.
Гоҳ шодликдан қичқириб,
гоҳи

Уф тортади
Паровозлар ҳам...
Нечоғлик бой туйғуга инсон!
Вокзал шоҳид бари, барига.
Шунча шодлик, шунча ҳаяжон,
Шунча кўз ёш ва шунча хандон,
Шунча умид ва шунча армон
Қандай сиғар унинг бағрига?!

1964

Инсон билан тирикдир инсон,
Муҳаббатда ҳаётнинг боши.
Одамзодга бахш этади жон
Одамларнинг
меҳр қуёши.

1964

Инсоният тарихи «

(Шарқ афсонаси)

Сойлар келур кумуш тоғлардан,
Гул бўйлари — чаман, боғлардан.
Ер кўксидан оқар булоқлар,
Эл нақлидан чиқар сабоқлар.
Шеър қуйилиб юракдан келур,
Эртак эзгу тилакдан келур...

1

Жуда қадим замонда,
Қобилистон томонда
Бир подшо ўтган экан
Даврон суриб жаҳонда.
Бутун умрин кечириб
Кайф билан, сафо билан,
Иши бўлмаган экан
«Ўткинчи» дунё билан.
Йиллар ўтиб ниҳоят
Ёши етгач бир жойга,
Барча уламо аҳлин
Чақирибди саройга.
Дебди: Оламга келиб
Олам недир билмадим,
Одам бўлиб яшадим,
Одам недир билмадим.

Қирқ йил подшолик қилиб
Умрим ўтди гафлатда.
Қолганини илмга
Сарф қилурман албатта.
Шунинг учун фармоним
Барча билимни тўплаб,
Одам аҳли яратган
Барча илмни тўплаб,
Инсоният тарихин
Жам қилиб китоб ёзинг,
Ёзганда ҳам батафсил
Ва лекин шитоб ёзинг.

2

Соҳибқирон подшонинг
Фармонин бажо этиб,
Қирқ фаслда қирқ олим
Қирқ туя китоб битиб,
Карвон билан подшонинг
Саройига элтмишлар.
Таъзим билан келтириб
Шоҳга тақдим этмишлар.
Демишлар, қулларингиз
Юрагининг қони бу,
Инсоният тарихин
Энг қисқа баёни бу.
Ҳайрат ичра дебди шоҳ:
Кўп ёзибсиз бунчалар.
Инсоният тарихи
Узунмиди шунчалар?
Кимга даркор бунча гап,
Санжоб қилинг, уламо,
Кўпи билан бир туя
Китоб қилинг, уламо.

3

Яна улуғ подшонинг
 Фармонин бажо этиб,
 Инсоният тарихин
 Қирқ бор мухтасар битиб,
 Қирқ донишманд саф чекиб
 Сарой томон юрмишлар.
 Подшонинг қаршисида
 Таъзим қилиб турмишлар.
 Олимларга дебди шоҳ:
 Раҳмат сизга уламо,
 Барчасини ўқишга
 Умрим етмайди аммо.
 Шунинг учун, азизлар,
 Тафсилотни кам қилинг.
 Бор илмни йиғингу
 Бир китобга жам қилинг.

4

Қайтиб яна қирқ олим
 Қирқ фаслча ўлтирмиш.
 Қирқ туялик китобни
 Бир китобга келтирмиш.
 Улар яна саф чекиб
 Йўл олганда шоҳ томон,
 Шоҳ ўлим тўшагида
 Ётар экан бу замон.
 Китобни кўриб дебди:
 Раҳмат сизга, уламо.
 Бир китобни ўқиш ҳам
 Энди менга муаммо.
 Олимларга боқибди
 Подшо маънос кўз билан:
 «Мазмунин айтиб беринг
 Икки оғиз сўз билан.

Эшитиб ўлар бўлсам
Қолмас эди армоним». .
Олимлар донишманди
Шунда дебди: Ҳоқоним,
Одамлар туғилади,
Ғам чекади, ўлади.
Инсоният тарихин
Мазмуни шу бўлади.

5

Шундан буён ўтмишдир
Қанча-қанча асрлар.
Қанча-қанча авлодлар,
Қанча-қанча насллар.
Дунёга не олимлар,
Не фозиллар келмабди.
Ҳеч ким бу ҳақиқатни
Ўзгартира билмабди.
Замон-замонлар ўтиб,
Бизнинг замон келди-ю,
Оламга қуёш бўлиб,
Буюк инсон келди-ю,
Қадимдан қолган бу гап
Афсона бўлиб қолди.
Ғам-андуҳ одамларга
Бегона бўлиб қолди.
Одамзод тарихида
Ортга қайтмиш бўлмайди.
Одамлар туғилади,
Курашади, ўлмайди.
Ҳар бир инсон йўлчидир
Порлоқ аср йўлида.
Ҳақиқат машъали бор
Одамзоднинг қўлида.

1964

Янги йил гулдастаси

Уқитувчиларимга

Бу кун мен чаманлардан
Болалигимни эслаб,
Саҳарлаб шудринг кечиб,
Қувлашиб ўтгим келур.
Йигирма етти баҳор
Чечакларин саралаб
Азиз устозларимга
Даста гул тутгим келур.

Навбаҳор қуёшидан
Нур эмган ниҳол каби
Сизнинг шуурингиздан
Мен ҳам баҳраманд бўлдим.
Дўстларим Мурод, Уткир,
Тальят, Миржамол каби
Каттакон оилада
Мен ҳам бир фарзанд бўлдим.

Устозларим, мен сизнинг
Бир парча юрагингиз,
Азиз бошингиздаги
Бир тола оқ менаддер.
Озгина оқлай олсам
Умиду тилагингиз,
Қаршингизда бош эгиб
Таъзим қилмоқ менаддир.

Сиз мушфиқ она бўлиб,
Бўлиб меҳрибон падар,
Гўдак бошимни силаб,
Эртамни ўйладингиз.
Ўттиз икки ҳарфдан
Осмон илмига қадар
Мурғак онгимга қуйиб,
Ҳаётга йўлладингиз.

Янги йил келар экан
Дил уйин қилиб обод,
Ўйлайман, тошқин сувдек
Ун йил оқиб ўтибди.
Сиз мени кузатган йил
Мактабга келган авлод
Бугун учирма бўлиб
Қанот қоқиб турибди.

Қайда бўлмай, не қилмай,
Мудом сезиб тураман.
Ғойибона сиз мени
Қилмоқдасиз имтиҳон.
Қалам олсам қўлимга
Дастлаб сизни кўраман,
Уринаман, шеърларим
Бўлмасин деб паришон...

Шеър ёздим янги йилнинг
Муборак айёмида,
Ҳар битта мисрасига
Меҳрим пайваста бўлсин.
Бу шеърим қаҳратоннинг
Аёзли оқшомида
Оташ қалб шогирдлардан
Сизга гулдаста бўлсин.

1964

Куй авжида узилмасин тор

Куй авжида узилмасин тор,
Шеър ярмида сиймасин қалам.
Яшаб бўлмай умрини зинҳор
Бу дунёдан кетмасин одам.

Қўлдан тушиб синмасин қадаҳ,
Лаб текканда тўкилмасин май.
Тўхтамасин уриб турган қалб,
Бошлаб қўйган қўшиғи битмай.

1964

Юлдуз

Сарлавҳасин топмай гоҳида
Шеърим узра қўяман юлдуз.
Посбон бўлсин шеърим бошида
Ўша юлдуз
кечаю кундуз.

Зухро каби ярақлаб турсин
Тунлар ўзим
юмганда кўзим.
Ҳеч сўнмасин, чарақлаб турсин.
Сўнганда ҳам менинг юлдузим.

1964

Шеър ва шахмат

Катак қоғоздаги тўрт йўл шеър каби
Шахмат доналари саф чеккан қатор.
Найзадор филию шахсувор аспи,
Туғбардор фарзини ҳужумга тайёр.

Шахматни шеър билан қиёс айладим,
Билимдон ўқувчим, қилма эътироз.
Шеър ахир эмасми шахматдек қадим,
Шахматда йўқми ё шеърий эҳтирос.
Гўзаллик,

нафосат,

кураш ва

санъат

Шеър ила шахматга азалий удум.
Минг йиллик умрида улар бешафқат
Доимо шоҳларга бошлаган ҳужум.
Ўйин, эрмак эмас

шеър ҳам, шахмат ҳам —

Ақллар кураши, туйғулар жанги.
Бу жангда қўйилган ҳар битта қадам
Фақат тўғри бўлсин,
Гўзал ва янги.

Мен орзу қиламан,
Тўрт йўл шеър битиб,
Элга манзур қилсам ақалли бир бор

Шахматни илк бора ихтиро этиб
Қувонган ҳиндидек эдим бахтиёр.
Шахмат абадийдир,
Шеър абадий.
Юриш тугамасу
 сўз бўлмас тамом.
Шахмат тахтасида,
Шеър майдонида
Ғоялар кураши этади давом.

1964

Сўнган юлдузлар

Космос қаъридан
Миллион йил юриб,
Букун деразамга
Қўнган юлдузлар!
Минг йиллар илгари
Таратган нурин,
Минг йиллар илгари
Сўнган юлдузлар!

Ким айтар сизларни
Умри битган деб,
Ҳамон кўк саҳнида
Порлаб турибсиз.
Жозибалар билан
Кўзларни тортиб,
Имлаб, ўзингизга
Чорлаб гурибсиз.
Сизга термилурман
Кечалар бедор,
Ажиб қисматингиз
Уйлаб қолурман.
Неча асрларга
Умри пойндор
Буюк устозларим
Едга олурман.

Улар ҳам сиз каби
Енган бир замон.
Ениб адо бўлган
Сизлардек,

аммо

Авлодлар йўлини
Ёритар ҳамон
Улар қачонлардир
Таратган зиё.

1964

Кўп элларни кездим, кўп юртлар кўрдим,
Бир-биридан гўзал, бир-биридан соз.
Лекин Шарқда машъал чароғон юртим
Оламда тенги йўқ, ўлкадур мумтоз.

Кеча ва кундуз

Ёруғ дунё бор зиёсини
Тенг бўлганди кеча, кундузга.
Нур қадрига етмай тун, уни —
Сочди ойга, минглаб юлдузга.

Шундан ойнинг юзи доғ экан...
Юлдузлар ҳам худди мунчоқ ёш...
Кундуз эса барча нуридан
Яратибди биргина қуёш.

1965

Учи тугук дастрўмол

Қўшним ишга кетаётир саҳарлаб,
Бир қўлида учи тугук дастрўмол.
Ё ректорга айтмоқчидир муҳим гап,
Кечқурунга гўшт керакдир аҳтимол.

Ким билади балки зарур киритмоқ
Илмий кенгаш қарорига янги банд,
Ё дўстига қилмоқчидир қўнғироқ,
Олмоқчидир болаларга хўрозқанд.

Балки... яна бошқа минг бир хил сабаб,
Унутмасин деб паришон бу хаёл,
Қўшним ишга кетаётир саҳарлаб,
Бир қўлида учи тугук дастрўмол.

Шошма, дўстим, барча ишинг битади,
Битмас иш йўқ, ошиқмасин юрагинг.
Инсон умри ахир елдек ўтади,
Бош кўтариб атрофингга қарагин.

Қара, баҳор сеп ёзибди оламга,
Қара гунча гул шохини эгибди.
Ясанишни унутмай деб байрамга,
Балки у ҳам рўмолчасий тугибди.

Бу дунёда ким беташвиш, ким беғам,
Ҳар инсоннинг бир бошида минг хаёл.

Ўйлаб кўрсам, миямизнинг ўзи ҳам
Ўн тўрт миллиард учи тугук дастрўмол.

Одам яшар замон юкин орқалаб,
Сергалвароқ кечасидан бугуни.
Ором бермас кўкрагида бетинч қалб
Бамисоли дастрўмолнинг тугуни.

Шошма, дўстим, барча ишинг битади,
Муҳим гап ҳам, қўнғироқ ҳам, хўрозқанд.
Аммо сени эртанги кун кутади,
Эрта яна дастрўмолнинг учи банд.

Бугунгидек яна саҳар турасан,
Ажратасан керакларнинг керагин...
Сочларингда бир тола оқ кўрасан
Биринчи бор санчганида юрагинг.

Тақдир дейлар, билмам надир тақдиринг,
Балки олтмиш, балки юзга кирган чол...
Бошинг узра унсиз йиғлар кампиринг,
Бир қўлида учи тугук дастрўмол.

Ҳаёт аста сўнар экан кўзингда,
Юрак сендан ҳисоб сўрар ўша кун.
Бўлганми ҳеч ихтиёринг ўзингда,
Бирор соат яшадингми бетугун?

Ўйла, дўстим, келмай туриб ўша дам,
Исроф қилма ёш юракнинг кучини.
Мана бу гап ҳеч чиқмасин ёдингдан,
Тугиб қўйгин дастрўмолнинг учини.

1966

Ун еттинчи йилда туғилганлар

Дейдиларки,
Эллик йил керак
Бир йигитнинг етилмоғига.
Сизга ясаб олов беланчак,
Шафақ олди ўз қучоғига.

Йўргаклади булутли само,
Упди сизни оташин фалак.
Азон айтди Аврора Бобо,
Алла айтди Момо гулдурак.

Замин сизга оқ йўл тилади,
Утли кафтда кўтарди замон.
Аmmo сизни эрка қилмади,
Гирдобларга отди беомон.

Борми эди бизга бу даврон,
Борми эди бу хушбахт онлар,
Москвага бўлмаса қалқон
Йигирма тўрт ёшли ўғлонлар.

Оқармиди чўлга дарёлар,
Унармиди даштларда чечак,
Қирққа кирган умри фидолар
Қуюнларга урмаса кўкрак.

Йўлга чиқар букун фазогир,
Сомончининг йўли поёндоз.
Нур кемани қилмоқда ҳозир
Эллик ёшлик нуроний устоз.

Сочларига бевақт тушган оқ
Узоқ йўлнинг машаққатидир.
Кечаларни бедор ўтказмоқ
Балки унинг ҳаловатидир.

Гоҳи ўйлар,
Наҳотки қўнди
Бошимга бу қировдан биллур,
Дил ўтларим наҳотки сўнди,
Наҳот ҳоким совуқ тафаккур...
Сиз, эй юртни бахтга йўғирган,
Сиз, эй ҳаёт чароғбонлари,
Эй бўронга эгиз туғилган,
Октябрнинг бош ўғлонлари!

Эй қуёш қалб, заминдай бошлик,
Замондай ўт, тарихдай доно!..
Инқилобий оташин ёшлик
Тарк этдими сизни мутлақо?

Наҳот келди сокин кексалик,
Наҳот қолди фақат хотирот.
Осуда бахт азиз шунчалик,
Жимжит ўйлар шириндир наҳот!

Йўқ, ишонмас юрак ҳеч қачон,
Шоҳид бўлсин бу кўҳна ҳаёт,
Бўрон бўлиб туғилган ўғлон
Довул бўлиб яшар умрбод.

Сиз кўз очиб кўрганда дунё
Бериб сиздан оламга дарак,
Бонглар урган Аврора бобо,
Довул қоққан Момо гулдурак.

1967

Абдулла Набиев

Мен ёлқинман,
Оловли даврим
Кўкрагидан отилиб чиққан.
Мен чақинман,
Лаҳзалик умрим
Булутларнинг бағрини йиртган.
Йўқ, мен гулман,
Ўлкам кўксида
Бир гул бўлиб мангу қоламан.
Мен лоламан, алвон шафақнинг
Оташида ёнган лоламан.
Мен ҳам сенинг тенгдошинг эдим,
Насибам кўп эди дунёда.
Кўкрагимдан қўрғошин едим,
Қизил қоним қолди саҳрода.
Мен ҳам ахир ёш эдим, қувноқ,
Бор эди-ку ҳаётда ҳаққим.
Ўн етида миндим арғумоқ
Шуни мендан кутарди халқим.
Бўлмасмиди мен ҳам сен каби
Шамол бўлиб қирларни кезсам.
Қасос учун ёв бошин эмас,
Ёрим учун лолалар узсам.
Бор эди-ку ҳаққим севгида,
Ташна эди бўсага лабим.
Дарё кечдим жанг этигида

Шуни менга буюрди қалбим.
Мен ҳам сендек шеърни севардим,
Булбул куйин тинглардим пинҳон.
Балки мен ҳам шоир бўлардим,
Бўлса эди осуда замон.
Ун еттида тутмадим қалам,
Ун еттида ушладим қилич.
Шуни мендан кутарди олам,
Шуни мендан сўрарди Ильич.
Бахт дедиму бахтимни бердим,
Ҳаёт дея кендим жонимдан.
Эрк боғида чечаклар унди
Менинг тоза ёшлик қонимдан.
Дўстим, сенинг осуда бахтинг,
Менга насиб бўлмади, аммо,
Мен шундай бир буюк бахт топдим,
Бундай бахтни кўрмаган дунё...
Мен ёлқинман,
Оловли даврим
Кўкрагидан отилиб чиққан...

1967

Шоир қалби

Шоир қалби гўё анор,
Шеъри унинг шарбати.
Бўлмас экан шеър аҳлининг
Ўз қалбига шафқати.

Тинмай эзар, эзар уни
Аmmo шоир билади —
Пиёласи тўлган куни
Паймонаси тўлади.

1968

Шоир

Ҳусниддинга

Шоирларга ҳайрон бўлманг,
Шоир халқи турфароқ.
Гоҳи мағрур, гоҳи дилтанг,
Гоҳ ҳазин, гоҳ тумтароқ.

Унга бир пул мансаби ҳам,
Унда мансаб бўлмайди.
Севгиси ҳам, ғазаби ҳам
Чегарани билмайди.

Оқил одам ҳам, азобдан
Ёниб, фиғон бўлади.
Шоир эса изтиробдан
Завқ қилади, кулади.

Бошқаларга дам олиш кун,
Таътил ойи берилар.
Шоир янги ташбеҳ учун
Ўлган бўлса гирилар.

Бошқалар ўз дил дардини
Бошқаларга тўкади.
Шоир дарди юрагининг
Тубларига чўкади.

Шоирларга ҳайрон бўлманг,
Шоир халқи турфади.
Шеър олами бу оламнинг
Эвазига туҳфади.

Ором билмас шоир қалби,
Чунки ором завқ эмас.
Мана, шифтга қараб қолди,
Халал берманг бир нафас.

Хаёлига банд у ҳозир,
Икки дунё бегона.
Бир оз гўдак, бир оз... шоир,
Бир озгина девона.

1968

Баҳор.

Барқут кийиб безанди боғлар,
Саҳролар кўксига тақди қизғалдоқ.
Қуёш этагига оқ булут боғлаб,
Ўрик шохларида қовурди бодроқ.

Еллар олиб қочди қишнинг хобини,
Барглар чапак чалиб уйғонди шодон.
Бутоқларга қўниб, гул китобини
Варақлашга тушди булбул — ғазалхон...

Бугун коинотда эзгу бир ташвиш,
Гунча гул бўлай деб кўзин очади.
Мусича олдидан бир дона чўпни
Чумчуқ уясига олиб қочади.

Ҳайдалган даладан бир хас ортмоқлаб —
Чумоли югурар — у ҳам тирик жон.
Шошилиб чопади табиб ирмоқлар,
Ернинг томирига қуймоқ учун қон...

Она тупроқ эса куз ташвишида,
Юксак хирмонларга сийнаси юклик.
Унинг сокингина тин олишида
Бордир оналарга хос бир буюклик.

1968

Тасаввур

Болалик экан-да,
Муаллимимдан
Сўрабман бир куни:
— Айтинг-чи, агар —
Ер шундай тезликда айланса чиндан,
Не учун тўкилиб кетмас одамлар?
Ёдимдан чиқмайди бир челак сувни
Муаллим бош узра айлантиргани.
Қатра тўкмай ерга қўяркан уни,
Тушундингми, дея мендан сўргани.

Йиллар ўтиб кетди ва лекин ҳамон
Ўша илк тасаввур яшайди менда.
Бир челак сув каби айланар жаҳон,
Мен-чи, бир томчикман ўша тўлқинда.
Учқур замон билан қалқиб, чайқалиб,
Чарх уриб бораман гирдоблар аро.
Бешафқат тезликдан асабим толиб,
Бир нафас тин олсам дейману, аммо —

Мендами ихтиёр?
Югурар замон,
Шиддати ўтади ҳар бир толамдан.
Тўхтасам тўкилгум бир томчисимон,
Томчидек йўқ бўлиб кетгум оламдан.

1969

Устоз Ҳабибийга

Муборак, домла, саксон ёш, умрга битта боб ўлсин,
Кўпайсин боблару саксонга боблик бир китоб ўлсин.

Яна саксону саксон йил ўтиб қомат букундай тик,
Юзу кўнгил букундай моҳитобу офтоб ўлсин.

Қўлингиздан яна саксону саксон тушмасин ҳома,
Етолмай илқингизга ҳасеа саксон йил хуноб ўлсин.

Умр ҳам кексалиқдан, хасталиқдан бўлсину холи,
Юзу саксонда шоир ўн саккиз ёшдек шабоб ўлсин.

Битиб сонсиз ғазал дил мулкини забт айлангиз ҳар
дам,
Мухаммас ҳам саноқсиз, қитъаю фард беҳисоб ўлсин.

Арузий вазни номарғуб деган баъзи мунаққидлар
Сўзи шудгорга оқсин қишга қолсину яхоб ўлсин.

Домулло юзга етгач ўттиз икки янги тиш чиқса,
У дам ичғони юз-юз, егани кавказ кабоб ўлсин.

Ҳабибий ёши саксон бўлди деб айтган хато қилгай,
Ики ўн бир, ики ўн тўрт, ики ўн беш ҳисоб ўлсин.

1970

Қозоқ оқинларига*

Улкамнинг жамоли ўзгача букун,
Шаҳроқ кўчалар ҳам ясанган гулгун.
Букун шеър ва ўлан қилмоқда парвоз,
Дўмбира авжида, чирманда ҳам соз.
Юксак пештоқларда қилпирар алвон,
Серфайз шийпонларда ёзиқ дастурхон.
Йўлкалар суприлган, очиқ дарвоза,
Ҳар хонадон ичра бир шўх овоза:
Ўзбекнинг уйида букун қадрдон
Эгизак оғаси бўлмоқда меҳмон.

Меҳмон ўзи кимдир?— Абай, Жамбулдир!
Мезбон ўзи кимдир!— Жуманбулбулдир!
Фазогир Войқўнғир меҳмондир букун,
Олим Чирчиқ эса мезбондир букун.
Оҳангар Бекобод қилдию таклиф,
Маъданчи Жезқазғон буюрди ташриф.
Қўшиқнинг уйига жирлар келибди,
Пахтазорга мовий қирлар келибди.
Ўзбекнинг уйида букун жонажон
Эгизак оғаси бўлмоқда меҳмон.

* Ўзбекистонда қозоқ адабиёти декадасининг очи-
лишида ўқилган.

Букун меҳмон бўлиб чўнг санъат келди,
Том-том китоб келди, шеърият келди.
Букун фавворада бўлди чўнг бозор,
Қозоқ деҳқон бўлди, ўзбек харидор.
Оқсоқланиб юриб Абдилда оғай
Қолди китобидан ўзи ололмай.
Қозоқнинг ардоқли ўғли — Олжаси
Ўзбек шеърхонининг бўлди ўлжаси.
Ўзбекнинг уйида букун меҳрибон
Эгизак оғаси бўлмоқда меҳмон.

Дўстлар, хуш келибсиз, кўксимизда қўл,
Оқ олтин нуридан ёздик сизга йўл,
Яшил водий бўлди сизга дастурхон,
Жиндек қимиз қуйдик, қўшмадик айрон.
Токи насру назм хароб бўлмасин,
Шеърлар сероб бўлсин, сер об бўлмасин.
Ниятда ҳамиша буюклик бўлсин,
Улан ҳам, шеър ҳам суюклик бўлсин.
Бор бўл, эгиз оғам, бор бўл тувусқон,
Ўзбекнинг уйида эъзозли меҳмон.

1971

Қўнғиротда айтилган алёр

Шоир!

Сен бу неъматларнинг ёқут кўркига

Ҳассос лабинг билан тегдингми?

Демак, сен қарздорсан.

Одамлар кўнглига

Сен ҳам битта ниҳол экдингми?

Баҳра ололдими бир зот юраги?

Бирор қалб ғуборин юва олдингми?

Сен ҳам ўз шеърларинг замиридаги

Шўр сувларни қува олдингми?

Бу тупроққа қара.

Севиб шеърингни

Ишлов беролдингми сен ҳам шу қадар?

Сув ургани йўқми ногоҳ ерингни,

Босиб кетмадими бегона ўтлар?

Биз минг йил умр кўриб,

Минг йил шеър битсак,

Минг йил баён этсак юрак арзимиз,

Деҳқон меҳнатини шарафлаб ўтсак,

Ҳар туп ғўзасини бир дoston этсак,

Шунда ҳам биз агар оламдан кетсак

Бўйнимизда кетар қарзимиз.

1971

Табрик

Музаффар тошкентлик пахтакорларга

Бу йилнинг шукуҳи ўзгача бутун,
Замин дастурхони тўлиб турибди.
Қарангки, қуёш ҳам шодон ва гулгун
Меҳнаткаш йигигдай кулиб турибди.

Букун далалардан чаноқлаб деҳқон
Териб олар экан ризқу рўзини,
Тоғдай елкасидан тенг ярим жаҳон
Унинг пахтасига тикмиш кўзини...

Эл борки, уфқнинг ҳар тўрт ёғида
Эғни бутун бўлди шу миллионлардан.
Оқ яхтак матосин кўрган чоғида
Ғарб ҳам кечиб қўйди оқ нейлонлардан.

Ҳосилимиз бўлди олтин вазнида,
Бўлди ҳар мисқоли гавҳар билан тенг.
Шу боис пахтазор менинг наздимда
Мурунговга ўхшар, поёнсиз ва кенг.

Ер узра сочилмиш жавоҳир кони,
Йўқ, жавоҳир эмас, эзгу муддао.
Боболар айтадур, ўзбек хирмони
Бу қадар барака кўрмаган асло.

Бу қут ўзи келмас, қалб ўти керак
Қуёшни заминга этгувчи пайванд.
Ҳа, шу баракада сенинг ҳам юксак
Хирмонларинг бордур, музаффар Тошканд.

Не қилса, сен ахир, она шаҳар-да,
Ғалабангдан дилда олам ифтихор.
Бунга боис яна, шу хирмонларда
Менинг ҳам бир этак тўккан пахтам бор.

Соғ бўл, она халқим, эй толмас билак,
Доим баланд бўлсин табаррук бошинг.
Хирмоннинг қадингдай бўлсини баланд,
Бахтингдай ҳамиша кулсин қуёшинг.

1971

Кардиограмма

Кардиограмма,
Нимадир бу хат?
Нималар демоқда юрагим зарби?
Нечун у кўксимда уринар фақат
Парвозга талпинган тутқун қуш каби?
Нечун туғён қилар,
Не истар кўнгил,
Не дер бул самандар — ўт ошиноси?
Айтинг шифокорим,
Сиз кўз тиккан бул
Турфа чизиқларнинг недир маъноси?
Балки жон риштаси дегани шудир,
Давоми умримнинг сўнгига туташ?
Балки ҳаёт йўлим...
Бу йўл ҳам ахир
Уша чизиқларга жуда ҳам ўхшаш.
Унинг ҳам паст-баланд, ўру қири бор,
Уни ҳам қаршилар гоҳ тикан, гоҳ гул.
Ёшлик равон йўлни танламас зинҳор,
Унинг сўқмоқлари ҳамиша мушкул.
Чунки юрак ўзи турмас лаҳза жим,
Чунки машаққатдан ором топар жон.
Лекин ҳамишалик раҳнамо қалбим
Не учун дафъатан кўтарди исён?
Уни ранжитдими?
У норозими?

Валки билолмадим не унга матлуб?
Доктор!
Юрак мендан пинҳон розини
Сизга ошкор этиб ёздими мактуб?
Айтсин,
Нима гуноҳ қилдим юракка?
У бошлаган йўлдан сира қайтдимми?
Одамлар олдида
Ё ўзим якка —
Юрагимга қарши бир сўз айтдимми?
Ёки кимларгадир тавозе этиб
Оқни қора дедим — имон беҳабар?
Ёки ноҳақликни кўриб, эшитиб,
Кўзимни кўр қилдим, қулоғимни кар?
Унга жабр этгулик нима айбим бор?
Аҳд қилиб аҳдимда турмадимми ё?
Дўстликка хиёнат қилдимми бир бор,
Ва ё ишқ йўлида бўлдим бевафо?
Мен унинг измидан чиқмадим-ку ҳеч,
Поймол этмадим-ку уни ҳеч қачон.
Доим содиқ бўлган юрагим бу кеч
Не учун дафъатан кўтарди исён?
Биламан,
Меҳнати унинг мушкулот,
Осон тутиб бўлмас асло юракка.
Еру осмон тинчир,
Тинчир коинот,
Лекин ором билмас қалб ўзи якка.

Биламан,
Ғоят тез асрим шиддати,
Елкаларга ортган ухдаси буюк.
Фазода чарх урган Ернинг суръатин
Юракларга берган аслида шу юк.
Шу юк босар унинг нақ ўртасидан,
Бутун вужудимда шу юк залвари.

Ажаб эмас юрак аортасидан
Ўтиб кетган бўлса олам меҳвари.
Одам туғилмас-ку даврини сайлаб,
Замон танламасдим ва лекин ўзга.
Қалб мени кечирсин, уни авайлаб —
Олиб боролмасам тўқсонга, юзга.
Аmmo умидим бор,
Авлодлар бир кун
Бизнинг юракларга қилурлар ҳавас,
Сен эса, эй қалбим, шу умид учун
Энг сўнги ёлқининг бера олсанг бас.

1971

Саккизинчи март

Букун ўзгачадур жилваи олам,
Букун ўзгачадир борлиқда ханда.
Букун кўзларимга гўё қуёш ҳам
Шафақ гулханида таранг чирманда.

Букун тонг эғнида атласдан кўйлак,
Шафаққа ўралган қизлардай гулгун.
Илк бора кўз очиб чиққан бойчечак
Санамлар қўлига интизор букун.

Букун гўзалликнинг қутлуғ айёми,
Қизларнинг кўкламга мослигидир бу.
Юраклар лиммо-лим муҳаббат жоми,
Баҳор келганининг ростлигидир бу.

Ҳа, букун элда ҳам, дилда ҳам баҳор,
Шодлик хандалари фалакка туташ.
Бугун эрталабдан йигитлар қатор,
Аттор дўқонида атрлар талаш.

Отахон чоллар ҳам тавозе билан
Етмиш йиллик ёрин сизлаб турибди.
Букун шоирлар ҳам ўз бисотидан
Ўнг яхши байтларни излаб турибди.

Овора бўлманг, эй ҳассос шоирлар,
Аёл тасвирига ожиз эрур шеър.
Чунки ёр зулфининг бир толасига
Ташбеҳ топа олмай ўтган Алишер.

Севги асрорини изламай қўйинг,
Топилмас нарсани қидирмоқ нечун?
Муҳаббат сирини билолмай ўтган
Карбало даштида овора Мажнун.

Минг йилча муқаддам Ҳофиз Шероз
Бир гўзал холига бўлганди банда.
Тасаввур қилолмам не дер эди у
Букун анжуманда ўзи бўлганда.

Балки айтар эди у бир лойиқ сўз,
Балки ташбеҳлари бўлар эди фош.
Чунки, кўзингизга тенг қайси юлдуз,
Юзингиз олдида нимадир қуёш?

Сиз, ахир, сийнаси самони қучган,
Сизнинг измингизда замину замон.
Сиз ой кемасида ой бўлиб учган,
Ёруғ чеҳрангиздан олам чароғон.

Букун ўзгачадир жилваи олам,
Букун ўзгачадир борлиқда ханда.
Букун кўзларимга ҳатто қуёш ҳам
Шафақ гулханида таранг чирманда.

Букун айёмингиз муборак қилиб,
Зумуррад сепини ёйибди баҳор.
Баҳорий қизларнинг ҳуснидай бўлиб
Олам гўзаллиги бўлсин барқарор.

1971

Оқшом

Оқшом,
Бобир тилаган фараҳ,
Бода кайфи, дўстлар суҳбати.
Қўлларимда лиммо-лим қадаҳ,
Менга келди алёр навбати.

Сўз тополмай манглайимда тер,
Шоирлардан доимо талаб:
Уқимоғи керак янги шеър
Ва айтмоғи керак янги гап.

Қаҳрамоним,
Ултирибсан сен
Рўпарамда камтарин, доно.
Ўз ишингни дўндирибсан сен,
Дўппини дол қўндирибсан сен,
Тупроқда зар ундирибсан сен,
Зарга элни тўндирибсан сен,
Тўйиб, юртни тўйдирибсан сен,
Ҳар нарсанг бут, каминг йўқ асло,
Фақат сенга шеър керак аъло.

Сен чўлларни сувга қондириб
Ўзинг бунда мангу ташнасан.
Кундуз сени қуёш ёндириб,
Тунлар ёниқ шеърга ошнасан.

Бу маконда тўқлик ва ривож
Бу маконда йўқдир эҳтиёж.
Аммо ташна гўзалликка эл,
Қондиргали сира йўқ илож.

Мен-чи, қўйиб «шеъриятга тож»
Усади деб олма, нок боғда,
Етади деб оппоқ қор тоғда,
Сен эгнимни бут қилган чоғда
Шеър берайми сенга яланғоч?!

Хаёлларинг теран ва учқур.
Сени букун қилмоқ учун банд
Шоир керак Бедилдай чуқур,
Навоийдай доно, сарбаланд.

Ҳамду сано сенга не даркор,
Узинг олим адабиётга.
Шеърнинг шунда сенга дахли бор,
Дахли бўлса абадиятга.

Оқшом.
Булбул куйлайди чаҳ-чаҳ.
Тўкин юртда ичилар қадаҳ
Ушал эзгу ташналик учун,
Сўнгра соғлиқ, ошналик учун.

1972

Йўқолган шеър

Бир шеър фикри ярқ этди ногоҳ,
Вужудимда галаён туйдим.
Ярқ этди-ю, мен бўлмай огоҳ
Бир лаҳзада йўқотдим-қўйдим.

Неки бўлса менга энг азиз,
Энг муътабар бўлса дунёда.
Борлигимни банд этса не ҳис
Бари эди унда ифода.

Вазмин эди ўз асрига хос,
Юксак эди бамисли хаёл.
У юракнинг ўзидек ҳассос,
Табиатдек эди баркамол.

Шеър дардида ўтган неча минг
Аждодларим руҳига қасам:
Ўша шеърда бутун оламнинг
Шавқу дарди эди мужассам.

Бир хуш айём, бахтли тасодиф
Тўлдирдию зар ила қўйним,
Мен гумроҳ-чи, бўлмайин воқиф
Бир лаҳзада йўқотдим-қўйдим.

Шундан буён излайман уни,
Қуюн каби кезарман жаҳон.
Қани унинг бирор сатрини
Тоғиб олсам эдим ногаҳон.

У шеър тамом банд этди мени,
Асир бўлдим унга умрбод.
Бамисоли ёр тасвирини
Оинада кўргандек Фарҳод.

Макон тутсам энди қаерда,
Қаён бошлар эса иқболим,
Фикру зикрим ўша шеърда,
Ўша шеърда бутун хаёлим.

Водийларни сайр айлаган чоғ,
Асир этса ўлкам жамоли,
Кўз олдимда тикланур ногоҳ
Ўша шеърнинг етук камоли.

Қалби тоза, юрак-бағри кенг
Одамларга ҳамсуҳбат бўлсам,
Едга тушар ўша шеърнинг
Вазминлигу ҳассослиги ҳам.

Гоҳи юксак хирмонлар меним
Хаёлимни этганида банд,
Ўйлайманки, йўқотган шеърим
Мана шундай эди сарбаланд.

Мен у шеърни излай умрбод,
Тоғ-тошларни кезай пиёда.
Тоғиб олсам мендай бахтли зот
Бўлмас эди ёруғ дунёда.

Мен топмасам, майли топса ким,
У ғазал, хоҗ қасида бұлсин,—
Майли, менинг бор-йўқ ёзганим
Уша шеърға бахшида бұлсин.

Майли эди бир бора кўрсам,
Бир бор кўриб фидо қилсам жон.
Бу дунёдан шунда Эркин ҳам
Утар эди зарра беармон.

1972

Абай

Чошгоҳ қуёшида ёнур уфқлар,
Борлиқ ўт ичида ловулар гўё.
Сирдарё лабидан Ёйиққа қадар
Ястаниб ётадир поёнсиз саҳро.
Самум ялаб ўтар яланг тўшини,
Бунда ёлғиз гиёҳ — шўраю янтоқ.
Бевафо дарёлар тарк этиб уни
Шимол уммониға очмишлар қучоқ.
Бу юртни булбулу гулзор унутган,
Шамол бу ўлканинг танҳо эгаси.
У минг йил ҳам юкин орқалаб ўтган
Саргашта заминнинг яғир елкаси.
Баҳри муҳит аро сарсон кемадай
Манзилсиз, қўнимсиз бесару сомон —
Бу саҳро қўйнида лаҳза тин билмай
Бир ўлан кезмоқда зору саргардон.
«Қалин элим, қозогим, шўрлик юртим...
Бировлар пўстин тикар териси мўл,
Бировлар жулдур чопон, кезади чўл.
Шўринг қурсин, қозогим, шўринг қурсин,
Мол мўлу оч кезасан яйловларда...»
Ноласи бўлгандай ҳар дардли дилнинг,
Чўлларда бағри қон лола унгандай,
Тақдир саҳросида овора элнинг
Ғаму андуҳидан туғилди Абай.
Оний гулдиракдан уйғонур фалак,

Лаҳзалик чақмоқдан ёришур саҳро.
Нажот эртасидан келтириб дарак,
Бир ўлан таралди ўтовлар аро.
Оқин кўзи боқди Эдилдан нари,
Қўбиз куйларига умид бўлди жо.
Севгида ўртанган Татьяна зори
Саҳройи тилида бўлди илтижо.
Ғунча очилмоғин интизор кутиб
Саҳарда кўз юмган нолон булбулдай,
Бахтли тонг йўлига шайдо кўз тутиб
Умрин қўшиқларга қолдирди Абай.

Поезд учмоқдадир Олмаота сари,
Ортида толенинг карвони билан.
Уфқлар ётадир уфқдан нари,
Ўланнинг кетидан таралур ўлан.
Тингла, эй коинот, ёрк овозини,
Оқин умидлари бўлмакда зоҳир.
Юлдузларга элтар Абай созини
Буқун Бойқўнғирдан учган фазогир.
Денгизлардан оша қитъалар бўйлаб
Ҳассос оқин куйи ёзмоқда қанот.
Она юрт меҳрини куйлаган ўлан
Абадий ҳаётдир, абадий ҳаёт.

1972

Устоз Ғайратийга

Не бахтким, бизни устоз
Бир замон ашъорга ўргатмиш,
Нафосат деб аталган
Ул ажиб асрорга ўргатмиш.

Қалам тутгандин илк бор
Бизни ўргатмиш садоқатга,
Навой бирла Пушкин,
Саъдию Атторга ўргатмиш.

Қади ё бир хилол гўё
Йиғиб атрофга юлдузлар,
Жилою нур дарсин
Гумбази давворга ўргатмиш.

Не ҳайрат, ҳайратомуз —
Қуш бўлиб учсак, бизим устоз
«Лисонут-тайр» бирла
«Ҳайратул-аброрга» ўргатмиш.

Ким ўргатмиш демангким,
Ғайратий ул, Хайриддин, Анвар,
Тамилла, Матлуба, мен,
Тўлқину Сайёрга ўргатмиш.

1972

Лирик қаҳрамон

«Шеърни севиб ўқийман, аммо
Ҳайрон қилар бир ҳолат мени.
«Мен» деб ёзар шоир доимо
Кимдир ўша шоирнинг «мен»и.

Гоҳ муҳандис ул, мунажжим гоҳ,
Гоҳ ўзини толиб деб атар.
Гоҳ муаллим, гоҳ соҳиб дастгоҳ...
Касби кўпми унинг шу қадар?

У ҳам ерда, ҳам фалакдадир,
Баъзан малак, баъзида инсон.
Ўтмишда ҳам келажакдадир,
Борми унга замон ва макон?

Мен ҳайронман, вафога доир
Шоирларнинг шеъри-ку бисёр.
Бир китобнинг ўзида шоир
Ўн бир қизга ишқ этар изҳор.

Озар қизми, ҳиндми, татарми,
Раққосами, гулчими, аттор...
Шоирларнинг хотини борми?
Ё барчага бирдек вафодор?*

Шеърхон, мени тутдинг саволга.
Тушунаман, ўқувчим, сени.
Ҳеч таажжуб қилма бу қолга,
Сен ўзингсан шоирнинг «мен»и.

Муаллим ҳам, мунажжим ҳам сен,
Мажнун сенсан, Лайло ҳам ўзинг. ♣
Шоир шеъри — бу сенинг сўзинг,
Сен мингларсан, «мен» ичра жамсен.

Ултирардим хатга термулиб,
Бўлай дердим тарихдан огоҳ.
Сен Абдулла Набиев бўлиб
Саҳифадан қарадинг ногоҳ.

Қарадингу шеър фикри шу он
Чақмоқ каби урилди менга.
Кўксинг узра қотиб қолган қон
Лола бўлиб кўринди менга.

Этмоқ бўлдим шунда ифода
Сенинг дардинг, сенинг сўзингни.
Уша шеърни ўқиган чоғда
Танидингни, дўстим, ўзингни?

Тошкент бўйлаб кезиб юрардим,
Этар эди зилзила давом.
Ҳар нарсада бир шеър кўрардим,
Ҳар бир кўздан излардим илҳом.

Ҳамма ёқда қайнар эди иш,
Фикрим эди ифодасида.
Сен кўриндинг, қўлларингда ғишт,
Украин қиз қиёфасида.

Хушқад эдинг, нақадар гўзал,
Унутмайман ойдин юзингни.
Мабодо шеър ўқиган маҳал
Танидингми, дилбар, ўзингни?

Фарғонада сени учратдим,
Тиклар эдинг тоғ бўйи хирмон.
Сени узоқ Сибирдан топдим,
Қаҳратонда кесардинг ўрмон.

Сен баъзида уйроқ ўйимга
Кириб келдинг бамисоли туш.
Таклиф этдим сени уйимга
Хаёл пайдо қилган Азгануш.

Тоғдан туш деб сенга ёлвордим,
Севиб чиздим қошу кўзингни.
Эй, мен танҳо севгучи ёрим,
Танидингми, энди ўзингни?

Шеърхон, мени тутдинг саволга,
Тушунаман, ўқувчим, сени.
Ҳеч таажжуб қилма бу ҳолга,
Сен ўзингсан шоирнинг «мен»и.

Сени сездим ҳаргиз ўзимда,
Менда фикринг, ўйинг, тилагинг.
Ҳар нафасда ёниқ кўксимда
Уриб турар сенинг юрагинг.

Етар, нечун таърифун тавсиф,
Биз иккимиз асли битта жон.

Фақат олим мени муаллиф,
Сени атар лирик қаҳрамон.

Хоҳ яшарсан оламда букун,
Хоҳ яратур сени тафаккур.
Лекин фақат борлигинг учун
Қаҳрамоним, сенга ташаккур.

1973

Қор хат

Шоира қизларга

Қор ёғар — осмонда оққушлар учар,
Қор ёғар — осмондан оқ уқпар тушар
Қор ёғар еру фалакни тўлдириб,
Бизлар эрсак иссиқ уйда ўлтириб
Тарк этолмай халқимизнинг одатин
Ёзамиз дўстларга дўстлик қор хатин.
Қор хат асли қордай оппоқ дил хати,
Оқ кўнгилнинг меҳри, тафти, ҳурмати.
Ошинолик, чин вафо изҳори ул,
Гоҳи пинҳон севгининг иқрори ул.

Қор ёғар, қор хат ила хуллас калом,
Шоира қизларга йўллаймиз салом.
Сизга, эй Гулчеҳра қизлар, Эътибор,
Айтамиз кўнгилда орзу неки бор.
Ой Ҳалима, ҳам Малика, Турсуной,
Эй чирою файзга бою шеъри сой,
Сизга дилдан энг самимий эҳтиром,
Янги йилнинг табриги ҳам ассалом!

Энди келсак сўзнинг индаллосига,
Яъни қор хатнинг асл маъносига:
Янги йилда давра тузмоқ фарз бўлур,
Ким ютилса бир зиёфат қарз бўлур,
Қор хат элтган элчимизни тутсангиз,
Тан берурмиз, қарз бўлурмиз ютсангиз.

Йўқса ўзни катта ишга чоғлангиз,
Шу бугундан пеш этакни боғлангиз.
Бермангиз Гулчеҳраларга зарра дам,
Бир йўла ювгай мукофотларни ҳам.
Енг шимарсин Мўътабар, Ойдин букув,
Қарз улар бултурги дostonлар учун.
Тутди бир қўлда газет, бир қўлда тор,
«Лирика»ни ювмади лек Эътибор.
Бибисора ҳам Санобар қайдадир,
Битта шеъри бир зиёфатга татир.

Хуллас, энди барчангиз ҳамдам бўлинг,
Худди «Қизлар давраси»дек жам бўлинг.
Шеър ёзар чоғидагидек ёнингиз,
Бунда дастурхонингиз — дostonингиз.
Ўзингиз айланг товус янглиғ хиром,
Шеърятдай тотли бўлсин ҳар таом.
Ол яноғингиз каби олма, анор,
Кўзларингиздек чарос боқсин хумор.
Эслатиб ҳам писталар хандонингиз,
Юзингиздек кулса ширмой нонингиз.
Бўлса бодомлар қабоғингиз каби,
Ҳам мурабболар дудоғингиз каби.
Лағмон эшиб тола-тола сочингиз,
Мисли ёйиб ташлагандай сочингиз.
Сочдаги баргакдайин кўк бодиринг,
Ҳам хино янглиғ патинжон олдиригиз.
Тарвузу қовунни ҳам сероб қилингиз,
Худди ошиқларни тилгандай тилингиз.
Ҳар узум бўлсин дуру маржон каби,
Ё Мукаррам шеър ўқиб турган лаби.
Шабнамиким ой Нилуфар холидай,
Таъми Ойдин шеърларининг болидай.
Турса соз сизнинг ғазал янглиғ шароб,
Кирса боз бизнинг юрак янглиғ кабоб.
Ол анорни дилни эзгандай эзингиз,

Шарбатини майни сузгандай сузинг.
Барча неъмат бир томону шеър соз,
Шеър бирлан бизни айланг сарфароз.
Ўлтириб оппоқ саҳардан токи шом
Бўлмасин ҳеч баҳсу шеърхонлик тамом.
Бу каби суҳбатга чин дўстлар аро
«Қилса арзир юз Саида жон фидо».

Мен бўлай бир неча ҳамроҳим билан.
Ўлмасу Абдулла, Иброҳим билан.
Боргумиз ютсак агар албатта биз,
Йўқса сиз иззатдаю хизматда биз.
Шоюсуф обкашда тонгдан сув ташир,
Ҳам Барот ўқлоғ тутиб ёйгай хамир.
Чучвара туккай Муҳаммад чўккалаб,
Ўт пудар Ҳусниддин ўздан ўпкалаб.
Не ажаб куйса патир, ёнса қозон,
Тандир олдида Рауф, ошпаз — Омон.
«Ҳай», деб уф тортиб Жамол елпир кабоб,
Топмайин човлини Охунжон хуноб.
Шу маҳалда бир латифа, шубҳасиз,
Тўлқину Анварга сўйлайдур Азиз.
Оқибат меҳмонхона қоқ ер бўлур,
Катта дастурхонда ёлғиз шеър бўлур.
Бир томонда сиз пари рухсоралар,
Бир томонда биз ғариб бечоралар.
Ким қошин куйдиргану дўппини ким,
Бош эгармиз, ёлворармиз сизга жим...
Хат ёзилди, энди биз омад талаб,
Элчининг чаққонлигида ҳамма гап:
Йўлласак Маъруф Жалилни — анча бўш,
Ёки Сайёрми? У бўлмас, лаққа гўшт...

Хўш, ким элчи? Ҳа, билиб ишнинг кўзин,
Элчи қилдик мулла «Муштум»нинг ўзин,
Ушлаб олмоқнинг сира имкони йўқ,

Чунки у кетгувчи ер поёни йўқ...
Қор ёғар — осмонда оққушлар учар,
Қор ёғар — осмондан оқ укпар тушар.
Қор ёғар, қор хат ила хуллас калом,
Барча ой қизларга йўллаймиз салом.

1973

Ҳозирги ёшлар

Қари толга суяб
Ирғай асони,
Оқсоқол сўрига аста ёнбошлар.
Хаёлдан ўтказар кори дунёни:
«Эҳ, ҳозирги ёшлар,
Ҳозирги ёшлар!»

У аср тенгдоши.
Бутун умр энди
Кеча кўрган тушдай кўзи олдида,
Йигирма ёшида амирни енгди,
Водийга сув очди ўттиз олтида.

Ёшлигини эслар,
Уф тортар секин.
Салгина чимрилар оқ тушган қошлар.
«Биз ҳам ёш бўлганмиз бир маҳал,
Лекин
Бошқачароқ чиқди ҳозирги ёшлар».

У колхоз тиклади.
Янги юрт қурди.
Босмачига қарши от сурди ўктам,
Жангу жадалларнинг барини кўрди.
Кўрди очликни ҳам,
Юпунликни ҳам.

«Бизга хаёл эди,
Туш эди фақат
Тўкин дастурхону лаззатли ошлар.
Бахти боқий бўлсин,
Аммо бу жаннат
Қадрин билармикин ҳозирги ёшлар!»

Кўз олдидан ўтар қирқ биринчи йил,
Масков бўсағаси,
Аччиқ қаҳратон.
Агар қулатмаса дайди ўқ сабил,
Берлиндан қайтарди бўлиб қаҳрамон.

Эслар, ҳар ён олов,
Ўт ичра дунё.
Мажруҳ гавдалару узилган бошлар...
«Юрт тинч бўлсин,
Бир гап бўлса мабодо,
Бардош берармикин
Ҳозирги ёшлар?»

Уй-жой қилиб берди мана. Турғунга,
Турмушга чиқарди Назирасини.
Букун эса ўйлар дорилфунунга
Киролмасдан қолган набирасини.

Домласига ўзи борсинми секин
Орденларни тақиб,
Оқилни бошлаб...
«Ким билади дейсиз, бўштоброқмикин,
Эркатоёроқмикин ҳозирги ёшлар...»

Яна дер:
«Бўш қолсак тунлар бўлиб жам
«Чордарвеш» ўқирдик қуршаб танчани,
Булар танимайди Ҳувайдони ҳам,

Эртаю кеч ўйлар кино, танцани.
Ақли кирармикин буларнинг бир кун.
Ким билади, қачон қуюла бошлар!
Оғир кун кўрмади.
Балки шунинг-чун
Енгилроқ ўсдими ҳозирги ёшлар!♦

Тоҳирни халитдан тинч қўймас қизлар,
Ярим тунда қайтар уйга ҳамиша.
«Унча бўлмасак ҳам илмда бизлар,
Аmmo кучли эди одоб, андиша.
Бировнинг қизига сал қараб қўйсак,
Бизлар аталардик шўху бебошлар.
Баъзи киноларми бузмоқда андак,
Капалак мижозроқ ҳозирги ёшлар...»♦

Тўнғич ўғли у кун қизалоқ кўрган,
Номини Шарлотта қўйибди, ажаб.
Уртанчаси тоғда юргани-юрган,
Баъзан уч ойда бир келмайди йўқлаб.
Наҳот отасидан бўлса азизроқ
Қайсидир тоғдаги қандайдир тошлар...
«Бизнинг борди-келди одатдан йироқ,
Бемехрроқ ўсди ҳозирги ёшлар...»♦

«Кийимлар-чи...»
Қизиқ буларнинг диди.
Ола-чипор куйлак...
Нимаси кўркем?
Рост айтсам унчалик ёқмаган эди
Оталарга бизнинг чарм камзул ҳам.
Байналминал айтиб, байроқ кўтариб
Кўчага чиққанда ўктам сафдошлар,
Кексалар деганди йўлдан қайтариб:
Нега шумлик қилар ҳозирги ёшлар?

Энди буларга ҳам ҳар қалай оғир,
Замон шитоби тез, парвози тикка.
Кеча тили чиққан Наргиза ўқир
Биринчи синфда математика.

Бизлар ҳафтнякдан бошлаган эдик,
Булар икс билан игрикдан бошлар.
Дуруст, зеҳни ўткир, қадами тетик
Ўзимизга тортди ҳозирги ёшлар.

Гинаси ноўрин,
Қарилик қурсин.
Бекор юрмагандир тоғларда Уктам,
Мана, керак бўлса Рустамни кўрсин,
Боласидан аъло жиян бўлса ҳам.

Ўзи қотмагина, ниҳолдай хипча
Нари борса ўттиз-ўттиз бир ёшлар...
Фан доктори бўлди Масковда кеча...
Бало чиқиб қолди ҳозирги ёшлар.

Бахти бутун бўлсин
Толеи бекам.
Шуларнинг борлиги менинг иқболим*.
Чол кўз ёшин артар,
Шу пайт менинг ҳам
Келажак йилларга учди хаёлим.

Замонлар келадир
Яна ажойиб,
Балки пайдо бўлар сунъий қуёшлар.
У пайтлар, ким билсин,
Қариб-қартайиб,
Мункиллаб қолармиз ҳозирги ёшлар.

Шунда келажакнинг боғлари аро
Биз, яъни кексалар суҳбат қурган чор

Сўзлармиз:

«Қарши деб аталган саҳро
Бизнинг қўлимизда бўлган эди бор.

Эсингдами Газли

Зилзилалар-чи?

Қайта шаҳар қурган қардош-қурдошлар...
Биз янги эрадан бўлгандик жарчи,
Нима ҳам кўрибди ҳозирги ёшлар!

Қара,

Оқ куйлакка галстук тақиб,
Агрегат ёнида туришар булар.
Биз ишладик қўлни мойларга тиқиб,
Энди роҳатин кўришар булар.
Фанда инқилобни биз қилдик илк бор,
Илк бор парвоз қилган бизнинг йўлдошлар.
Кўкни обод қилдик,
Ерни ҳам гулзор.
Эҳ, ҳозирги ёшлар, ҳозирги ёшлар!»

1973

Дўстларга мактуб

Букун деразамни очдимۇ саҳар
Юзимга урилди салқин шаббода.
Хаёлчан шивирлаб қизғимтир барглар
Кузак ҳикоясин сўйларди боғда.

Ажаб бир кечада ўзгармиш олам,
Бир кечада борлиқ олмиш ўзга тус.
Инсон умри каби тездир фасл ҳам,
Кеча ёз эди-ку, букун қаранг, куз.

Мен ҳам кечагина ўспирин эдим,
Ғурурли талаба эдим, қадди тик.
Бизни ҳам чорларди кузакда терим,
Гурпаклашиб юриб пахта терардик.

Оқ ойдин далалар, шийпон, оромгоҳ...
Кўз олдимдан ўтар ҳамма, ҳаммаси.
У дамлар шукуҳин эслатди ногоҳ
Деразамдан кирган кузнинг нафаси.

Қайдасиз, қайдасиз, менинг дўстларим,
Сизни жон-жонимдан соғиндим букун.
Қайдасиз, Анбара, Шокиру Карим,
Қайда тўрт дугона — юалари гулгун?

Кеча эмасмиди ул завқли кузак,
Қаранг-а, шунча вақт ўтиб кетибди.
Биз хайрлашган йил туғилган гўдак
Бугун роса ўн беш ёшга етибди.

Бизлар дорилфунун ошёнидан
Учирма қушлардек учдик ҳар томон.
Ҳар ким макон тутди ўз бўстонидан,
Бугун давра ўзга, ўзгадир даврон.

Ҳар ким ўз бахти, ўз дарди билан банд,
Турмуш қозонида қайнаб ётамиз.
Куни кеча эдик ўзимиз фарзанд,
Бугун фарзандларга она, отамиз.

Мана кузак келди, еллари сарин,
Ёшликдаги каби тиниқ, беғубор.
Қайда бўлсангиз, эй қадрдонларим
Талабалик даврин эслангиз бир бор.

Янги дўстлар билан далага бориб,
Ҳордиқ кунларида пахта терган он
Эслаб қўйинг оқшом чанг бўлиб, ҳориб,
Қўшиқ айтиб қайтган чоғимиз хандон.

Оппоқ далаларга завқ билан қаранг
Шарифа термилиб қараган каби.
Бу чаноқ — интила-интила аранг
Шоир бўлган битта дўстингиз қалби.

Ҳануз талабамиз, ҳануз ёшмиз, бас,
Шавқу хаёлотнинг бандаларимиз.
Далага сочилган пахталар эмас,
Бизнинг ёшликдаги хандаларимиз.

Эй менинг дўстларим, кироми матлуб,
Ёшликнинг ўзидай азиз ягона.
Сизни ёдга олиб йўлладим мактуб
Кузак шаббодаси бўлди баҳона.

Тилагим, бизларга бахтдек йўлиққан
Илк туйғу, севинчлар доим ёр бўлсин.
Умригиз биз илк бор пахтага чиққан
Ўша пок фаслдек беғубор бўлсин.

1974

Ўзбекистон

(Ф а х р и я)

Юртим,
Сени яна олдим қаламга
Ярим аср ёшинг баҳона бўлиб.
Яна келиб қўндинг тонгги мисрамга
Фалак нисор этган дурдона бўлиб.
Иқбол пешонамга битган ошёним —
Ўзбекистоним.

Толеим бор экан,
Сечга ҳамнафас,
Оташин қуёшинг билан йўғрилдим.
Юз йил аввал эмас, юз йил сўнг эмас,
Тугёнли асрда сенда туғилдим.
Гуллар сочдинг мен илк босган қадамга
Бағринг менга нурли кошона бўлиб.
Жаҳон ичра менинг тенгсиз жаҳоним —
Ўзбекистоним.

Мақсад манзилида довол ошган дам
Йўлчи ҳам бир тўхтаб олгандек нафас,
Марзагача етиб боргач деҳқон ҳам
Ортга боқиб бир зум қилгандек ҳавас,
Эллик баҳор кўриб ҳаёт боғида
Умр камолига қўл чўзиб инсон
Олтин дарвозани чертган чорига
Сарҳисоб қилади умрин бегумон.

Босиб ўтган йўли шунда одамга
Туюлади минг бир поғона бўлиб.
Минг бир довоё ошган али паҳлавоним —
Ўзбекистоним.

Асли эллик эмас, эллик минг ёшинг,
Кечмишинг тарихлар нарийёғида.
Тўмарисдек она Кайҳисрав бошин
Қон тўла саночга солган чоғида,
Спитомен камон тутиб дастида
Мароқандни сақлаб турганда узоқ.
Ёвни адаштириб ўлим даштида
Кўкрак очиб қаҳ-қаҳ урганда Широқ,
Ҳали ўзбек эмас, лекин оламга
Машҳур эдинг соқу суғд она бўлиб.
Искандарни мажруҳ этган камоним —
Ўзбекистоним.

Ваҳшат водисида кечди асрлар.
Алжабр устодин туққунча еринг.
Илминг юксалгунча Беруний қадар,
То Алишер қадар етгунча шеъринг,
Ҳайратга солгунча фан оламини
Фарғоний чиқарган аниқ ҳисоблар...
Тебранса не ажаб Тошкент замини,
Бу ерга кўмилган миллиард китоблар.
Фарангу ҳинду чин, ироқ, ажамга
Таралдинг Алқонун, Сайдона бўлиб.
Буюклар тан берган буюк дostonим —
Ўзбекистоним.

Минг бора тикладинг, минг бор қуладинг,
Ёвлар қамчисидан чекканда озор —
Алпомиш сингари ўғлон тиладинг,
Тиладинг Гўрўғли сингари сардор.

Сен ҳам гуллар териб умид боғидан
Толе орзусида туздинг алёрлар.
Аммо бўталаринг қўнғироғидан
Чўлларда тўкилиб қолди ашторлар.
Умринг эгиз бўлди андуҳ, аламга
Орзуларинг бари афсона бўлиб.
Барчиннинг кўксига қолган армоним —
Ўзбекистоним.

Замин дардича бор бир аёл дарди,
Ойнинг доғи балки унинг доғидан.
Фарёд олов бўлса олам ёнарди
Шарқлик жувонларнинг чеккан оқидан.
Зебунисо ўтди танҳо ва маҳзун
Бошида ўт бўлиб малика тожи.
Тун бўлиб ёйилар Қўқонда ҳар кун
Нодирабегимнинг қирқилган сочи.
Аёл!
Тўрт деворда кўмилдинг ғамга,
Ғазалларда фақат жонона бўлиб.
Барнодек, Анбардек дили сўзоним —
Ўзбекистоним.

Ҳали сокин туман чулғаб бағрини
Ғафлат уйқусида ётарди олам,
Умид қаламида «Қуёш шаҳрини»
Ҳали ёзмаганди Кампанелла ҳам.
Нажот кўзи билан мағрибга боқиб,
Кўҳна Хоразмдан йўл олган карвон
Ёвмут саҳросида ойлар улоқиб
Масков тупроғига етганда омон,
Ўзбеклар тўқиган шоҳи, гиламга
Боққанда зарифлар ҳайрона бўлиб,
Дўстлик ипак йўлини очган карвоним —
Ўзбекистоним.

Дарвозангни очдинг маърифат, фанга,
Сенга ошно бўлди Пушкин каби зот.
Лекин бахту иқбол кулмади санга,
Ҳали олис эди сен кутган нажот.
Эрк дея аталган табаррук шамга
Интилдинг бир умр парвона бўлиб.
Парвонадек куйиб ўртанган жоним —
Ўзбекистоним.

Дардингни куйлади анҳорларингда
Ғижирлаб айланган кўҳна чархпалак.
Санъатинг мунаққаш деворларингда,
Лекин ободлигинг бўлди Хапалак.
Париларинг тутқун бўлиб харамга,
Улуғ шоирларинг девона бўлиб
Тақдир саҳросида зору сарсоним —
Ўзбекистоним.

Беиз йўқолмади ва лекин, ўлкам,
Даҳоларинг қилган эзгу хаёллар.
Етиб келди сенинг боғларингга ҳам
Россия устида эсанг шамоллар.
Зулмат тунига ҳам келди ниҳоя,
Толеинг уфқида тонг турди охир.
Сенинг ҳам ҳаққингни қилиб ҳимоя
Невада «Аврора» бонг урди охир.
Хазон фаслинг битиб, нурли кўкламга
Етишдинг баҳорий замона бўлиб.
Иқбол офтобидан ёруғ осмоним —
Ўзбекистоним.

Йигирма тўртинчи йил,
Роппа-расо
Эллик йил муқаддам табаррук айём —
Маслаклар жангининг оташи аро
Жумҳурият бўлиб олган кунинг ном

Ўзбекистон номинг алвон аламга
Ёзилди ўзликдан нишона бўлиб.
Дўстлик боғидаги ҳур гулистоним —
Ўзбекистоним.

Бахт йўли ҳар доим бўлмагай равон,
Кескир қилич керак адолатга ҳам.
Этмоқ бўлганда ёв боғларинг пайҳон
Дўстлар қаторида қўзғалдинг ўктам.
Москва остида борар экан жанг,
Ўртада бор эди сенинг ҳам шонинг.
Ғарб уфқи не учун ҳар кеч лола ранг?
Унда ётар сенинг минглаб ўғлонинг.
Ол байроқни ўпиб ичган қасамга
Содиқ қолди улар мардона бўлиб.
Меҳнатда ҳам жангда марди майдоним —
Ўзбекистоним.

Йиллар ўтар, ўтар асрлар қатор,
Дунёга келади янги авлодлар.
Лек тарих ёдидан чиқмагай зинҳор
Мирзачўлга ариқ очган Фарҳодлар.
Унут бўларми ҳеч телба дарёни
Ёзёвонга бурган тарихий хашар.
Яна бир лол қилдинг қари дунёни,
У шонли қирқ беш кун қўшиқдай яшар.
Чўлларинг кийиниб кўк беқасамга
Яшнаб кетди баҳмал Фарғона бўлиб.
Қаҳрамонлик барпо қилган бўстоним —
Ўзбекистоним.

Кўп элларни кездим, кўп юртлар кўрдим,
Бир-биридан гўзал, бир-биридан соз.
Лекин Шарқда машъал чароғон юртим
Оламда тенги йўқ, ўлкадур мумтоз.
Бунда дўстлик куйин айтур ҳар чечак,

Бунда бахтни қилур ҳар булбул наво
Диллардаги азал башарий тилак —
Буюк биродарлик гулшани аро
Осиёхон деган сулув санамга
Олтин сепу атлас сўзона бўлиб
Кулиб турган, ёруғ, мунис маконим —
Ўзбекистоним.

Йироқдан эшитиб сурнай овозин
Кўчага югурган бола сингари,
Мен ҳам қўлга олиб сибишга созим
Тўйингга шошарман элдан илгари.
Тилак шу — қўшигим катта байрамга
Етиб борса кичик тўёна бўлиб.
Менинг ҳам қолмасди дилда армоним,
Ўлкам, онажоним, юрагим, жоним —
Ўзбекистоним.

1974

Илтижо

1

Эй, ҳаёт дейилган мўъжизий қудрат,
Тириклик аталган буюк ибтидо!
Эй, мени оламга келтирган қисмат,
Жонлар волидаси — эй олий момо!
Чархмисан — фалакми ёки табиат,
Шукрона айтурман сенга аввало!

2

Инсон жисмин бериб менга бул сифат,
Кенг оламини қилдинг кўкрагимга жо.
Дилимга ҳис бердинг, бошимга фикрат,
Қулоғимга оҳанг, кўзимга зиё.
Солдинг қалбга жону, жонга муҳаббат,
Қўлимга соз тутдинг, тилимга наво.

3

Менга насиб этдинг шундай мамлакат,
Мамлакатки олам мулкида танҳо.
Яшамоққа бердинг созгина муҳлат,
Тарих тирсагидан умр этдинг ато.
Шукрона айтайин, бергил ижозат,
Замону маконинг учун бебаҳо.

Мен дунёга келдим — таажжуб ҳолат —
Икки танҳо Буюк Чексизлик аро.
Балки тасодиф бу, балки зарурат,
Менга насиб бўлди бу даври маъво.
Теграмда фазовий чексиз сукунат,
Ортимда мангулик, олдимда бақо.

5

Мен яралган макон эмасдур жаннат,
Мен туғилган замон эмас пурсафо.
Бунда бордир фақат кураш ва меҳнат,
Маслақлар жанги бор, бор ҳирсу зако.
Нуру адолат бор, зулм ва зулмат
Жафою заҳмат бор, фароғат, сафо...

6

Бунда бор қанча ирқ ва қанча миллат —
Бунда бор ёнма-ён нодонлик, даҳо.
Бунда бор ваҳшийлик ва маданият,
Уқ-ёйдан самовий кемагача то.
Бу — йигирманчи аср аталган фурсат,
Бу — курраи олам дейилган бино.

7

Не давронлар кечмиш қолдириб шуҳрат,
Барчасига шоҳид бу қари дунё.
Унга бегонадир таажжуб, ҳайрат,
Бу ажиб замондан воладир аммо.
Тарих кўрган эмас бу янглиғ суръат,
Бунчалар парвозни билмаган асло.

Вақт келар оламда голиб ҳақиқат
 Бир ўлка яратгай бахтиёр, якто.
 Қандай ном олмасин ўша жамият,
 Авлодлар ўқирлар бизга тасанно.
 Чунки умримизга эш бўлиб шиддат,
 Инқилоб даврига бўлдик ошино.

Эй, ҳаёт дейилган мўъжизий қудрат,
 Тириклик аталган буюк ибтидо.
 Эй, мени оламга келтирган қисмат,
 Жонлар волидаси — эй, олий момо!
 Қошингда тиз чўкай, бергил, ижозат,
 Шукронамни айтиб қилай илтижо.

То бу дам нимаки қилибман ният,
 Кўнглимда туғилмиш неки муддао,
 Қандайки сўрабман сендан саодат
 Барчасини бекам қилдинг муҳайё.
 Қошингда тиз чўкай, бергил ижозат,
 Ёлвориб қилайин сенга илтижо.

Менга диёр бердинг, кўрку латофат,
 Ҳусну малоҳатда тенги йўқ, аъло.
 Она ўлкам менинг рамзи садоқат,
 Дурлар шодасида дурдона гўё.
 Мен уни севганман, жоним ол, фақат
 Диёрим меҳридан қилмагин жудо.

12

Менга маслик бердинг, ҳур инсоният
 Ойдин истиқболи умримга маъно.
 Бор экан кўзда нур, танимда қувват
 Ўшал эътиқодим менга раҳнамо.
 Розиман майлига борим ол, фақат
 Ёруғ ишончимдан қилмагин жудо.

13

Менга севги бердинг, ул офтоб талъат
 Дилимга дард солди ҳам бўлди шифо.
 У боис менда бор қувонч ва ҳасрат,
 У боис кўрарман вафо ҳам жафо.
 Майли ўша ўтда ёнайин, фақат
 Мени муҳаббатдан қилмагин жудо.

14

Менга дўстлар бердинг, дўстлик-ку ҳикмат.
 Танҳолик дардига у танҳо даво.
 Оламда бор бўлса неки фароғат
 Аввало дўстимга кўрурман раво.
 Юрагимни олгин, розиман, фақат
 Мени дўстларимдан қилмагин жудо.

15

Менга қалам бердинг, мунис шеърият
 Ҳаётимни қилди тўлуғ ва расо.
 Кўздан уйқу кетди, тандин ҳаловат,
 Лек жоми жам бўлди кўнглимда пайдо.
 Жону жаҳонимни ол, майли, фақат
 Мени шеър меҳридан қилмагин жудо.

Замон келар бир кун, эллар ҳамжиҳат
Коммунизм уйин қилурлар бино.
Мен ҳам ўша кунга борурман албат
Қаламимни қилиб қўлимда асо.
Илтижо қилурман сенга, табиат,
Мени пок ниятдан айирма асло.

1974

Пушкин

Мен илк бор мактабга қўйганда қадам,
Илк бор алифбодан олганда таълим,
Менга олам аро юз очган олам —
Пушкин даҳосига қилурман таъзим.

Ҳали мен англамай Алишерни ҳам,
Гёте руҳи ҳали бўлмасдан ҳоким,
Хаёлим бешигин тебратган онам —
Пушкин даҳосига қилурман таъзим.

Улғайдим, кенгайди уфқи ҳаётнинг,
Дунё кўркин очди улуғвор, азим.
Кўзларимга қилган кенг оламни кенг
Пушкин даҳосига қилурман таъзим.

Мурғак дилга тушиб шеърнинг ҳаваси
Баён этганимда илк кўнгил арзим —
Менга мадад бўлган оташ нафаси —
Пушкин даҳосига қилурман таъзим.

Ҳали йўлим олис, ҳаёт ҳали бор,
Ҳали бу дунёдан кўп менинг қарзим.
То тирик эканман такрор ва такрор
Пушкин даҳосига қилурман таъзим.

Шоир бўлсам бир кун элга муносиб,
Мени шоирим деб атаса халқим,
Навой девонин кўксимга босиб
Пушкин даҳосига килурман таъзим.

1974

Вафо

I

Соғинганда излаб бир нишон
Қабринг томон мен оламан йўл.
Келтирардинг менга бир замон.
Энди ҳар чоғ мен алтаман гул.

Зулфия

— Гарчи йиллар чанги ҳар нега қодир,
Мени қилолмади ёдингдан нари.
Яна ҳузурингда турибман, шоир,
Қўлимда бир қучоқ баҳор гуллари.

Ажаб, қатра ёш йўқ бу кун кўзимда,
Кўксимда йўқ зарра аламдан тугун.
Ғам эмас, шодлик бор, қара, кўзимда,
Сени қутлагани келганман бугун.

Толе кулганда ҳам ҳижрон-балода
Баҳам кўриб севинч, дард-ҳасратимиз —
Қирқ йил умр кўрдик бирга дунёда,
Бу кун қирққа тўлди муҳаббатимиз.

Биз қирқ йил ёнма-ён, орзуга банда,
Фақат саодатни тараннум этдик.
Вафо деб аталган тоза гулшанда
Ўзинг орзу қилган кунларга етдик.

Мана, сен жонингдан севган Ватанинг,
Толенинг тимсоли, оламда мумтоз.
Самовий кемалар, орзунг сенинг
Дожувард кенгликка қилдилар парвоз.

Сен бахтлар водийси атаган диёр,
Икки дарё ювган икки кокилин —
Бу кун етти иқлим махзанича бор,
Бу кун ўн беш кунлик ой каби тўлин.

Хулқаринг илмда довонлар ошиб,
Бу кун таҳлил қилар сенинг дафтаринг,
Йигирма биринчи асрга шошиб,
Бетиним югурар набираларинг.

Қулоғимга келар кўча-кўйлардан
Қийқириб ўйнаган болалар саси.
Булар — сен ишонган ва сен куйлаган,
Лек сен етолмаган зафар меваси.

Галабани қандай орзу қилардинг!
Орзуларинг эди дилингга қанот.
Сен қандай қувониб тошган бўлардинг —
Бинганин кўрсайдинг ўлимни ҳаёт!

Шеър бўлиб тўларди қалбингга сенинг
Майдонлардан оққан музаффар туглар...
Ҳали совимаган қабрингга сенинг
Зафар салютидан тўкилди чўғлар.

Тобора кетмоқда ёшлик йироқлаб,
Лаҳза ором билмас ҳануз дил сенсиз.
Ҳар баҳор келганда сени сўроқлаб,
Оламда яшабман ўттиз йил сенсиз.

Умрим бир он сендан айру бўлмади,
Сочларимга қўнди тола-тола оқ.
Йиллар сени мендан йироқ қилмади,
Йиллар иккимизни этди яқинроқ.

Мен сени ҳеч қачон йўқотганим йўқ,
Доимо ёнимда нафас оласан.
Очиқ дафтарингни қўзғотганим йўқ,
Ўйлайман, кечқурун келиб қоласан.

Тонг сени уйғотмай мен ишга бориб,
Кеч боғдан сен учун узаман гилос.
Ҳар кун уйимдасан, лек ишдан ҳориб
Нариги хонада ётибсан, холос...

Аввал сен ўқийсан янги шеър ёзсам,
Сенга айтдим севинч, гаму андуҳим.
Мен ўзим қай маҳал қайда бўлсам ҳам
Сен билан боғларда сўзлашар руҳим.

Висолга айланди мен учун ҳижрон,
Ёдингга шунчалар ўрганиб қолдим,—
Азиз жонинг билан туташди-ю жон,
Балки мен ўзим ҳам сен бўлиб олдим.

Ҳассос қаламингни тутдим қўлимга,
Сен бўлиб куйладим мен жону дилдан.
Сени тирик дедим қизим, ўғлимга,
Йўқлигингни доим яширдим элдан.

Юлдузлар чиққанда ҳар кеч фалакка
Сенинг кўзларинг, деб кўкка қарайман.
Китобинг варақлаб тонггача якка
Сатрларинг билан ўзни ўрайман.

Сен ҳануз турибсан ўттиз беш ёшда,
Ўшандай ғайратли, ўшандай ўктам.
Нега энди сендан бўлайин бошқа?
Ўттизга етмагән ёшдаман мен ҳам.

Шунча узоқ бўлдинг, бас энди, етар,
Бир лаҳза мендан ол танҳолик юкин.
Бир лаҳза, шоирим, бошингни кўтар,
Сени қутлагани келганман бугун.

Ана, кўтарилди уфқдан қуёш,
Бу сеисан, шуълалар — заррин қанотинг.
Менга қутлуғ бўлсин вафо ва бардош,
Қутлуғ бўлсин сенга янги ҳаётинг.

II

Халққа айтинг:
Мен асло ўлганим йўқ!

Ҳамид Олимуҳаммадов.

— Мени, барҳаётсан,
Дединг, шоирам,
Ёруғ дунёдаги
Ҳаётим ўзинг.
Мен уни ногихон
Тарк айлаган дам
Қолдирган байтиму
Баётим ўзинг.
Айрилиқ қисматда
Бор экан, нетай,
Лекин сен бирламен,
Мени ёр десанг.
Не учун оламдан
Йўқ бўлиб кетай,
Мени ўз ёнингда
Доим бор десанг.
Ҳаётдаман,
Фақат

Жисмдан холи,
Дунёни кўксимда
Сезиб турибман.
Фазода сайр этган
Кема мисоли
Борлиқ теграсида
Кезиб юрибман.
Ҳаётимни этмиш
Мангу чароғон
Сенинг қалбингдаги
Ойдин хаёллар.
Бевафо дунёда
Яшайди инсон,
Борлиги туфайли
Сендек аёллар.

Кечди тирик умрим
Шеър билан пайванд,
Ҳайрат кўзи билан
Атрофга боқдим.
Гоҳи пастга тушдим,
Гоҳ чиқдим баланд,
Зарафшон сувидек
Ҳайқириб оқдим.
Аммо ҳаётимнинг
Пок дурдонаси,
Мен топган энг аъло
Шеърим,
Ғазалим,
Қалбимнинг энг юксак
Шодиёнаси
Сен бўлдинг,
Фариштам,
Доно гўзалим!
Едингдами бизлар
Илк кўришган чоғ?

Борлиқ кўнглимиздай
Мунаввар эди.

У олам,

У осмон,

У яшнаган бор

Гўё бахтимга тенг.

Муяссар эди.

Кун кун эмас эди

Шеър баҳси аро

Қўшалоқ шам каби

Енмасак агар,—

Кўзларингдай қора

Кечалардан то

Юзларингдай ёруғ

Субҳидам қадар.

Сўнг...

Бир кун ёнингга

Шошиб келардим,

Фурсат тўхтаб қолди

Йўлда ногаҳон.

Интилиб,

Интилиб

Етолмай,

Дардим —

Дилга оқди, гўё

Бир пиёла қон.

Сўнг...

Сен нола қилдинг

Сочингни ёйиб,

Фируза томчилар

Оқди юзимга.

Кейин...

Ҳамма нарса

Бўлди-ю ғойиб

Сингиб қолди фақат

Чехранг кўзимга.

Шоирам!
Сен боис
Ҳаётда қолдим!
Жоним кипригингда
Тутдию макон
Кўзингда кўзларим,
Қалбингда қалбим,
Бужудингда ўзим
Бўлдим намоён.

Менинг ҳам созимдир
Қўлингдаги соз,
Менинг ҳам изим бор
Ўтган йўлингда.
Қўшиқларим қилди
Оламга парвоз,
Даставвал жаранглаб
Сенинг тилингда.
Шундан икки илҳом
Ёр бўлди сенга,
Қалбингда сўйлади
Ҳамоҳанг диллар.
Шу боис
Дилрабо
Нозик шеърингга
Қуйилди
Жанговар,
Ёниқ сатрлар,
Ҳассос шеър таралди
Коинот бўйлаб,
Унда нолаю бонг,
Эрк оҳанги жам.
Ўтли қалбдан чиққан
Қўшиғинг тинглаб,
Ўзбек овозини
Таниди олам.

Шоирам!
Машъалинг
Кўтаргин баланд,
Минглаб оналарнинг
Юраги сенда.
Бир умр ёрининг
Ёдига пайванд
Мунис келинчаклар
Тилаги сенда.
Сен ўтган йўлларда
Чечаклар қолсин,
Сен кирган хоналар
Бўлсин чароғон.
Кўзларингдан қуёш
Шуълалар олсин,
Юлдузларин сочсин
Бошингдан осмон. 4
Торинг минг булбулдай
Тошиб сайрасин,
Ғаму ҳасратларни
Айлагин барбод.
Сен шундай яйраки,
Олам яйрасин,
Агар менинг руҳим
Бўлсин, десанг, шод.
Баланд уч,
Олис уч
Шеърый самода,
Мен учун ҳам яша,
Куйла, шоирам!
Узинг айтганингдек,
Ёруғ дунёда
Сен ҳаёт экансан
Ҳаётман мен ҳам!

1975

Таажжуб дейману ёқа тутаман,
Мурғак бола эдим кеча-ку ўзим.
Букун қарабсизки, мен ҳам отаман,
Менинг ҳам ўғлим бор — умид юлдузим.

Қалбим урмоқда шу мурғак юракда,
Янгидан ўсмоқда кичкина жисмим.
Демакки, ҳаётим давом этмакда,
Демакки, оламда қолмоқда исмим.

Нима бор мен учун унингдек азиз,
Арзир бир сўзига жон фидо этсам.
Жаҳонда нимаки бўлса энг лазиз
Фақат унинг учун муҳайё этсам.

Зарра кипригига қўнмаса қайгу,
Бахти комил бўлса, толеи бекам.
Кўрса мен кўрмаган шодликларни у
Этса мен етмаган ниятларга ҳам.

Аммо у бир умр бўлмай ошино
Тириклик деганинг заҳмат, дардига,
Била олармикан надир бу дунё,
Ета олармикин ҳаёт қадрига?..

1975

IV

Аҳли шеър балки китобим
Назми ишқ деб счадир,
Йўқ, китобим севгининг
Девонига дебочадир.

Дебоча

Истадим сайр айламоқни
Мен ғазал бўстонида.
Кулмангиз, не бор сенга деб
Мир Алишер ёнида.

Шеърият дунёси кенг,
Гулзори кўп, бўстони кўп,
Ҳар кўнгил арзини айтур
Неки бор имконида.

Эй мунаққид, сен ғазални
Кўҳна деб камситмагил,
Севги ҳам Одам Атодин
Қолган инсон қонида.

Тошга ҳам ширин ғазал
Бахли айлагай оташ ва жон,
Шавқ ўти ёнса агар
Шоир — ғазалхон қонида.

Рост, ғазал авжида барча
Ой ила Зухро эмас,
Кўп эрур сомончилар ҳам
Шеърият осмонида...

Дўстларим, шоир деманг
Эркин ғазал шайдосидур,
Еш денгу маъзур тутинг
Саҳв ўлса гар девонида.

1967

Тун билан йиғлабди булбул...

Тун билан йиғлабди булбул
Гунча ҳажри доғида.
Кўз ёши шабнам бўлиб
Қолмиш унинг япроғида.

Кўз юмар бўлсам кўзим —
Олдида пайдо гул юзим,
Гунча кўз очмоғи бор
Булбул кўзин юммоғида.

Аста барг остида тинглаб
Ётган эрмиш шум сабо,
Гунча булбулдан муҳаббат
Дарсин олган чоғида.

Севги саҳросида қолмиш
Неча Мажнундан губор,
Неча Фарҳод гарди ётгай
Бистуннинг тоғида.

Гунчадек чехрангга Эркин,
Жон фидо ётгай, санам.
Қатра қонидан гул унсин
То муҳаббат боғида.

1967

Барча шодлик сенга бўлсин

Барча шодлик сенга бўлсин,
Бор ситам, зорлик менга,
Барча дилдорлик сенга-ю,
Барча хушторлик менга.

Сен менинг жонимни олгин,
Мен сенинг дардинг олай,
Барча соғлик сенга бўлсин,
Барча беморлик менга.

Сенга бўлсин барча ҳусну
Менга бўлсин барча ишқ,
Кори хунхорлик сенга-ю,
Меҳри пойдорлик менга.

Бу жаҳоннинг роҳатин ол,
Бор азобин менга бер,
Сенга бўлсин барча ором,
Барча бедорлик менга.

Ол ўзинг кошоналарни,
Менга қўй майхонани,
Барча ҳушёрлик сенга-ю,
Барча хумморлик менга.

Сенга бўлсин нурли кундуз,
Менга қолсин қора тун,
Барча гулшан сенга бўлсин,
Бор тиканзорлик менга.

Сен шаҳаншоҳликни олгин,
Менга қуллик бўлса бас,
Бор жафокорлик сенга-ю,
Бор вафодорлик менга.

Майли, остонагда ётсам,
Майли, қувсанг тош отиб,
Бор дилозорлик сенга-ю,
Бор дилафгорлик менга.

Сенга шеърни битсин Эркин,
Йиртиб отмоқ ўз ишинг,
Касби инкорлик сенга-ю,
Айбга иқдорлик менга.

1967

Ғунча

Барғ остидан мулойим
Боққан иболи ғунча,
Не сирни сақлагайсан,
Бағринг нечун тугунча?

Пинҳон сиринг баён эт,
Кўксингни қилма кўп қон,
Бу ёки ишқ аталган
Бизга аён тушунча?

Севмоқ уят эмасдир,
Ҳар кимда бор бу савдо,
Қўй, кўп қизарма, ғунча,
Бошингни эгма бунча.

Бўлдингни мен каби ё
Бир бевафога ошиқ,
Айт, севганингни сенга
Парвоси йўқми унча?

Гулгун яноғинг узра
Бир томчи ёш кўрарман,
Кел, бирга дардлашайлик,
Уй-уйда йиғлагунча.

Мен ҳам ахир сенингдек
Изҳуси ишқ этолмай
Кўксимда дуди оҳим
Даштлар аро қуюнча.

Эй гунча, сабр айлаб
Уммиди васл қилгил,
Ҳижрону ёр жафоси
Бизга фақат бугунча.

1962—67

Сурма

Аслида ким қарарди
 Ётганда хор сурма,
Бўлди азия кўзига
 Суртганда ёр сурма.

Кўзда қаро на из бул,
 Тун доғидан асарму,
Майхона кездиму ё
 Мастонавор сурма.

Ёр кўзига етишмак
 Савдо экан-ку душвор.
Ёниб кўмир бўлибди
 Бечора зор сурма.

Уртанма, куйма ортиқ
 Жисмим қаро экан деб,
Ишқ йўлида қаролик
 Тақдирда бор, сурма.

Минг йил ётиб сенингдек
 Ғам тоғининг тагида,
Сўнг майли бўлсам охир
 Толега ёр, сурма.

Ёр кетди-ю, қолибдир
Йўл ўртасида Эркин,
Кўнглида сурмасо кўз,
Кўзда ғубор сурма.

1967

Дилдорга нома ёздим

Гул бўйларини боғдан
Келтирган эй шаббода,
Дилдорга нома ёздим,
Еткур уни ҳавода.

Еткур уни ва лекин,
Кўнглига қайғу солма,
Шарҳи дилим ётарда
Бўлсин тилинг навода.

Ҳасрат тўла сўзингдан
Озор топар нигорим,
Рамзи ишора бирлән
Қилгин уни ифода.

Гулбарги лолани элт,
Қўйгин қадаҳ ёнига,
Юз ҳажрида юрак қон
Мисли қадаҳда бода.

Барги хазонни олиб
Ёнига қўйгину айт:
Бу ошиғинг юзи деб
Ҳижрон деган балода.

Гул шохидан тикан уз,
Гулбарги лолага санч.
Кўксимга тиф урайми,
Ҳеч қолмади ирода.

Сахро губоридан элт,
Ҳозирлигимни билсин
Мен дашти Карбалони
Кезмоққа ҳам пиёда.

Бир тола кипригимни
Элиб оёғига қўй,
Бедор кўзим йўлида
Ҳар шом ила сабода.

Дилдорга нома ёздим,
Еткур ўзинг, мен ожиз,
Гул бўйларини боғдан
Келтирган эй шаббода.

1967

Самарқанд

Оташин барқ ёнди гул ранг
Чархнинг меҳробида,
Чарх урар кўнглим хаёлнинг
Оташин гирдобида.

Субҳидам офтоби кўкнинг
Гумбазида ёнди, ё
Ёнди бу фируза гумбаз
Субҳидам офтобида.

Тонг эмас бу тонгда бўлсам
Мен хаёл обида ғарқ,
Тонг қилибдир чунки кўнглим
Бу хаёлдек обида.

Кўҳна шаҳрим, тарихингни
Кўз юмиб қилсам хаёл,
Ғарқ кўринди мазлум элнинг
Кўз ёши селобида.

Бу саройлар гишти элнинг
Ашки бирлан хокидан,
Рангу бўёғи қорилмиш
Қайғунинг зардобида.

Чулганиб сокин хаёлга
Жим ётар соғоналар,
Не кўрар Мирзо Улуғбек
Беш асрлик хобида?

Кенг фалакни қучди инсон,
Лек минг йил ўтса ҳам
Илк муаллимдир Самарқанд
Илми афлок бобида.

Бош эгиб устоз Улуғбек
Қошида турдим бу тонг,
Чарх уриб кўнглим хаёлнинг
Оташин гирдобида.

1967

Чашма

Ўлтирар сочин тараб ёр
Чашманинг ўтрусида,
Чашма ўз аксин кўрар
Ёр чеҳраси кўзгусида.

Дилдан оққан меҳрдек
Ёр кўксидан қайнаб оқур,
Чунки кўз очмиш санамнинг
Кўзлари орзусида.

Икки ирмоқ кўз ёшида
Ҳажр дардидур аён,
Васл шавқи зоҳир ўлгай
Рақсида, кулгусида.

Гоҳи ургаи ўзни ҳар ён,
Билмам, ул девонаму,
Ё хаёли бирла мендек
Тўлғанур уйқусида?

Сочларинг бирла юзингни
Тўсма, қўй, хуршид жамол,
Жилва қилсин, яйрасин
Бир дам юзинг ёғдусида.

Дилбарим, Эркин дилин сев
Бир гиниқ сарчашма бил,
Акс этар ишқ офтоби
Қалбининг кўзгусида.

1967

Лола сайли

(Б а д и ҳ а)

Таклиф этдим тонг билан
Дилдорни лола сайлига,
Бошим осмонларга етди
Ёр деганда «майлига».

Кенг жаҳон бўлди мунаввар
Лутфидан, эвоҳ, қани,
Сидқи дилдан юрса дилбар
Доим ошиқ майлига.

Ўйладим шу тонг, неча йил
Дашту саҳролар кезиб,
Таклифи сайл айламабдир
Не учун Қайс Лайлига!

Бу хаёлим ёрга айтсам,
Кулди-ю, берди жавоб:
Аҳли ишқ ҳам боққай албат
Ўз замонин зайлига.

Лола тердик даста-даста
Кеч билан қайтдик шаҳар.
Йўлда бир-бир тарқатиб
Эркин муҳаббат хайлига.

1967

Иўқ эмиш орзуда айб...

Сайди ишқ бўлган кўнгилга
Қўймангиз беҳуда айб.
Бўлса банди доми сайёд,
Иўқ эрур оҳуда айб.

Бандга тушган бу кўнгилдур,
Менда, айтинг, не гуноҳ,
Дил қушига дом қўйган
Ул икки жодуда айб.

Жоду кўзлар банди ёлғиз —
Сен эмас, тутқун юрак,
Аввал-охир кўҳна мерос
Ишқ деган туйғуда айб.

Эй кўнгил, ўз майлинг ила
Бўлдинг ишқ домига банд,
Излама энди баҳона,
Демагин у-буда айб.

Севги дардидан менинг ҳам
Бўлди рангим қаҳрабо,
Иўқ илож, не наф ўкинмак
Бўлмаса кўзгуда айб?

Сен-ку Зухросан фалакда,
Интизорингман фақат,
Не ажаб толпинса кўнглим,
Йўқ эмиш орзуда айб.

1967

Сарв

Кеча ойдин, мавжли денгиз,
Куй тўқир бедор сарв,
Ой келиб сарв узра қўнди,
Бўлди ойрухсор сарв.

Икки сарвнинг ўртасида
Мен турибман лолу гунг,
Бир томон сарв қадли дилдор,
Бир томон дилдор сарв.

Лолу гунгман, боиси сарв,
У сени кўрган кеча
Ерга кирмабдир таажжуб,
Бу қадар беор сарв.

Бир боқишда ошиқ ўлмак
Бул ажаблик демагил,
Бир кўриб қаддингга мангу
Бўлди-ку жуштор сарв.

Бўй чўзиб ҳар ён қарайдур,
Бундаман деб айт, санам,
Қоматингни бир кўрарга
Кечадин хуммор сарв.

Мен-ку ёр васлига келдим
Сарв тагин хилват билиб,
Эрта тонг оламга сўйлаб
Ўилмагин ошкор, сарв.

Лабларидан бўса излаб
Жон сувин топдим бу кеч.
Сарв тагида бахтли бўлдим,
Ўам бу бахтга ёр сарв.

Сочу қаддинг ёдин Эркин
Гар унутса бир нафас,
Унга сунбул сиртмоғ ўлсин,
Майли бўлсин дор сарв.

1967

Кипригингдан ўқ узиб

Кипригингдан ўқ узиб
Кўксим аро заҳм айладинг,
Дилни забт этмоққа балки
Чоҳ ўйиб лаҳм айладинг.

Ташна кўнглим ичмасин деб
Кўз ёшимдан қатра ҳам,
Ашк сойининг йўлига
Кипригим даҳм айладинг.

Сен ўзинг кирдинг кўнгилга
Ғам сипоҳин бошида,
Ғафлат уйқусида эрдим,
Айт, нечук фаҳм айладинг?

Сен кўнгили мулкени торож,
Қалб уйин вайрон этиб,
Пора қилдингу танимни,
Жонима раҳм айладинг.

Ошиқ ўлдинг эй кўнгили,
Ғам лашкаридан қўрқмагил,
Бари чопқу олдда, Эркин,
Не учун ваҳм айладинг?

1967

Барг

Икки қошинг ўсма бирлан
Бўлди жуфт наргисли барг,
Икки баргинг қошида мен
Титрагайман мисли барг.

Титрамоғим боиси ул
Баргни тебранмоғидир,
Еки оҳимданму титрар
Бўйла нозик ҳисли барг.

Барг дедим, аммо билолмам,
Қай бири хушбўй экан,
Икки мушқин сунбулинг, ё
Икки райҳон исли барг.

Усмали қош дема, зумрад —
Нақш этилган саждагоҳ,
Кам букун меҳробга ихлос,
Лек бу кўп мухлисли барг.

Ут юзингнинг шуъласидан
Бу қорайган қошми ё
Субҳи байзодек гул узра
Шоми савдо тусли барг.

Воҳ ажаб, ўз наргисига
Банда бўлмиш, не илож,
Индамай киприк — тикан
Заҳмин чекар номусли барг.

Икки барг таърифин Эркин
Шеърга солса тонг эмас,
Ул бири ташбеҳли баргу
Ул бири тажнисли барг.

1967

Кўзинг

Ҳажрдин тор бу кўнгилга
Шуъла афшондир кўзинг,
Ё магар кўнглим йўқолган
Тор шабистондир кўзинг.

Ҳам қоронғу кечадир ул,
Ҳам ёруғ кундуз менга,
Кўзларимда кеча-кундуз
Чун намоёндыр кўзинг.

Ҳусн аҳли ичра тенгсиз
Сен-ку хоқонсан ўзинг,
Сеҳр мулки ичра танҳо
Шоҳу султондир кўзинг.

Турфа бу жодуларингга
Термулиб лолмен букун.
Кўзларим ҳайронлиғига
Нега ҳайрондир кўзинг?

Ҳисларимнинг елканида
Бир адашган йўлчиман,
Севги бўронин юборган
Чексиз уммондир кўзинг.

Кўзларинг юлдузми, йўқ,
Юлдуз эрур ҳар учқуни,
Қорачиғ куйган қуёшу
Мовий осмондир кўзинг.

Ер кўзин уммон деб айтдинг,
Унга сув тўкмоқ нечун?
Бас, ани кўрганда Эркин,
Нега гирёндир кўзинг?

1967

Банди зулф

Воҳ ажабким, зулфингга дил
Қайта-қайта бўлди банд.
Неча-неча банд бўлишдан
Ул емабдир зарра панд.

Ишқ сўзин такрор этибдир
Тўғидек ҳардам тилим,
Чунки бу тил лабларингдан
Тўти янглиғ сўрди қанд.

Шафқат истарман дилингдан,
Гул юзингдан бир висол,
Кўзларингдан май сўрарман,
Лабларингдан нўшханд.

Сунбулинг гар дом эурса,
Доимо мен банд бўлай,
Дард эса ишқинг, бўлай мен
Бир умрга дардманд.

Ҳажр куйдиргай эмишдир,
Васл ўлдиргай эмиш,
Кел, мени куйдирма, ўлдир,
Менга ўлмоқ не писанд?

Ут ёқиб кетдинг юракка,
Мен тиярман кўз ёшим,
Чунки истарман, бу гулхан
Дқим ўлсин сарбаланд.

Ташладинг банд айлаб аввал
Не учун Эркин дилин,
Йўлда қолмиш оҳу янглиғ,
Бўйнида тори каманд.

1967

Кимда иқтидор йўқдир...

Кимда иқтидор йўқдир,
Илм ила ҳунар зое,
Иқтидор берурман деб
Чекма ранж, кетар зое.

Кимда асли толе йўқ,
Нақди ҳам кетар қўлдан,
Берганинг билан бўлмас
Олтину гуҳар зое.

Кимки беҳамиятдир,
Четдадир назардан ҳам,
Чунки беҳамиятга
Солганинг назар зое.

Кимки муз юрак бўлса
Ўйлама эритмакни,
Минг қуёш ёқиб қўйсанг
Қилмагай асар, зое.

Гар қуён юракли эр
Жазм этар баҳодирлик.
Унга арғумоқ эссиз,
Тилла нақш камар зое.

Бу «насиҳат»ин Эркин
Ёзди бир сабаб бирлан,
Кўнглида сезар аммо,
Шеъри бесамар, зоғ.

1967

Сенга бахтдан тахт тиларман

Сен ганисан, менда бисёр эҳтиёж

Нодирабегим

Сенга бахтдан тахт тиларман,
Толедан бошингга тож,
Мулки ҳуснингга омонлик,
Тожу тахтингга ривож.

Тожу тахт ташбеҳидин сен
Кўҳна деб кулсанг нетай,
Сен ахир шоҳи жаҳоним,
Мен қулингман, не илож?

Не иложким, давлатим йўқ,
Ганжи меҳримдин бўлак,
Бул эваздин кўз тўлайдур
Қатра-қатра дур хирож.

Кўзларим айлар ҳамиша
Арзи муҳтожлик сенга,
Айт-чи, жоним, борми сенда
Кўз ёшимга эҳтиёж?

Кўп насиҳат тинглаб Эркин
Қилмади ҳеч тарки ишқ,
Бор масалким, иш юришмас,
Соҳиби гар бўлса кож.

1967

Достонга ёз

Кел, муҳаббат лаззатин
Таъриф этиб достонга ёз,
Турфа гуллардан тикиб,
Ҳар байтини бўстонга ёз.

Севги назмига жаҳоннинг
Гулистони етмагай,
Нур қалам бирлан муҳаббат
Шарҳини осмонга ёз.

Лолагун айлаб яна
Мағрибу машриқ уфқини,
Бир ғазал васлига бахш эт,
Бир ғазал ҳижронга ёз.

Таърифи ишқ дардига
Этгин юрак қонин сиёҳ,
Дилга ёз дилбар сўзин,
Жонон сўзини жонга ёз.

Дардни сен ҳар кимга айтиб
Оҳу фарёд этма кўп,
Куйса жонинг, жонажонинг,
Шавқи жон жононга ёз.

Баҳрасиз олдида, Эркин,
Очма кўнгил дафтарин,
Неки ёзсанг. дил сўзини
Англаган инсонга ёз.

1967

Даврон юки

Айланур инсон бошидан
Минг аср осмон юки,
Дона буғдой узра гўё
Санги тегирмон юки.

Дона буғдой дема, бу бош
Неча минг оламча бор,
Бор унинг ҳар нуқтасида
Неча минг даврон юки.

Ҳазрати Инсон қошида
Саждага бош эғди чарх,
Чунки инсон қалбида ишқ,
Бошида урфон юки.

Нур қадам бирлан елар
Чексиз фазо бўйлаб замин,
Елкасида бешта қитъа,
Тўрт буюк уммон юки.

Кўк гарозу палласидур,
Бу замин бир тош анга,
Чарх посангисида
Юз минг туман инсон юки.

Шунча юк мушкул эмас,
Лекин эзар Ер сийнасин
Беғуноҳ кўксига томган
Қатра-қатра қон юки.

Ер уза юксалмиш Инсон
Бир қўлида нур — чароғ,
Бир қўлида бор унинг
Маҳшар била тўфон юки.

Эй табиат, она-Ер,
Сен бер мадад, тарк этмасин
Ҳеч қачон Одам дилин
Виждон юки, имон юки...

Бас, хаёлга чўкма, Эркин,
Битмагай олам ўйи,
Кенг жаҳон сизган кўзингни
Босди тонг мужгон юки.

1967

Дўстларимга

Насиба ва Анвар учун

Кўнгил, оч дўстларингнинг
Васфига сен назм дафтарни,
Қалам гул шохидан кўнгил,
Сиёҳ қил мушк анбарни.

Қуй, эй соқий, қадаҳни.
Бу кеча ҳаттоки осмон ҳам
Лабо-лаб косада майдек
Кўтарди моҳи анварни.

Фалак юлдуздан ўт ёқмиш
Букун тўйнинг қозонига,
Сомон йўлин шакар айлаб
Чўмичдек тутди Ҳулкарни.

Бу оқшом не учун рақс
Этмасин сайёралар хандон,
Музайян бир узукка
Қўндириб покиза гавҳарни.

Бу осмон неча минг йил
Чарх уриб кўрмабди бир бора
Баҳор гулзорида ўсган
Бу янглиғ тоза гулларни.

Жаҳон гулзорларин кездинг,
Буқун бахтдан қувон, дўстим,
Насиб этмиш сенга, Анвар,
Баҳор гул юзли дилбарни.

Ҳаёт жомин кўтар, дўстим,
Тилак қил, севги бор бўлсин,
Сира тарк этмасин бу бахт
Насиба бирла Анварни.

1967

Самар бўлғай

Сенингсиз менга ком йўқдир,
Асап ичсам заҳар бўлғай,
Сенинг бирлан ширин сўзим,
Заҳар ютсам шакар бўлғай.

Юзингга бир умр боқсам
Тўюрми кўз, қонурми дил,
На ундан белги пайдо-ю,
На бундан бир асар бўлғай.

Икки ёр васлини истаб
Икки ишқ сўзин эшитсам,
Икки кўзим кўру, икки
Қулоғим, майли, кар бўлғай.

Кўзинг учганда кўнглимни
Олиб киприкларингга қўй,
Қошу мужгонларинг кўнглим
Қушига болу пар бўлғай.

Тирилса ноғиҳон Фарҳод,
Юзингни кўрса кўзгуда,
Кечиб Ширинидан юз йил
Куйингда дарбадар бўлғай.

Ҳабибим банд этар кўнглим,
Табибим панд этар доим,
Билолмасман, бу савдода
На суду на зарар бўлгай.

Муҳаббат ногаҳон дилда
Ёзиб куртак, очибдир гул,
Умидвор Эркининг, жоно,
Бу гулдан бир самар бўлгай.

1967

Ҳижрон юки

Айлагин жондин жудо
Этгунча жонондин жудо.

Розиман тушгунча дилга
Ногаҳон ҳижрон юки,
Ногаҳон, майли, танимдан
Айру бўлсин жон юки.

Мен бўлай жондин жудо
Бўлгунча жонондин жудо,
Не керак жон, эса жоним
Бир умр армон юки.

Лаҳзаи ҳижрон юкига
Бистун уқпарчадур,
Бир қадоқлик тошча келмас
Ер билан осмон юки.

Офтоб ҳижронида тонг
Сабзаларга қўнди нам,
Ўйлаким, киприklarимни
Эгди тонг гирён юки.

Ҳажрда ўтган нафасни
Йил билан ўлчар кўнгил,
Айрилиқда шеър битибман,
Унда бир девон юки...

1967

Паришонлик

Доимо дедим, бўлма
Ошино, паришонлик,
Бўлди ошино дилга
Доимо паришонлик.

Дилрабо хаёлида
Не ажаб, паришонмен,
Ошикор этар доим
Дилрабо паришонлик.

Мен ўзимча дилбарнинг
Еди бирла мағрурмен,
Дейдилар, қилур пайдо
Кибр-ҳаво паришонлик.

Кулса эл паришонлик
Одатимга, тонг йўқдир,
Аҳли дилга албатта
Нораво паришонлик.

Бевафо нигор ёдин
Тез унутмоқ истармен,
Лек менда йўқ бу хил
Бебаҳо паришонлик.

Ҳажр дардига қилмас
Васлидан шифо, энди
Бир даво хаёли-ю,
Бир даво паришонлик.

Ёди бирла ҳуд бўлсам,
Жабри бирла беҳудмен,
Қилди сернаво ёди,
Бенаво — паришонлик.

Зулфиму паришонлик
Одат этди, ё кўнглим
Айлади паришонҳол
Бу қаро паришонлик.

Келди қай кун бу дард,
Хотиримга келтирмам,
Банд этибди Эркинни
Мутлақо паришонлик.

1967

Ешлигим

Ешлигим, кел, куйга тўлган
Қалбим олтин сози бўл,
Мен қўшиқ айтай тўлиб,
Бир лаҳза жўр овози бўл.

Дилга оқсин бахтли умрим
Куй бўлиб, оҳанг бўлиб,
Сен унинг «Оромижон»и,
«Гулёр»у «Шаҳнози» бўл

Орзу-истакдин-ку шодон,
Дилга боғлабсан қанот,
Бу тилак осмонининг
Доим баланд парвози бўл.

Кетмагин асло, ҳаётим
Гулшанин тарк этмагин,
Бир умр мен бирла қолгин,
Бу кўнгил ҳамрози бўл.

Ешлигим достонига мен
Шуъладин йўндим қалам,
Эй саҳар уфқи, унинг сен
Зарварақ қоғози бўл.

Ешлигим сен менга берган
Куч, шууринг, ғайратинг
Халқу юртга бахш этолсам
Шунда мендан рози бўл.

1959—67

Хаёл

Кечалар киприкларимда
Тарки хоб айлар хаёл,
Ўз ҳаётимдан ўзимга
Сарҳисоб айлар хаёл.

Қисса айтур мозидин гоҳ,
Эртадан афсона гоҳ,
Гоҳ савол айлар кўнгилга,
Гоҳ жавоб айлар хаёл.

Кўкда сузган ойни кўзга
Бир кичик фонус этиб,
Пирпираб ёнгувчи шамни
Моҳи тоб айлар хаёл.

Май тўла жом ичра тўфон
Мавжини пайдо қилур,
Тонг шафақ алвонини
Гулгун шароб айлар хаёл.

Минг асрлар кори ҳолин
Қилгай у бир сония,
Лаҳзанинг мазмунини
Минг бир китоб айлар хаёл.

Неки забт этмиш шуур,
Боис хаёл ўлса не тонг,
Дилга парвоз айла деб
Мангу хитоб айлар хаёл.

Бу шитоб асрим хаёлга
Этдиму тезликни бахш,
Билмадим, асримни олға
Ё шитоб айлар хаёл.

Бор экан инсон қўлида
Орзу ёққан чароқ,
Бу чароқни, ўйла, бир кун
Офтоб айлар хаёл.

Мен хаёлни шеърга солдим,
Ўйпараст бўлма ва лек,
Бесамак бўлса сени
Бир кун хароб айлар хаёл.

Бўлгин, Эркин, ҳар нафас
Эзгу хаёлга ошино,
Пок эса ният, сени
Олижаноб айлар хаёл.

1967

Шоҳи гул

Оташин гул уздим, ол, бу —
Шоҳи гуллар шоҳи гул,
Гул сочиқ йўлларда бўлсин
Гул юзим ҳамроҳи гул.

Шоҳи гул эрмас бу, ўтлуғ —
Юзларинг ҳижронида
Интизор боғ кўксидан
Чиққан фиғону оҳи гул.

Ишқ элининг қатра-қатра
Қонидан унган чечак,
Севгининг ошиқ кўнгилларга
Оловли чоҳи гул.

Билгали кўнглингни кирсам
Боғинг ичра ҳар замон,
Шоҳи гулга ёлворурман,
Сирларинг огоҳи гул.

Бу жаҳон гулзорида
Ҳар бир чечакнинг ўрни бор,
Хоҳ тикандир, хоҳ печакдир,
Хоҳи япроқ, хоҳи гул.

Гул эмас, Эркин қўлингга
Тутди ўтдек қалбини,
Оташидан қўрқма, ол,
Ол, куймагайсан, Моҳигул.

1967

Уйғотмагил...

Тушда кўрдим дилбаримни,
Эй сабо уйғотмагил,
Олма бир дам васл шавқин,
Қўй, мени қўзғатмагил.

Неча кунлар ахтарурман,
Кўзларимда уйқу йўқ,
Уйқуда топдим ниҳоят,
Энди сен ажратмагил.

Сочларин бўйнимга боғлаб
Шод эрурман бу кеча,
Қўй, чаманлардан, сабо,
Гул атрини тарқатмагил.

Севганим, хуршид жамолим
Васлидан хушнуд кўнгил,
Сен қуёшни кўзларимга
Бир нафас кўрсатмагил.

Лабларимда кулгу, гўё
Тушда қанд кўрган гўдак,
Қўй, шакар лабдин аюрма,
Сен мени йиғлатмагил.

Гар йўқотсам бу кеча мен
 Қайга боргум ахтариб,
Тушда кўрдим дилбаримни,
 Эй сабо, уйғотмагил.

1967

Қалам

Улфатимдир шам янглиф
Кечалар танҳо қалам,
Мен-ку шеър мажнунидирман,
Сарвқад Лайло қалам.

Аҳли шеърга то қиёмат
Улфат ўлмақдир азоб,
Не илож этсин, бошида
Бор экан савдо қалам.

Рост, қалам тимсоли шеър,
Тимсоли тиф, тимсоли ҳақ,
Бошини минг кесдилар,
Бош эгмади асло қалам

Ёр, диёр меҳрини куйлаб
Умримиз бўлгай адо,
Мен на истисно эрурман,
Сен на мустасно, қалам.

Янграсин Эркин сўзинг,
Асло тилинг лол ўлмасин.
Даст кўтар даврон юкини,
Этма қаддинг ё, қалам.

1967

Узум

Термулар шабнамли япроқ —
Остидан пинҳон узум,
Лабларингга етмоқ истаб
Тонг саҳар гирён узум.

Офтоб машшотаси
Ток сочини нурдан тараб,
Зангининг бўйнига осмиш
Шодаи маржон узум.

Тоқи ишком мисли осмон,
Ҳар тараф юлдуз сочур.
Воҳ ажаб, бу не синоат,
Ер узум, осмон узум.

Тарк этиб кўшқин; саватга
Қўйди бош, излаб сени
Чарх уриб бозор ичида
Бўлди саргардон узум.

Кимки ошиқликни даъво
Айласа шулдир жазо,
Оқибат хум ичра бўлди
Маҳкуми зиндон узум.

Хум ичида неча йил
Хун бўлмоқ эркан қисмати,
Лабларингга етди охир
Бир пиёла қон узум.

Бир қадаҳ гулгун шароб
Тутдим сенга, бир ҳўпладинг,
Толеимдан воладурман,
Бахтидан ҳайрон узум.

Эй дилором, сенга Эркин
Тутди майдек шеърини,
Дил хумида неча йил
Қон бўлди бу девон — узум.

1967

Дўст билан обод уйинг

Дўст билан обод уйинг,
Гар бўлса у вайрона ҳам,
Дўст қадам қўймас эса,
Вайронадир кошопа ҳам.

Интизор ҳар уй қадрдон
Дилкушолар базмига,
Гар оёқ қўйса қабоҳат
Йиғлагай остона ҳам.

Яхши дўстлар даврасида
Очилурсан ҳар замон,
Кўркни шопа ичра топгай
Марварид дурдона ҳам.

Сўрма менадан, ким дилоро,
Дўстми ё жонопа деб,
Дўст менинг кўнглимдадир,
Жонимдадир жонопа ҳам.

Қочма ростгўй дўстларнинг
Қоҳишу озоридан,
Қадди рост шамнинг тилидан
Ўртанур парвона ҳам.

Дўст қидир, дўст топ жаҳонда,
Дўст юз минг бўлса оз,
Кўп эрур бисёр душман
Бўлса у бир дона ҳам.

Ким сенга ҳамроз эмасдир,
Боғараз деб ўйлама,
Гоҳи душманлик қилурлар
Қўл сиқиб дўстона ҳам.

Дўсти содиқ йўқ экан деб
Ўртаниб куйма ва лек,
Меҳр уйин кенг очсанг Эркин,
Дўст бўлур бегона ҳам.

1967

Рашиким

Сени ётлар тугул ҳатто —
Қилурман рашик ўзимдан ҳам,
Узоқроқ термулиб қолсам
Бўлурман ғаш кўзимдан ҳам.

Кўзим ёлғай сенга нарғис —
Кўзин тикса чаманларда,
Яширмам, лолага рашиким
Аён бўлғай юзимдан ҳам.

Дегайларки, чаросу
Ол гилос олмиш лабингдан ранг.
Лабинг тегса ҳасад қилгум
Гилос бирлан узумдан ҳам.

Сени жоним дедим ёлғиз,
Сени қалбим дедим танҳо,
Чимирдинг қош, пушаймонман
Қўпол айтган сўзимдан ҳам.

Висол онда кўз очса,
Не тонг, тонгдан кўнгилда ранж,
Жудо қилғай мени ой юз,
Хумор кўз юлдузимдан ҳам.

Сенгә ўн тўртда боғландим,
 Ҳануз эркин бўлолмас дил,
Ўзим доғман, ақл кирмас,
 Тўзимсиз ўттизимдан ҳам.

1967

Яна қаламга

Барги гул қоғозим ўлсин,
Шоҳи гул хоро қалам,
Лафзи булбул бирла қилсин
Ишқ сўзин иншо қалам.

Оразин тасвир этарда
Барги гул чок-чок ўлиб,
Қоши таърифини айлаб
Йигласин шайдо қалам.

Ҳажр таҳририда гирён,
Жабр таҳририда хун,
Васл тасвирида бўлсин
Булбулигўё қалам.

Бежавоб ишқ дардини
Тунлар баён этдик икков,
Бу азобларни билар
Ёлғиз мену танҳо қалам.

Шеър ила шод ўлдинг Эркин,
Қилмадинг дунё ҳавас,
Бор экан кўксингда оташ,
Сен учун дунё қалам.

1967

Ширин

Дилкушо дўст, дилрабо ёр —
Бирла кечган дам ширин.
Дўсту ёр бирлан ҳаёту
Сийнаи олам ширин.

Севги завқи бир томону
Бода кайфи бир томон,
Қай бири ортиқ шириндир,
Қай бириси кам ширин.

Икки гулгун чеҳра бўлса,
Ўртада гулгун шароб,
Мен учун майдин ҳам ортиқ
Суҳбати ҳамдам ширин.

Бу жаҳонда, дейдилар,
Ҳар кимда бор бир ўзга таъб,
Менга май, булбулга тонг,
Гул баргида шабнам ширин.

Севгининг дарди фақат
Беишқ учун бегонадир,
Ишқи ёр бўлса фироқ —
Чекканда ҳатто ғам ширин.

Сўйла, дўст, гулгун шаробнинг
Кайфидан ортиқ на бор?
Бўсадан лабларда қолган
Жон сувидек нам ширин.

Эй гулим, севгим ҳақи,
Майдан мени қилма жудо,
Менми ул ортиқ дема,
Сен ҳам ширин, ул ҳам ширин.

1967

Уч балодан сақласин

Уч балодан сақласин,
Чархи балокаш бўлмасин,
Дўст меҳрсиз, дардсиз улфат,
Ёр жафокаш бўлмасин.

Дил агар пайванд эурса
Не жафо чекмак фиरोқ,
Ҳеч кўнгил севган кўнгил —
Ёнида яккаш бўлмасин.

Севги барқу оташида
Уртанишни ғам демам,
Ошиқона бу дилим
Бебарқу оташ бўлмасин.

Қирқта жоним бўлса ҳар бир
Кокилингга бир пилик,
Толасига ўзгаларнинг
Кўнгли чирмаш бўлмасин.

Неки дард бор, неки кулфат
Бу жаҳоннинг кунжида,
Мен бўлай юз минг гирифтор,
Лек маҳваш бўлмасин.

Мен ёниқ қалбимни тутдим
Сенга кафт узра қўйиб,
Ол уни, ўйнаб ва лекин
Ўтга ташлаш бўлмасин.

Ёрни офтоб дединг, Эркин,
Куймагин ҳижронида,
Офтоб гоҳ беркинур,
Бундан дилинг гаш бўлмасин.

1967

Замин ва фазогир

З а м и н:

Сенга тахтиравон, кошонадурман,
Сенга мангу ватанман — хонадурман.
Таажжуб қилмагин бағримга тортсам,
Боламсан, ҳар на қилса онадурман.

Ф а з о г и р:

Кўкингда чақнаган дурдонадурман,
Саҳар Зухроси янлиғ ёнадурман.
Қуёш атрофида парвонасан, Ер,
Сенинг тегрангда мен парвонадурман.

З а м и н:

Самовот узра қалб монанд эрурман,
Сенинг меҳру ўйингга банд эрурман.
Фазода уч баландроқ, лочиним, уч,
Боқиб парвозингга хурсанд эрурман.

Ф а з о г и р:

Заминим, мен сенга фарзанд эрурман,
Онамсан, то абад дилбанд эрурман,
Ақл бирлан енгиб тортиш кучингни,
Кўнгил бирлан сенга пайванд эрурман.

1961—1967

Хазина

Шарқ қўлёзмалари махзанида

Варақларни очурман
Тозалаб йилларни чангидан,
Бу дониш маҳзани сўзлар
Менга афсона янгидан.

Бири сўйлайди тарихдан,
Бири сирли самолардан,
Бириси ишқ савдоси,
Бири шаҳнома жангидан.

Қулоқ тут, саҳфалардан
Нола-ю ўтлиғ фиғон бирлан
Садо келгай Ироқу
Шому, Ҳинду, Рум, Фарангидан.

Уқиб «Девони Бобир»,
Ҳам варақлаб «Номаи Бобир»,
Эшит булбул навоси-ю
Қиличларнинг жарангидан.

Навоний шам каби ёниб,
Хазондек саргайиб сўлмиш,
Варақлар ҳам олибдур
Соҳиби девони рангидан.

Фузулий Карбало даштин
Қуюндек кезди Қайс бирлан,
Дили ҳеч топмади таскин
Даврнинг бода, бангидан.

Уқиб тарихни, Эркин,
Саҳфаларга боқмагин ҳайрон,
Эрур оқ давр чангидан,
Сариғдир жавр зангидан.

1967

Ҳофизга

Минг Самарқанд, минг Бухоро
 Ҳады этгум хол учун,
Лек нигоримда ҳавас йўқ
 Мулку давлат, мол учун.
Сенга юлдузли самони
 Совға айларман десам,
Нозланиб, ўлдимми, дейди
 Бу чўтир рўймол учун.
Гар ҳилолдин сирға тақмоқ
 Истасам айтур санам:
Зормидим жездан ясалган
 Ҳийлаи аъмол учун.
Ул париваш чеҳрасини
 Ойга этгандим қиёс,
Бир умр узр айтадурман
 Бу хато тимсол учун.
Ҳажрда қаддимни дол
 Этдинг, десам, бергай жавоб:
Ким қўйбдур севгини
 Қадди букилган чол учун.
Ёр истиғносидан
 Улмасману куйдим ва лек –
Лобарим олдида назмим
 Бу қадар беҳол учун.

1967

На қилсин

Ишқ аҳлидир паришон,
Ўзга бино на қилсин,
Шеър аҳлидир девона,
Кибру ҳаво на қилсин.

Хусн асли бевафо-ку,
Гар унга бўлса мағрур,
Хусн аҳлининг ўзида
Сидқу вафо на қилсин.

Ишқ офатига ошиқ
Дил амри бирла киргай,
Дард ила шод экан ул,
Малҳам, даво на қилсин.

Кўрсам ўзингни — шу бас,
Кўнглимда бошқа ўй йўқ,
Айб этмагил тикилсам,
Кўзда бало на қилсин.

Ер васлидан тополмас
Эркин дилига таскин,
Афсус демакдин ўзга
У мубтало на қилсин...

1968

Замон

Айланур чархи фалакнинг
Давридек мангу замон,
Гоҳи «кажрафтор»у гоҳи
«Золим»у «бадху» замон.

Не учун аҳли замон дер
Ўз замонин бевафо,
Тутмаса Хайёмга май деб
Косада оғу замон.

Урдию Мирзо Улугбекка
Падаркуш ханжарин,
Қабри узра ҳам ўзи
Минг йил чекар қайғу замон.

Ким дегай қаттол уни,
Бобирни у қон йиғлатиб,
Қилмаса Машрабни Офоқ —
Олдида кулгу замон.

Кўп жафолар кўрди олам,
Кўз юмиб қилсам хаёл,
Мисли сайёд тиги мажруҳ —
Айлаган оҳу замон.

Иўқ, на дору макру фитна,
На қилич, на тиг бакор,
Шеър қолур, шоир қолур,
Гарчанд кечур вақту замон.

Вақт, замон олий ҳакам,
Бул кун фано топгай ғазал,
Гар ғазал узра қуёшдек
Сочмаса ёгду замон.

Ханда ур, жўш ур, юрак,
Озод заминдур бу замин,
Назм туз, Эркин, ахир,
Эркин замондур бу замон.

1968

Рубобим тори иккидур...

Рубобим тори иккидур:

Бири қувноқ, бири маҳзун,
Ки байтим сатри иккидур:
Бири дилхуш, бири дилхун.

Нигорим чашми иккидур:

Бири яғмо, бири жоду,
Бу жодудан икки кўзим
Бири Сайҳун, бири Жайҳун.

Жаҳонда икки дилбарнинг

Бири сенсан, бири Лайло,
Жаҳонда икки ошиқнинг
Бири менман, бири Мажнун.

Жаҳонда икки юлдуз бор:

Бири сенсан, бири Зухро,
Мисоли икки нуқтамнинг
Бири остин, бири устун.

Жаҳоннинг меҳри иккидур:

Бири сенсан, бири офтоб,
Тарозу палласи икки:
Бири ердур, бири гардун.

Макони икки лочиннинг
Бири қоя, бири осмон,
Қаноти икки шоирнинг
Бири ўлка, бири очун.

Ғазал битмакда сачрабдур
Кўзимдан ёш, дилимдан ўт,
Шу боис икки сатримнинг
Бири қатра, бири учқун.

Келиб боғ сайридан Эркин
Ғазалга тўлқин излардим,
Кириб келди икки дўстим,
Бири Сайёр, бири Тўлқун.

1968

Севгини тортиб бўлурми...

Севгини тортиб бўлурми
Тошу тарозу билан,
Меҳрни ўлчаб бўлурми
Зар билан, инжу билан?

Айт, қачон кўнглимга солдинг
Ишқ ўтин, эй соҳира,
Дил ўзи боғландиму, ё
Боғладинг жоду билан?

Мен сенга кўнглимни очдим,
Ҳа деб айт, ё йўқ деб айт,
Бунча қийнайсан дилимни,
Ўртама кулгу билан.

Нега сенга тик қаролмам,
Кўзларинг офтобми, ё
Офтоб аксин кўзга солдинг
Ўйнашиб кўзгу билан.

Васл умидин тарк этолмай
Интилар кўнглим сенга,
Умрини ошиқ ҳамиша
Ўтказур орзу билан.

1968

Ойнинг ўн беши қоронғу

•Умрини ошиқ ҳамиша
Ўтказур орзу билан».
Ойнинг ўн беши қоронғу,
Ўн беши ёғду билан.

Севгида кўксингга томган
Кўз ёшингдан фойда йўқ,
Ишқ ахир шундай оловки,
Учмагай у сув билан.

Заҳмати ишқ дард эурса
Заҳмати шеърдур даво,
Чунки, оғунинг шифоси,
Дейдилар, оғу билан.

Барча заҳмат менга бўлсин,
Майли, доим мен яшай
Бу ажиб тотли азобу
Бу ширин қайғу билан.

Ёшлигим — умрим наҳори,
Ишқу шеърсиз не ҳаёт?
Тонгни ёлғиз ғафлат аҳли
Ўтказур уйқу билан.

Ерни мен жоним деб айтсам
Илтифот деб ўйлама,
У яшар менсиз ба лекин
Мен тирикман у билан.

1968

Гулнорини ўп...

Уйқуда топсанг нигоринг
Аста гулнорини ўп,
Очмаса чашмин, юмуқ ул
Чашми хумморини ўп.

Сен-ку уйғоғида восил
Бўлмагайсан лаълига,
Уйғониб аччиқ сўз айтмай,
Лаъли шаҳдборини ўп.

Рўзгоринг қора қилмай
Зулфини кўксингга бос,
Кўксингга ботмасдан аввал
Киприги хорини ўп.

Васл уйи мангу эмасдир,
Ишқ дами боқий эмас,
Қоматинг ё бўлмасидан
Қоши зангборини ўп.

Тақдир умрингнинг хатига
Нуқта қўймасдан бурун
Хатти бирлан лабга посбон
Холи раҳдорини ўп.

Ернинг уйқуси ғанимат,
Сен бу тун бедор бўл,
Бир-бир айтмайман, дилингга —
Хуш надир, борини ўп.

Уйғониб сўнг майли, Эркин,
Дорга оссин ёр сени,
Кўзга сурт сиртмоғини-ю,
Тиз чўкиб дорини ўп.

1968

Шеър азиз олам аро

Шеър азиз олам аро
Менга тириклик, жон қадар,
Жон недир ошиқ учун,
Жондин азиз жонон қадар.

Шеърдин айру тонгларим
Ялдо тунидай зим-зиё,
Шеър билан тунлар чарогон
Хуршиди тобон қадар.

Шеър ўзи жонон эмасму,
Ёндирар ҳижронида,
Гоҳи боқса бир қиё,
Бошим бўлур осмон қадар.

Кимки ошиқдур жаҳонда,
Шеърга бўлгай мубтало,
Ишқ учун тенгдур гадодан
То буюк султон қадар.

Шоҳ Бобир Ҳинду сори
Юрди-ю, шоир ва лек
Йиғлади Фарғонадин то —
Мулки Ҳиндистон қадар.

Шеър зулолидан симирдим
Бир пиёла тўлдириб,
Воҳ, кўринди менга ҳар бир
Қатраси уммон қадар.

Нуқта қўй назмингга, Эркин,
Мухтасарлик сўзга зеб,
Йўқса, тонг отгунча шеъринг
Бўлғуси дoston қадар.

1968

Сайр

(Раҳматуллага)

Қилмадим бир бор ўшак
Гул юзми зебо бирла сайр,
Қонмагасай дил, айласам
Минг битта Лайло бирла сайр.

Не бўлур бир лаҳза кесам
Хусн шоҳи бирла мен,
Этмаганму сайд чоғи
Қул шаҳаншоҳ бирла сайр.

Бадниятлар даврасида
Шоду хандон ул нигор,
Гоҳ қилур Етти қароқчи
Шўх Сурайё бирла сайр.

Ер билан сайр этмоғимга
Ҳеч умидим қолмади,
Мен ўзим Мажнун каби
Айлайми саҳро бирла сайр.

Сайр этарман кўча-кўйда
Ер хаёли бирла шод,
Қилмагай ҳеч ким ёнида
Шунча тилло бирла сайр.

Мен-ку ёр ишқига гарқмен,
Сайр истарман яна,
Тош ҳам орзулар экан
Қилмоқни дарё бирла сайр.

Бу замон кўнглинда, Эркин,
Қолмагай зарра губор,
Айласанг бир бор дўстинг
Раҳматулло бирла сайр.

1968

Севги

Севги шундай навбаҳорки,
У тикандин гул қилур,
Тошга жону тил бағишлаб,
Зогни ҳам булбул қилур.

Севги шундай дард эрурки,
Барча бўлғай мубтало,
Мубталони неки қилса
Телба бу кўнгул қилур.

Севги шундай тангридирки,
Унга тенгдур шоҳ, гадо,
Қулни айлаб шоҳу султон,
Шоҳни бўлса қул қилур.

Севги шундай бир оловки,
Жонга ундан йўқ омон,
Гулханида ўртаб-ўртаб,
Бир кун охир кул қилур.

Севгинингдур ҳукми мутлақ,
Истаса шайдоларин
Чашми гирёнидан уммон,
Оҳидан довул қилур.

Севгига шеър битдинг, Эркин,
Бесабаб эрмаски, ишқ —
Айлагач кўнгулни ишғол,
Шеър ила машғул қилур.

1968

Гуллар базми

Гул фасли санам
Сайр ила гулшанда бўлибдур,
Ғунча кўз очиб,
Гул юзида ханда бўлибдур.

Гуллар ичида
Шоҳи ўзим. дер эди лола,
Мағрурлигидан
Ул ўзи шарманда бўлибдур.

Карнай гулнинг
Оғзи очиқ, волаю ҳайрон,
Наргиснинг, ажаб,
Икки кўзи санда бўлибдур.

Саф-саф тизилиб
Сафсар оёғингга қўйиб сар,
Банд-банд узилиб
Жони билан банда бўлибдур.

Қирқ бошларимиз,
Қирқ дея қирқ оға-ини гул,
Тиғингга улар
Бари сарафканда бўлибдур.

Юз жылва билан
Нозли хиром этса печакгул,
Шоҳигул аминг
Раҳсига хонанда бўлибдур.

Қалқиб келадир
Сувда нилуфар сенга нешвоз,
Оқ шоҳида ҳур
Сайр ила елканда бўлибдур.

Гулшанда кезиб
Хўп сара гудаста тузибсан,
Эркиннинг эса
Шеъри пароканда бўлибдур.

1968

Гулчеҳралар

Гулчеҳра шоирларга

Гул бўлиб, гулгул ёниб,
Гулшан аро Гулчеҳралар,
Гул узиб ўйнар, қўйиб
Гулга бино Гулчеҳралар.

Қай бириси қай бирига
Ошиқ экан, билмадим,
Гулми ё Гулчеҳраларга,
Гулга ё Гулчеҳралар.

Айтингиз, ким гул демас
Қилса хиромон боғ аро
Лабга ол суртиб, қўйиб
Қўлга хино Гулчеҳралар.

Куйга лаб очса улар
Гулшанда булбул сайрамас,
Бош эгиб тинглар чаман
Тузса наво Гулчеҳралар.

Бунча ҳам оқил эканлар,
Олдилар ақлу ҳушим,
Бунча ҳам дилга яқин
Бу дилрабо Гулчеҳралар.

Қай бирин ортиқ қўяй,
Йўк, тенг экан шеър бобида
Нодира, Маҳзунаю
Зебунисо, Гулчеҳралар.

Бу чаман гулларга кондир,
Очилик яшанг мудом,
Гул бўлиб, гулгул ёниб
Гулшан аро Гулчеҳралар.

1968

Ишқ истилоси

Кўнгул мулкани торож —
Айлаган ишқ истилосидир,
На бўлгай охири, бу
Истилонинг ибтидосидир.

Деганлар, дўстликдан —
Бошланур ишқ, акси эрмасми,
Биз энди дўст деди ёр,
Оҳ, бу севги интиҳосидир.

Баланд парвоз ёр
Дил қуёши, кўзларни дом айлаб,
Уни сайд айламоқ ё
Ҳар кўнгилининг муддаосидир.

Нечун ҳусну садоқатни
Эгиз туғмабди бу олам,
Табиат ҳасдидир ёки
Бу ҳам битта хатосидир.

Кўнгила дардини айтиб
Иигламасман кўчаю кўйда,
Ўзи кўнглимга дард солган,
Ўзи бу дард давосидир.

Топиндим ёр — санамга мен
Муҳаббат саждагоҳида,
Билинг, динсизлар осиймас,
Муҳаббатсизлар осийдир.

Жафо қил, майли, дилбар,
Васл умидин қўймагай Эркин,
Етар йўлингда кўнглим,
Бир ширин сўзнинг гадосидир.

1968

Тонг ғазали

Қўниб гул узра булбул
Ишқ китобини варақлабдур,
Юмуқ тонг кўзлари
Ўтлиқ навосидан чарақлабдур.

Паридек нозу истиғно этиб,
Тонг лола рухсорин
Ювиб шабнам билан
Бир томчи шабнамдек ярақлабдур.

Шафақ кўзгусида
Ўз ҳуснига ошиқ бўлиб боқмиш
Ва тоғларни тароқ айлаб,
Сочи заррин тароқлабдур.

Париваш юзи жабридан
Кўзим эрз айласа тонгга,
У ҳам кўзим қаролаб,
Ул пари юзини оқлабдур.

Фироғида куйиб дерман:
У қайси сирли қудратким,
Мени унга яқин айлаб,
Уни мендан йироқлабдур.

Ажаб, тоңг хобида Эркин
Кўрибдур ёрини, эвоҳ,
Кўз очса ёри йўқ,
Икки қўли ёстиқ қучоқлабдур.

1968

Дилда ишқ дарёчадир...

Аҳли шеър балки китобим
Назми ишқ деб очадир,
Йўқ, китобим севгининг
Девонига деб очадир.

Кўзларинг орзусида
Туздим наво, зебо санам,
Настарин кўз очиб айтсин,
Шеъри ҳам зебочадир.

Балки у зебоча эрмас,
Балки у бир ғунчадир,
Ҳуснинг офтобида аммо
Кун сайин зеб очадир.

Воҳ, ажаб, номингни айтсам
Лол бўлур тил ҳам кўнги,
Шеър ипи ногоҳ қаламнинг
Игнасидан қочадир.

Эркининг девонидан ҳеч
Тўлмас қўнглинг не тонг,
Тилда шеър бир қатра бўлса,
Дилда ишқ дарёчадир.

1968

Баҳона қилмас

Чин маъшуқ улки, ошиқ
Ашкин равона қилмас,
Чин ошиқ улки, ишқин
Элга фасона қилмас.

Чин дилбар улки, доим
Сўзида устивордир,
Айлаб висолга ваъда,
Сўнг юз баҳона қилмас.

Чин шоир улки, ўсган
Боғини васф қилгай,
Нақшин қафас ичида
Булбул тарона қилмас.

Кўзимви тийра деб ёр,
Этмас юзига кўзгу,
Киприкларимми тиз деб
Сочига шона қилмас.

Куртак ёзиб кўнгулда
Гул очди гунча ишқим,
Умид кўзим ўшанда,
Токай нишона қилмас.

Қоним шаробин ичсанг,
Тотсанг жигар кабомим,
Забҳ этмай ўзни Эркин
Базми шоҳона қилмас.

1968

Эй кабутар

Эй кабутар, шеърим олиб
Ер дилхоҳимга ет,
Ер менинг оҳимга етмас,
Энди сен оҳимга ет.

Ошиқ аҳли ичра тенгсиз
Бир гадоданман деб айт,
Ҳусн мулки ичра ҳеч бир
Тенги йўқ шоҳимга ет.

Гоҳи ҳудман, гоҳи беҳуд,
Шавқу дардим шарҳ қил,
Гоҳи оҳимдан хабарсиз,
Гоҳи огоҳимга ет.

Кўрмасам бир дам жамолин
Моҳи йўқ тундур у кун,
Бахтим осмонида кун-тун
Хуршиду моҳимга ет.

Эй кабутар, дўстларимни
Соғиниб қолдим букун,
Сен бу соғинч шеърим олиб
Дўстим Иброҳимга ет.

1968

Тола соч

Ул пари авлодиданму,
Ё башар фарзандиму?

Ҳабибид

Айт, бу сочинг толасиму,
Жон ипин бир бандиму,
Еки сочинг толасига
Жон ипим боғландиму?

Тола-тола сочларингдан
Дил йўқотмиш тинчини,
Ё бу толанг дил қушига
Қил тузоқ монандиму?

Кеча чиқдинг соч учига
Пахтадин боғлаб пилик,
Ҳеч қачон эъозли пахта
Шунча ардоқландиму?

Сочларинг ишқи, билолмам,
Менга роҳат, ё азоб,
Бу илоннинг жонга солган
Заҳриму ё қандиму?

Соч мени девона этгай,
Ё магар шоир қилур,
«Ул пари авлодиданму,
Ё башар фарзандиму?»

1968

Лола

Дейман: сиҳар шафақдан
Учқунми, лоласанму,
Шодлик майига тўлган
Гулгун пиёласанму?

Дейди: қизиқ саволинг,
Қайда ажаб, хаёлинг,
Еллар кўриб бу ҳолинг
Кулмоқда, боласанму?

— Сўзимни қаттиқ олма,
Бошингни қуйи солма,
Бунча қизарма, лола,
Мендан уёласанму?

— Сен, айт-чи, қайси ёғдан,
Қайси чаман ва боғдан?
Кулсанг дедим, шу тоғдан
Тушган шалоласанму?

— Билсанг, уйим шаҳарда,
Келдим сенга саҳарда,
Юр, хўп десанг агарда,
Ё шунда қоласанму?

Кўксингда, майли, инсон,
Сенга фидо қилай жон.
Баргимни шеър ёзилган
Дафтарга соласанму?

Дема фақат варақдан,
Жой олгусен юракдан,
Учқунмисан шафақдан
Ёинки лоласанму
Еқут пиёласанму?

1959—1968

Кўзгу

Ерми кўзгуга боққан
Ерга ё боқар кўзгу,
Ер юзини кўрганда
Сув бўлиб оқар кўзгу.

Ой жамолининг акси
Кўзгу бағрига тушди,
Рашк ўтида бағримни
Ўртару ёқар кўзгу.

То тирик экан жоним,
Кўзгудек дўст изларман,
Оқкўнгиллиги бирлан
Кўнглима ёқар кўзгу.

Қанча осма кўзгуни,
Қанча қоқма мих бирлан,
Ҳақ юзинг этиб ошқоқ
Мих қилиб қоқар кўзгу.

Кўзгудек тиниқ шеър ёз,
Кўзгудек чин айт, Эркин,
Шунда назм маржонинг
Дур қилиб тоқар кўзгу.

1968

Бир гўзалким

Бир гўзалким, ҳуснидан эл
Лол эмиш, ҳайрон эмиш,
Ишқи бирлан диллар обод,
Хонумон вайрон эмиш.

Нуқтадек бир холи бормиш
Ғунча лабнинг устида,
Ул бири ошкор эмишдир,
Ул бири пинҳон эмиш.

Санги дилнинг ҳасратида
Қанча диллар дард чекиб,
Кўзларининг ғурбатида
Қанча кўз гирён эмиш.

Барча шайдоларнинг оҳи
Жам эса маҳшар бўлиб,
Хуни дил кўз ёшларидан
Бир буюк тўфон эмиш.

Қилғай эрмиш мутриби илқ
Ўз мақомини ироқ,
Шул сабаб, оҳанги удишқ
Гиряи афсон эмиш.

Кўйида ётмиш кўнгиллар
Мисли синган кўзгудек,
Воҳки, ҳар бир парчасида
Ул руҳи тобон эмиш.

Ул гўзал олмослик эрмиш,
Ким парилар зотидан,
Ғойибона ошиқ Эркин
Толиби даврон эмиш.

1968

Қуёш

Дилбарим ҳуснига кўкда
Маҳлиё бўлсин қуёш,
Маҳлиё эрмас, кўйида
Бир гадо бўлсин қуёш.

Кўрмаса бир дам жамолин
Мен каби зор йиғласин,
Абр ичига беркиниб
Мотамсаро бўлсин қуёш.

Гар ҳавас қилса нигорим —
Ҳуснига, барқ урсин ул,
Рашки келса куйсину
Ёнсин, адо бўлсин қуёш.

Ул кеча ёр васлига
Етдим деганда отди тонг,
Қишди дилдордан жудо,
Юзи қаро бўлсин қуёш.

Дейдилар, ишқ оташидан
Офтоб ҳам тафт олур,
Гар исинмоқ истаса
Қалбимга жо бўлсин қуёш.

Бор ишончим, бир куни
 Ёнгай қуёш Қутб узра ҳам,
Муз юракларга ва лекин
 Нораво бўлсин қуёш.

Сўнмасин олам чароғи,
 Тинмасин нур чашмаси,
То муҳаббат умридек
 Умри бақо бўлсин қуёш.

1968

Изҳори ишқ

Дилга илк бор тушди ногоҳ
Дард аталган кори ишқ,
Дард дебон ким айтмиш они,
Дардларимга дори ишқ.

Ошиқ ўлмакму азоб, ё
Ишқсиз ўлмак изтироб,
Вори ишқ бўлгай кўнгил,
Гарчанд чекар озори ишқ.

Ишқ ўти тушган кўнгилга
Ўзга дард бегонадир,
Мен бўлибман воҳ ажаб,
Дардманди шеър, бемори ишқ.

Ишқ сўзин шеъримга солдим,
Ишқ билан ёндим ва лек —
Билмам ошиқлик надир,
Билмам надир асрори ишқ.

Шеър ёзилган саҳфаларга
Гул ўраб келдим букун,
Пайт кутиб ночор турарман
Қилгали изҳори ишқ.

1968

Уртада бегона йўқ

Кўйида мен тош бошимни
Урмаган остона йўқ,
Элда бор шундай масал:
Жон чекмасанг жонона йўқ.

Севги водисида менга
Тенг бўлолмай қайси Қайс?!
Кўнглим очсам, икки дунё
Бу каби афсона йўқ.

Шаҳр ичида ҳолатимдан
Кулмаган бир оқилу
Хилват ичра менга улфат —
Бўлмаган девона йўқ.

Не ажабким, маст бўлибман
Кўзларингга термилиб,
Етти иқлимда бу янглиғ
Май йўғу майхона йўқ.

Ишқ гамин айтсам қаламга
Ич этин куйдирди ул,
Севгидек ўт йўқ жаҳонда,
Мен каби сўзона йўқ.

Оқ қоғозим, сенга Эркин
Очди пинҳон ишқини,
Сен бору мен бор, қалам бор,
Ўртада бегона йўқ.

1968

Тароқ

Сочларинг ёдида тунлар
Кўксини доғлар тароқ,
Кеча йиғлаб тонгда бир бөр
Кўнглини чоғлар тароқ.

Зулфингга етди-ю тонгда,
Бўлди чеҳранг ошиғи,
Ҳасратин кўзгуга айтиб
Ўзни қийноғлар тароқ.

Ул тароқ эрмас сочингда,
Балки ёшли кипригим,
Йўқса не боиски зулфинг
Шунча ардоқлар тароқ.

Рашк этиб бадкор тароққа
Гоҳи кўнглим ғаш бўлур,
Жонга пайванд сочларингни
Нега тирноғлар тароқ?

Кошки бўлсайдим тароғинг,
Тоғ бўлур эрди кўнгил,
Чунки офтоб сочларига
Не ажаб, тоғлар тароқ.

1968

Висол соғинчи

Ёр васлини соғинсам
Сайр этайму боғ-роғ,
Боғ роғ сайр этганимдан
Кўнглим ўлмас чоғроғ.

Хушламас ҳижронда кўнглим
Лолазор сайрини ҳам,
Чунки бағрим лолаларнинг
Бағридан ҳам доғроғ.

Ғар соғинчим шарҳин айтсам
Ёндираб Фарҳод ўзин,
Ё очай Мажнунга дардим,
Ул-ку мендаё соғроғ.

Дардлашурга дўст қани-ю,
Диллашурга ёр қани,
Тошганим ул ошнароқдир,
Бул эса ўртоғроғ.

Интизорлик дардин, Эркин,
Ҳадди йўқ, поёни йўқ,
Ёр озор топмасин деб
Мен қўшарман «роғ-роғ».

1968

Масал борким...

Ажаб, васлингга мен энди
Етишганда кўринди моҳ,
Масал борким, оғиз ошга,
Бурун тошга тегибдир, воҳ!

Кулиб юргай эдим бир вақт
Уқиб Мажнун жунунидан,
Дегайлар, ўзгадин кулма
Ўзингдан бўлмайин огоҳ.

Севинг, деб шеър битиб аввал,
Ўзим бўлдим асири ишқ,
Ўзи тушгай эмиш охир
Бировга кимки қазгай чоҳ.

Париваш зулмидан бўлди
Кўнгул мулки паришонҳол.
Демишлар мулк вайрондир
Агар золимлик этса шоҳ.

Бўлибсан ошиқ, Эркин,
Ўз умид жондин ўкинч қилмай.
Ўзингга, дейдилар, душман
Кейин чеккан пушаймон, оҳ.

1968

Насиҳат

(«Кулгу мушоираларидан»)

Қўлни ишга моҳир этма,
Тилни гапга уста қил,
Ишни бир қилган жойингда
Гапни албат юзта қил.

Бошлиғинг олдида топмоқ
Истасанг сен эътибор,
Қоматинг юз турли буккин,
Сўзни ҳам минг тусда қил.

Жилмайиб тур ёнида, ҳеч
Очма танқидга оғиз,
Таклифинг бўлса ўзига
Астаю оҳиста қил.

Тур деса тур, ёт деса ёт,
Чиқма зинҳор измидан,
Ҳеч фикр қилма ўзингча,
Қилма бир иш мустақил.

Бошлиғинг кўнглини бил сен,
Кетма пинжидан нари,
Пайтини топсанг мабодо,
Бирга юзта-юзта қил.

Бил, сенга бу беш насиҳат,
Энг асосий қоида:
Қўлни ишга моҳир этма,
Тилни гапга уста қил.

1968

Соч мадҳи

(«Кулгу мушоиралари»дан,

Бир замонлар фахр этардинг
Қоп-қора сочинг билан,
Сен букун қошимдадурсан
Турфа қирмочинг билан.

Учрамас бундоқ гаройиб
Партав афшон бош сира,
Кез Ироқ бирлан Ажамни,
Румни Чинмочин билан.

Маслаҳат, сенга букундан
Бир асо даркор экан,
Кулса ёшлар тўпланиб,
Қувгайсан оғочинг билан.

Иўқса, ўтганда яланг бош
Кўчаю бозордан,
Ҳаммани безор қилгусан
«Пўшт»у «қоч-қоч»инг билан...

Дўстгинам, бошингни тик тут,
Арзигаёй фахр айласанг,
Бу каби оллоқ очилган
Гули қийғочинг билан.

1968

Кўчамен

(«Кулгу мушоиралари»дан)

Ҳар кўча обод, ҳамон мен
Турфа вайрон кўчамен.
Езда чангистону қишда
Балчиғистон кўчамен.

Кўчамен дер бўлсам эвоҳ,
Кўйлар айлар иштибоҳ,
Билмадим, рост кўчадурмен,
Ёки ёлғон кўчамен.

Қанчаларнинг кўзларига
Чанг-ғуборим тўлдириб,
Қанчаларнинг этигини
Тортиб олгон кўчамен.

Бир томоним у району
Бир томоним бу район,
Бошлиғим кўп, кўп аросат —
Ичра қолгон кўчамен.

Айлади жарроҳи горгаз
Воҳки, кўксим чок-чок,
Ким қачон тиккай бу заҳим,
Мангу ҳайрон кўчамен.

Икки бошлиқдин мен энди
Кимга фарёд айлайин?
Е у томон кўчгум энди,
Е бу томон кўчамен.

1968

Бошиндадур

(«Кулгу мушоиралари» дан)

Ўн саккиз минг олам ошуби
Падар бошиндадир,
Не ажаб, чун ўгли онинг
Ўн саккиз ёшиндадир.

Най мисол шим кийган ул
Сандиқдайин туфли билан,
Қурпайиб турган саватдек
Соч анинг бошиндадир.

Ул падар оҳ урмасин —
Нечун ёқосин чок этиб,
Неки бадфеъл бўлса, бари
Ушбу бебошиндадир.

Ўзгалардан кулгай эрди
Кўча-кўйда бир замон,
Ақлга юз ҳайрат, эмди —
Бул унинг қошиндадир.

Ўғлидан айларди умид
Келтирар раҳмат дебон,
Барча «раҳмат» элнинг отган
Таънаи тошиндадир.

Иўқ ажаб, ёшликда ўглив
Ота ардоқлаб, суйиб,
Эркалаб бошига қўйди
Ул ҳамон бошиндадир.

1968

Ўзбегим

(Қ а с и да)

Тарихингдир минг асрлар
Ичра пинҳон, ўзбегим,
Сенга тенгдош Помиру
Оқсоч Тиёншон, ўзбегим.

Сўйласин Афросиёбу
Сўйласин Ўрхун хати,
Кўҳна тарих шодасида
Битта маржон, ўзбегим.

Ал Беруний, Ал Хоразмий,
Ал Фороб авлодидан,
Асли насли балки Ўзлуқ,
Балки Тархон, ўзбегим.

Утдилар шўрлик бошингдан
Ўйнатиб шамширларин
Неча қооп, неча султон,
Неча минг хон, ўзбегим.

Тогларинг тегрангда гўё
Бўлма аждар бўлди-ю,
Икки дарё — икки чашминг,
Чашми гирён, ўзбегим.

Қайсари Рум найзасидан
Бағрида доғ узра доғ,
Чингизу Боту тифига
Кўкси қалқон, ўзбегим.

Ёғди тўрт ёндин асрлар
Бошингга тийри камон,
Умри қурбон, мулки торож,
Юрти вайрон, ўзбегим.

Давр зулмига ва лекин
Бир умр бош эгмадинг,
Сен — Муқанна, сарбадор — сен,
Эрксевар қон, ўзбегим.

Сен на зардушт, сен на буддий
Сенга на оташ, санам,
Одамийлик дини бирла
Тоза имон ўзбегим.

Маърифатнинг шуъласига
Толпиниб зулмат аро,
Кўзларингдан оқди тунлар
Кавкабистон, ўзбегим.

Туздию Мирзо Улуғбек
Кўрагоний жадвалин,
Сирли осмон тоқига илк —
Қўйди нарвон ўзбегим.

Мир Алишер наърасига
Акс садо берди жаҳон,
Шеърият мулкида бўлди
Шоҳу султон ўзбегим.

Илму шеърда шоҳу султон,
Лек тақдирига қул,
Ўз элида чекди гурбат,
Зору нолон ўзбегим.

Мирза Бобир — сен, фиғонинг
Солди олам узра ўт,
Шоҳ Машраб қони сенда
Урди тугён, ўзбегим.

Шеърятнинг гулшанида
Сўлди маҳзун Нодира,
Сийм танни ювди кўз ёш,
Кўмди армон, ўзбегим.

Йиғлади фурқатда Фурқат
Ҳам муқимликда Муқийм,
Нолишингдан Ҳинду Афғон
Қилди афғон, ўзбегим.

Тарихинг битмакка, халқим,
Мингта Фирдавсий керак,
Чунки бир бор чеккан оҳинг
Мингта дoston, ўзбегим.

Орта қолди кўҳна тарих,
Орта қолди дард, ситам,
Кетди ваҳминг, битди заҳминг,
Тоңди дармон, ўзбегим.

Бўлди осмонинг чароғон
Толе хуршиди билан,
Бўлди асрий тийра шоминг
Шуъла афшон, ўзбегим.

Мен Ватанни бор деб айтсам,
Сенсан унда битта гул,
Мен Ватанни кўз деб айтсам,
Битта мужгон ўзбегим.

Фахр этарман, она халқим,
Кўкрагимни тоғ қилиб,
Кўкрагида тоғ кўтарган
Танти деҳқон, ўзбегим.

Ўзбегим деб кенг жаҳонга
Не учук мадҳ этмайин!
Ўзлигим билмоққа даврим
Берди имкон, ўзбегим.

Мен буюк юрт ўғлидурман,
Мен башар фарзандиман,
Лекин аввал сенга бўлсам
Содиқ ўғлон, ўзбегим.

Менга Пушкин бир жаҳону
Менга Байрон бир жаҳон,
Лек Навоийдек бобом бор,
Кўксим осмон, ўзбегим.

Қайга бормай бошда дўппим,
Шухратим, қадрим буюк.
Олам узра номи кетган
Ўзбекистон, ўзбегим.

Бу қасидам сенга, халқим,
Оқ суту туз ҳурмати,
Эркин ўғлингман, қабул эт,
Ўзбегим, жон ўзбегим.

1968

Фузулий ғазалига мухаммас

Ўлмасам зор анга тарки оҳу зор этмасмидим,
Ишқ коридан кечиб бир ўзга кор этмасмидим,
Гар жунун ёр ўлмаса ҳолимдан ор этмасмидим,
Ақл ёр ўлсайди тарки ишқи ёр этмасмидим.
Ихтиёр ўлсайди роҳат ихтиёр этмасмидим.

Жавр ойинини бир дам кўрмоққа ўлсайди сабр,
Ғайрини шод, дўстни пурғам кўрмоққа ўлсайди сабр,
Чашми дилда бир даме нам кўрмоққа ўлсайди сабр,
Ёр ила агёрни ҳамдам кўрмоққа ўлсайди сабр,
Тарки ғурбат айлаюб азми диёр этмасмидим.

Ул руҳи байзолигин савдолигимдан қил қиёс,
Ул дили хоролигин шайдолигимдан қил қиёс,
Зухд эли тақвин муға ошнолигимдан қил қиёс,
Воизин куфрин баним расволигимдан қил қиёс,
Анда сидқ ўлсайди бан тақво шиор этмасмидим.

Йўқ ажабким, дардлардин ўзга дардим бордур,
Бир давоси ўлмоқ онинг бир давоси ёрдур,
Дема жарроҳ наштари бу, ёр урган хордур,
Дардими оламда пинҳон тутдигим ночордир,
Ўғрасайдим бир табиба ошкор этмасмидим.

Эзди ҳижрону маломат, жавру хоҳиш кўнглими,
Овламас дунё ишига зарра хоҳиш кўнглими,
Не қилай, Эркин, икки ўт ичра қолмиш кўнглими,
Эй Фузулий, доғи ҳижрон ила ёнмиш кўнглими —
Лолалар очсайди сайри лозазор этмасмидим.

1968

Навий ғазалига мухаммас

Кўз очар гулшанда ғунча булбул афғон айлагач,
Нега афғон айлай ул гул юзни тобон айлагач,
Мисли ойким, кўрк очур сайри шабистон айлагач,
Хусни ортар юзда зулфин анбар афшон айлагач,
Шам равшанроқ бўлур торин паришон айлагач.

Нега ул кун сочларингни анбар афшон айладинг?
Рўзигорим тийра, кўзим кавкабистон айладинг?
Қўлга қўйгачму хинолар ё дилим қон айладинг,
Юзни гуллардан безабму бизни қурбон айладинг,
Ё юзингга тегди қонлар бизни қурбон айлагач.

Меҳр сўндиргач дилида жонни сўзон айлади,
Хуснини обод этиб, кўнглимни вайрон айлади,
Сеҳр айлаб ошикоро, банди пинҳон айлади,
Ошикор айлаб юзин кўзимни ҳайрон айлади,
Ёшурун олди кўнгил, кўзимни ҳайрон айлагач.

Мен-ку содиқ маҳрам эрдим оғзи маҳкам, кўнгли пок,
Ишқ сирин этмасдим ошкор бўлгунимча токи хок,
Шафқат истаб нола қилдим, онт ичиб ёқамни чок,
Жонда қўйғоч нақди ишқин қилди кўнглимни ҳалок,
Ўлдурур маҳрамни султон ганж пинҳон айлагач.

Нолаю афғонинг, Эркин, дилбарингга етмади,
Етса ҳам ё бемеҳр ёр зарра парво этмади,
Битди кўп заҳминг ва лекин ишқ заҳми битмади,
Эй Навоий, ишқ агар кўнглингни мажруҳ этмади,
Бас, нединким қон келур оғзингдин афғон айлага!

1968

Бобир ғазалига мухаммас

Етолмай қоматим ёдур неча ойким, ҳилолингга,
Қаро кўз мардуми, йиғлаб тикилмоқ бирла холингга,
Қачон ул тотли кун келгай, етарман лаҳза болингга,
Қачон бўлгай, мушарраф бўлғамен жоно жамолингга,
Қутулгаймен фироқингдан, етишгаймен висолингга.

Қаро бўлмиш не тонгим, рўзигорим қора ул кўздин,
Қаро ўқ отди киприқлар, кўнгилда ёра ул кўздин,
Ўзим собитман ишқда, кўз ёшим сайёра ул кўздин,
Кўз очқил боққаниким, бўлмишам бечора ул кўздин,
Лаб очқил сўрғаликим, ташна бўлмишман зилолингга.

Саломим еткур, эй хуршид, нигорим кўйидан ўтсанг,
Ғуборин кўзга сур остонасига бош уриб етсанг,
Бўл огоҳким, юзин кўргач ажаб йўқдир куйиб кетсанг,
Ул ойнинг юзи бирлан тўш уриб даъвойи ҳусн этсанг,
Яқин бўлди букунким, эй қуёш, еттинг заволингга.

Нетар мендан бориб, булбул, анга шарҳи кўнгил этсанг,
Ўзинг кўнглим бўлиб борсанг, анинг кўнглини гул эт-
санг,

Керакмас, ғамларим сўйлаб агар кўнглин малул эт-
санг,

Кабутар, элтасан хаттим, не бўлгай гар қабул этсанг,
Кўнгулни боғласам ул нома янглиғ парру болингга.

Асири банди зулфингман, демам Эркинни озод эт,
Куйибман доғи жабрингдан, демасман тарки бедод эт,
Мени банд эт, мейга жабр эт, ҳаётим майли барбод эт,
Белингдин ким хаёлидур, йироқдурман, мени ёд эт,
Умидим борки Бобирдин, етишгаймен хаёлингга.

1968

Ватандин яхши ёр бўлмас

(Қозоқ шоири Жумақент Нажмиддинов газалига мухаммас)

Жаҳонда мен туғилган
 Ўлкадек ҳеч бир диёр бўлмас,
Бу янглиғ боғу гулшан
 Ҳам бу янглиғ гулузор бўлмас,
Ватан севмақдин ортиқ
 Менга оламда шиор бўлмас,
Ватан ишқида ёнган қалб
 Билингки, асти хор бўлмас,
Ватан севган муродига
 Етур, ҳеч дилда зор бўлмас.

Саодатга макондир
 Қай чаманга сен қадам қўйсанг,
Ўзингни бахтли бил юрда
 Яшашнинг завқини туйсанг,
Чин одамсан, чин ўғлонсан
 Юракдан элни чин суйсанг,
Ватан севмоқ саодатдир,
 Агар наслингга сен куйсанг,
Ватанни севмаган инсон
 Жаҳонда бахтиёр бўлмас.

Тўйиб боққил бу юрт ҳуснигаким,
 Кўнглингни чоғ этгин,
Бу элнинг ўғлиман, деб
 Қил ғурур, кўксингни тоғ этгин.

Ватан ҳар зарра тупроғин
Кўзингга сен қароғ этгин,
Боболар маскан этган
Бу азиз тупроқни боғ этгин,
Ярашгай ифтихор этсангки,
Ортиқ ифтихор бўлмас.

Зулоли таъмини топмам
Сира болу шакарларда,
Ватан ёди эрур қалбимда
Бўлсам мен сафарларда,
Жамолига тўёлмасман
Кезиб қишлоқ, шаҳарларда,
Қизил гул баргида булбул
Каби сайраб саҳарларда,
Яна шоир қилур такрор,
Ватандин яхши ёр бўлмас.

1968

Инсон

(Қ а с и д а)

Собиту сайёрада

Инсон ўзинг, инсон ўзинг.

Мулки олам ичра бир

Хоқон ўзинг, султон ўзинг.

Собит ўз маъвосида,

Сайёр фазо дунёсида,

Коинот саҳросида

Карвон ўзинг, сарбон ўзинг.

Шамс — дил тафтингдадур,

Сайёралар кафтингдадур,

Кенг жаҳон забтингдадур

Борбон ўзинг, посбон ўзинг.

Бу ёруғ дунё надур?

Кошонадур, вайронадур,

Сенга меҳмонхонадур,

Меҳмон ўзинг, мезбон ўзинг.

Бунда оқ бирла қаро,

Зулмат, зиё, шоҳу гадо

Жанг қилурлар доимо,

Ул ён ўзинг, бул ён ўзинг.

Сен бало, ҳам мубтало,
Хайр ила кин, росту риё,
Фитнагар олам аро
Фаттон ўзинг, қурбон ўзинг.

Гоҳ адолат богида,
Пири адват гоҳида,
Ўз дилинг даргоҳида
Шайтон ўзинг, филмон ўзинг.

Хормисан ё гулмисан,
Тождормисан ё қулмисан,
Чуғзмисан, булбулмисан
Нолон ўзинг, хушхон ўзинг.

Бу ҳаёт ўрмон экан,
Жон борки, қасди жон экан,
Бунда қатл осон экан,
Сиртлон ўзинг, жайрон ўзинг.

Бу ҳаёт уммон экан,
Уммон абад гардон экан,
Қатрадек сарсон экан,
Сарсон ўзинг, гардон ўзинг.

Машғали фикрат — сенинг,
Ҳам чангали ваҳшат сенинг,
Ғайрату гафлат сенинг,
Жавлон ўзинг, урён ўзинг.

Қилдингу ойда хиром,
Ҳам ерда қон тўкдинг ҳаром,
Ушбу ҳолингдан мудом
Хандон ўзинг, гирён ўзинг.

Миндинг илм нарвонига,
Чиқдинг фунун осмонига,

Бу жаҳон айвониға
Аркон ўзинг, вайрон ўзинг.

Заррани ижод этиб,
Даҳшат бало бунёд этиб,
Оқибатни ёд этиб
Ҳайрон ўзинг, ҳайрон ўзинг.

Боғи арз обод эрур
Сендин агар имдод эрур,
Йўқса у барбод эрур,
Тўфон ўзинг, тўғон ўзинг.

Сен ҳилол, юлдуз, салиб,
Таврот, Забурдин юксалиб
Боймисан ёки ғариб,
Комрон ўзинг, яксон ўзинг.

Ким фаранги, ким хабаш,
Ирқ, қон талаш, имон талаш,
Шулми, инсондек яшаш,
Армон ўзинг, афғон ўзинг.

Мамлакатга мамлакат,
Миллатга миллат бўлса қасд,
Қилғучи сўнг оқибат
Армон ўзинг, афғон ўзинг.

Онаизоринг — замин,
Танҳо йўғу боринг — замин,
Хаста беморинг — замин,
Уғлон ўзинг, дармон ўзинг.

Бағрида ётқучи — сен,
Неъматларин тотқучи сен,
Тиғ бўлиб ботқучи — сен,
Пайкон ўзинг, қалқон ўзинг.

Марсга тўп отқучи — сен,
Зухрони уйғотқучи — сен,
Уйқуда қотқучи — сен,
Уйғон ўзинг, уйғон ўзинг.

Келдинг оламга, демак,
Етмас уни сўрмак, емак,
Ерни этмоғинг керак
Бўстон ўзинг, ризвон ўзинг.

Сўзга ҳам поён бўлур,
Ёзсам яна девон бўлур,
Рустами дoston бўлур,
Дoston ўзинг, девон ўзинг.

Бўлмасин субҳинг қаро,
Бор бўл мудом борлиқ аро,
Ўзни этгил доимо
Инсон ўзинг, инсон ўзинг.

Эй, сен Эркин, сен букун
Ёздинг дилингдан бир тугун,
Сен киму не дахри дун,
Бийрон ўзинг, нодон ўзинг.

1973

Жон талаш

Жон билан дил ўртасида
Бўлди ул жонон талаш,
Не ажаб ўзбек уйида
Доимо меҳмон талаш.

Мулки дил жон ҳайли бирлан
Ёр талошини қилур,
Қай замон бўлмиш икки эл —
Ўртасида хон талаш?

Жону дил хунрезлик айлаб
Бўлди охир тилка жон,
Дил эса мажруҳ, анорнинг
Донасидек қонталаш.

Жону дил қилди талошу
Бунда келди минг бало,
Ўртада мен мубталою
Зору саргардон талаш.

Бу талош васфини битсам
Лолазор бўлгай замин,
Сўзларим анжуми сигмай
Лавҳаи осмон талаш.

Билмам, ул ой жону кўнгил —
Бирла қолгай, ё кетур,
Ваҳки, қолмоқ бирла кетмоқ
Ўртасида жон талаш.

Жон-ку бир парвонадур,
Эркин, уни ҳеч ўйлама,
Ишқ бозорида бўлсин
Сен битар девон талаш.

1973

Севги оташи

Қон эмасдур жисм аро ул,
Шуъласидур ишқ ўтин,
Мўй эмасдур тан уза бул,
Сўхта жонимдан тутун.

Билмадим, ул оташ ичра
Уртаниб бўлгум адо
Ё самандардек чиқарман
Ўт аросидан бутун.

Мумкин эрмас хас ичида
Чўғни пинҳон айламак,
Неча пинҳон тутмай, ишқим
Ошикор ўлди букун.

Енмак, ўртанмак нечун деб
Ҳайрат этманг, дўстлар,
Барча бахтсизлик кетиб
Ҳижрон йўқолмабдур нечун?

Ишқу ҳажр оламга мерос,
Бўйла меросдур азал
Бизга Фарҳоддан фидолик,
Бизга Мажнундан жунун.

Ишқ бир офтобдур мунаввар,
Заррадан Зухро қадар,
Ул қуёшнинг теграсида
Айланурлар бесукун.

Ёр севиб, олдинг сен, Эркин,
Бу жаҳондин кўп сабоқ,
Бундан ортиқ қайда мактаб,
Қайдадир дорилфунун?

1973

Муҳаббат бирла...

Муҳаббат бирла чеккан —
Гурбатинг роҳат билан тенгдур,
Муҳаббатсиз ва лекин
Ишратинг кулфат билан тенгдур.

Унга жону жаҳоним
Бой бериб оламда бойдурман,
Сенинг, эй бемуҳаббат,
Нусратинг ҳасрат билан тенгдур.

Риё аҳлининг алдоқ —
Ҳурматига нафратим бордур,
Сенинг, эй дўст, менга
Нафратинг шафқат билан тенгдур.

Муҳаббат оташини
Ҳеч қачон дўзахга тенг қилмам,
Нечунким, менга нурли —
Талъатинг жаннат билан тенгдур.

Кечиб қўй, ошиқ ўлгач,
Икки олам мулкидан, Эркин,
Муҳаббат ичра барча —
Заҳматинг давлат билан тенгдур.

1973

Қўллар

(Қ а с и д а)

Танингда камтарин аъзо
Бу қўллардир, бу қўллардир,
Мудом меҳнат учун пайдо
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Жаҳонда токи бунёдсен,
Ки номи одамизодсен,
Юракдек тинмаган асло
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Ҳаёт деб ердан узсанг ҳам,
Нажот деб кўкка чўзсанг ҳам,
Икки дунё сенга ошно
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Замин бунёди бу қўллар,
Унинг барбоди бу қўллар.
Саодат ҳам буюк савдо
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Ғазал бахш этган оламга,
Ажал келтирган одамга
Бу тигдир, бу гули раъно,
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Севар ёрга гул узган ҳам,
Очиқ кафтини чўзган ҳам
Тилаб хайру закот танҳо
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Жаҳон даъвосини этган,
Жаҳондин лек очиқ кетган
Скандар илки бедаъво
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Фасоҳат хомасин тутган,
Ғариб ўз соҳибин этган
Алишердек буюк сиймо
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Улуғ инсон узатган қўл,
Жаҳонга бахт сари оқ йўл,
Сафо йўл айлаган ифшо
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Зафар туғин тутиб маҳкам
Рейхстаг узра тиккан ҳам
Ва чеккан ҳам унга имзо
Бу қўллардир, бу қўллардир.

«Омон» деб саф чекиб ўтган,
Тугик муштин баланд тутган
Бу Осие, Бу Оврупо,
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Кулол айлантитар чархин,
Қаро лой санъат ўлгай чин,
Бужур, лек санъати зебо
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Тутибдир игна жонона,
Бўлибдур шеър сўзона.
Узи олтин, иши тилло
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Ажаб, нозик бу бармоқлар
Териб мисқол қилур тоғлар,
Жаҳонда энг буюк кимё
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Диёрим бир сахий соқий,
Орол унга майи боқий,
Сиру мавжли Амударё
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Қўйиб нуқта қасидамга,
Боқарман тонгги оламга,
Қуёшдан шуълаларму ё
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Салом офтоб, салом дунё,
Салом шеърим, сени танҳо
Юракмас айлаган иншо
Бу қўллардир, бу қўллардир.

1975

Фурсатинг

Фурсатинг етмайди доим,
 Ҳеч қачон етган эмас.
Меҳнатинг битмайди доим,
 Ҳеч қачон битган эмас.

Чун замондек бепоёндир
 Кўксинг ичра орзу,
Фурсату орзуни қувлаб
 Ҳеч киши етган эмас.

Интилар борлиқни инсон
 Баркамол этмоқ учун,
Не ажаб, инсонни борлиқ
 Баркамол этган эмас.

Менда на борлиқ хаёли,
 Менда на йўқлиққа ғам,
Манглайимга чунки шеърдан
 Ўзга зар битган эмас.

Вақт келар, меҳнат битар,
 Бўлгуси вақт ҳам бемалол,
Чунки у дунёга ҳеч ким
 Иш олиб кетган эмас.

1976

Бир қадам

Иккимизнинг ўртамизда
Йўл, дилоро, бир қадам.
Шунчалар мушкулми қўймоқ
Сенга, зебо, бир қадам.

Кўзларимнинг нури бўлди
Йўлга пояндоз, кел,
Сен қасам ичдингми ё, деб —
Қўймам асло бир қадам.

Мен сени Зухрою Ой деб
Илтижо қилдим ва лек
Сен йироқсан, гарчи менга
Ою Зухро бир қадам.

Парда ичра офтобим,
Енида мен нурга зор,
Ташнаман, қирғоқдадурман —
Бунда дарё бир қадам.

Не иложким, севги расми
Шул экан тақдир азал,
Ҳеч писанд эрмас масофа,
Мушкул аммо бир қадам.

Интизорлик телба қилди,
Телбаликка йўқ илож,
Жонидан кечган кишига
Икки дунё бир қадам.

Бас, шикоят қилма, Эркин,
Журъат айлаб йўлга чиқ,
Сенга бир одим Самарқанд,
Сўнг Бухоро бир қадам.

1976

Истак

Исми не ул қушниким,
на жисми бор, на жони бор,
Изла, топ, не боғким ул,
на ҳадди, на поёни бор.

Сой неким ул, бўлғай унда
на қарору на канор,
Сув не ул, қонмоқнинг унга
на илож, имкони бор.

Тоғ надирким, чўққисини
ҳеч киши забт этмаган,
Тирмашиб ётқувчи элнинг
на саноқ, на сони бор.

Аргумоқ неким, унинг бор
на жилов, на жабдуғи,
Андалиб неким, унинг
ҳар дилда бир ошёни бор.

Қомронлик унга етмак,
етмаган армон билан,
Ким мувашшах битди Эркин,
Кўнглида армони бор.

1976

Қўзичоғим, кўзларингни юм.
Мен эртақ сўйлайн,
Ширин тушлар кўриб,
Сен, дилбандим, ором ол бир зум.

Лагерда тонг отди

Уфқ шишаси синди,
Олам узра силкинди
Улкан оққуш қаноти.

Уфққа гулхан ёқиб,
Қизил галстук тақиб
Пионер тонги отди.

Ва қуёшнинг илиқ зар
Тонгги шуъласи тушар
Ўнлаб оқ палаткага.

Уйғонишар болалар,
Майдонга йўл оларлар
Тонгги физзарядкага.

1951

Укамнинг «жанги»

Укам миниб «саман от»ини,
«Килич» ушлаб чиқипти жангга,
Бешта душман самолётини
Йиқитдим, деб мақтанди менга.

Аввалига кулдим роса ҳам,
Ҳазилдир деб укам сўзлари.
Сўнг ҳовлига чиқиб қарасам,
Ётар эди беш ўлик ари..

1952

Олма

Мева берди етилиб бу йил
Мен боғимга ўтқазган ниҳол.
Меваларки, чўғдай қип-қизил,
Ҳусни ёқут, ширинликда бол.

Лабларидан томизиб шарбат,
Ол, е, дейди, армонда қолма!
Лекин шунга ҳайронман фақат,
Нега уни дейдилар «олма»?

Олма экса боғига ҳар ким,
Меҳмонига, ол, е, демасми?
«Олма» менинг меҳмондўст
 халқим —
Одатига ёт сўз эмасми?

Мева берди етилиб бу йил
Мен ардоқлаб ўстирган ниҳол.
Олмаларки, шафақдай қизил,
Лекин номи олма эмас, ол!

1952

Янги йил арчасига

Бунча ҳам чиройлисан,
Ям-яшилсан ҳар қачон.
Янги йилнинг кўркисан
Севимлисан, арчажон.

Қиш бобонинг уйида
Азиз меҳмон — кўкламсан.
Буқун унинг тўйида
Айниқса саз — кўркамсан.

Кўйлагингга жуда кўп
Зар тугмалар тақилган,
Шохларингда қизил, кўк...
Лампочкалар ёқилган.

Бўйим етмас шохингга
Лекин эй арчажоним,
Табелимда бор сенга
Атаб тизган маржоним.

Сенга деб тизган маржон
Аъло баҳоларимдир.
Кел, тақиб қўйай, арчам,
Шохларингни эгиб тур.

1952

Кечагина

Кечагина эди...
Хайрлашиб
Баланд тоғлар,
Гул боғлар билан
Дарёғардек тошиб,
Қирлардан ошиб
Уртоқлар билан
Қайтган эдик
Ўйнаб, кулиб
Мақтаб қўйнига.
Кўз олдимда...
Анҳор бўйи,
 кўм-кўк чимда
Тўйиб-тўйиб
 қўзилардек
Чўзилардик.
 Горн билан
 оқшом яна
 саф-саф бўлиб
 тизилардик.
Лагерь бизни
 яна мактаб,
Фан қўйнига
 узатди.
Кўксимизга
 чечак тақиб,

гулхан ёқиб
кузатди.

Кечагина эди,
худди кеча...

Букун яна
лагерь бизни
қучоқ очиб
кутади.

Кенг далалар,
гўзал боғлар
бизларга кўз
тутади.

Қаранг вақтни,
ҳа дегунча
йил ҳам ўтиб
кетади.

Бир йил...
Худди бир ҳафтадай
Аммо ўзи
сермазмун.

Бир йил...
бизга ўқитувчи
Қанча сабоқ
бермасми?

Йил ҳам олға
югуради

Ҳаёт олға
юргандек.

Аммо, бир йил...
биз мактабдан
талай нарса
ўргандик.

Китоб бўлди
ҳамдамимиз,

Билим бўлди
нур-чироқ.

Шу нур билан
фан кинга
Кирдик яна чуқурроқ.
Йиллар ўтар,
қувонаман
келажакка
иштилиб,
Келажак ҳам
Мени кутар
Қучоқ очиб,
шод кулиб.
Йиллар ўтар..
Кўз олдимда
чирой очар
келажак.
Мактаб, лагерь,
Анҳор, боғлар
хотирамда қолажак.
Ва эсларман
шу кунларни
Кечагина эди..
Худди кеча..

1953

Қуёш қиссаси

Нур тўқар мовий кўндан
Қадрдон қуёшимиз.
У дўстдир бизга кўндан,
Ҳам дўст, ҳам тенгдошимиз.

Ҳа, қуёш яшайди-ю,
Миллиард йиллардан буён.
Аммо қаримаган у,
Ҳали яшар кўп замон.

Ўз умрига нисбатан
Қуёш ҳали жуда ёш.
Шу сабабдан биз билан
Ҳам тенгдошу ҳам сафдон.

* * *

Чимён этакларида
Кўрқам лагеримиз бор.
Шу тоғ юксакларида
Йил бўйи эримас қор.
Биз турганда уйқудан,
Ҳаммамизни эркалаб,
Ҳов анови чўққидан
Қуёш чиқар эрталаб.

Чиқадню баладдан
Бизга кулиб боқадн.
Кун бўйи кезиб яна
Тоғ ортига ботади.

Ҳар кун такрор бўлар шу,
Кўп таъсир қилар бизга.
Қуёш кўкда кезару
Тушмас ҳеч ёнимизга.

Бир кун саҳар бир тўда
Пионерлар йигилдик.
Қуёшни тоғ устида
Кутиб олмоқчи бўлдик...

Биз чўққига етганда,
Уни таслим этганда,
Ҳар ён осуда экан,
Қуёш уйқуда экан.
Садо бердик горвдан,
Офтоб турди ўрнидан.

«Тоғ уфқининг қўйнида
Лоларанг шафақ ёққан,
Жилгалар ўйинига
Қўшилиб, кулиб боққан,
Чўққиларнинг бўйнига
Шуъладан зирак таққан,
Қирнинг бахмал тўнига
Зартугма — чечак таққан —
Сен ҳаётбахш офтобсан,
Ёнимизга туш энди!»
У жилмайди жавобан,
Сўзимизга тушунди.
Қарши олдик кўп мамнун,
Жой бердик ёнимиздан.

Бир умрга ўша кун
Чиқмайди ёдимиздан...

Қуёшимиз кўп қувноқ,
Сухбати ҳам соа экан.
Қилар иши кўп бироқ,
Вақти жуда оз экан.
Ер юзидан эрта кеч
Тунни қуваман, дейди,
Губорини қўймай ҳеч,
Нур-ла юваман дейди.
«Кўкдаш қарайман ҳар кун,
Хавасим келар сизга.
Фақат бандман, шунинг-чун
Тушмайман ёвнингизга».
Унинг энг кучга тўлган,
Севган фасли ёз экан,
Ҳаммадан ҳам футболга
Жуда ишқибоз экан.
Яхши дарвозабон деб,
Хурсанд бўлди Қодирдан...
Шу кун хўп чақчақлашиб,
Бўлиб кетдик қадрдон.

Сухбат сўнгида деди:
«Айбга қўшманлар фақат,
Бир истагим бор эди,
Айтсам майлими?»

— Ҳа, айт.

— Бахтиёрсиз чиндан ҳам,
Хўп ажойиб ёшларсиз.
Бундай ўйлаб қарасам,
Сиз менга тенгдошларсиз.
Ҳар кун кўкдаш сизга
Қараб тўймайман келинг,
Шу қувноқ сафингизга

Мени ҳам қабул қилинг.
Барча жим қолди бир зум,
Барча лабда табассум,
Кўкка етган бошимиз!
Ахир ўз Қуёшимиз —
Тенгдошимиз, айтмоқчи —
Пионерга ўтмоқчи!
Хамма хурсанд негадир
Роза бўлмали Қодир.
Бошимни қаниб бир дам,
Ниманидир ўйлади.
Тушмагур шу ерда ҳам
Ҳазилни қўймади.
У болалар ичидан:
— Қабул қилмаймиз, — деди.
Таржимаи ҳолниг йўқ,
Ешинг билмаймиз, — деди.
Шу пайт кўк сари тиклаб —
Ракета ўтиб кетди.
У Қуёшни табриклаб,
Бир қоғоз тутиб кетди.
Ўқидик: хат ичида
Қуёш илғор дебди у,
Ҳам пионер ишига
Доим тайёр дебди у.
Лойиқдир қабул қилса,
Кафолат ҳам бераман.
Анкетасини бўлса,
Мен ўзим тўлдираман...
Табриклашга ҳақлимиз,
Қани, Қуёш, қўлни бер.
Ҳаммамиз ҳам бахтлимиз,
Ҳаммамиз ҳам пионер.
Сен ҳаётбахш шуълага
Қондиравер ҳар ёни.
Биз қувноқ ашулага

Тўлдирайлик жаҳонни..
Жавлон уриб, бепоён —
Кўкимизда кезиб юр,
Фурсат топиб, Қуёшжон,
Енимизга тушиб тур..

Мўл-кўл нур тўкар кўкдан
Қадрдон Қуёшимиз.
У дўстдир бизга кўпдан,
Ҳам дўст, ҳам тенгдошимиз.

Ҳар тонг Қуёш кўксига,
Қизил галстук тақар.
Ва сойдаги аксига
Табассум билан боқар.
Сўнг ғурур билан аста,
Юксакларга йўл олар.
Нурли чўққилар пастда
Унга термулиб қолар.

1954

Нутқ ҳақида

Ҳар сўзида «бу», «ану»,
«Ҳалиги», «сўнг», «анақа».
«Бу-бу», дейди — нима бу,
«Унақа»си — қанақа?

Тилига келиб қолган
Сўздан қайта олмаса,
«Бу» қўшмасдан саволга
Жавоб айта олмаса.

Гоҳи қовушмай сўзи,
Гапидан тўхтаб қолса.
Яхши билса ҳам ўзи,
Зўрғагина «З» олса.

Ўзингиз ўйлаб кўринг,
Нима бу, қанақаси?
Қачон қолар Ўткирлинг
«Нима», «бу», «анақаси»?

Одатланганман дединг,
Тўғри, ҳамма гап шунда.
Лекин, ахир, ўз тилинг
Ўзингга бўйсунсин-да.

Тўғри, аниқ гап тузиб,
Жавоб бергин сўроққа.
Хизмат қилсин ҳар сўзинг
Фикрингни тўлатмоққа.

Мазмун номли мўлжалга
Сўз — отилган ўқ бўлсин.
Нишонга тегмай қолган
Битта ўқ ҳам йўқ бўлсин.

Дўстим Ўткиржон, буни
Едингда тут ҳар доим,
Оташин нотиниши
Минбарлар кутар доим.

1954

Чевар қиз

Жажжи Лола пахта терди,
Энди деманг у гўдак.
Бир ҳовучмас, бир дўнимас,
Терди роса бир этак.

Торозибон амакинс
Олар экан пахтаин,
Чевар қиз деб, ширин қиз деб,
Асал қиз деб мақтади.

Жажжи Лола уйга қайтар,
Енгил учар қадамлар.
Нега, қанча тердинг, қиз, деб
Сўрамайди одамлар?

Кўзларига қараб борар
Ўтган-кетган ҳамманинг.
Ҳеч ким сўрмас, нима дейди
Торозибон амакинг?

Ариқчадан юзин ювди,
Сочларини таради.
Сўнгра ҳурмат тахтасига
Секин бориб қаради.

Номлари бор Гулсум опа,
Нури, Хайри холанинг.
Ҳамма бору, нимагадир,
Исми йўқдир Лоланинг.

Аввал бир, оз ўксиди у,
Кейин эса ўйлади:
Майли, бир кун унинг номи
Шу қаторда бўлади.

Ҳозир ҳурмат тахтасида
Майли, номин кўрмасин.
Бугун қанча тердинг қиз, деб,
Майли ҳеч ким сўрмасин.

Барибир, у нахта терар,
Чунки билар, бу керак.
Терар ҳар кун бир дўшпимас,
Бир қучоқмас, ўн этак.

Лолахонни газетага
Ёзмаса ҳам бўлади.
У чевар қиз, у ширин қиз,
Буни ҳамма билади.

1955

Кунлар секин ўтади

Сўрайди мендан укам,
Ака, китоб олиб бер.
Сўзин қайтармай мен ҳам,
Олиб бердим алифбе...

Буқун тайёрлик кўрар
Укам катта байрамга,
Гоҳ мактаб вақтин сўрар,
Гоҳ тайинлар аямга:

— Ўша кун ухлаб қолиб
Мактабдан кеч қолмай-а,
Эрталаб тура солиб,
Мени уйготинг ая.

Севинч сиғмас ичига,
Ўқувчи бўлар укам.
Унинг бу севинчига
Шерик бўламан мен ҳам.

Хитойи қоғоз ўрар
Укам китоб, дафтарга.
Гўё ҳозирлик кўрар
Жуда узоқ сафарга.

У мактаб ораусида
Ўтказди тулларни.
Хаттоки уйқусида
Санаб чиқар кушларни.

Зўр қувонч билан укам
Сентябрни кутади.
Кутган сари кушлар ҳам,
Қаранг, секин ўтади.

1956

Шарқ эртаги

Туш.

Ғариб кулбада

Ғамгиш тебранар шам,

Кўзларини юммайди гўдак.

— Нима дейсан, кўзим,

Нима дейсан, эркам?

— Она, менга сўйлаб бер эртак.

Эртак, досгопларга

Қанча бой бу олам.

Қанчалар кўп Шарқда афсона!

Айтган билан битмас —

Минг бир кечлар кам,

Қай бирин сўйласин она?!

Ё Ғаҳром эртаги,

Еинки «Чор дарвеш» —

‘Озодбахтнинг қиссасиними?

Ёки Аловиддин

Ва ё Хусрав Парвез,

Ё Жамила эрк сасиними?..

— Ухла, жоним эркам,

Ухла, кўзим нури.

Қўзичогим, кўзларингни юм.

Мен эртак сўйлайин,

Ширин тушлар кўриб,
Сен, дилбандим, ором ол бир зум.
Узоқ-узоқларда

Кўк денгизлар узра
Томчилардан ўқ қилар булут.
Даҳшат билан келиб
Тоғ устига, сўнгра
Қояларга дўқ қилар булут.

Оқ соч чўққиларнинг
Ёқасидан тутиб,
Чақмоқ билан уриб ўтади.
Тоғлар бош эзмагач,
Ғазаб билан булут
Қояларни ўққа тутади.

Таслим бўл, дер —
Қўлга қилич олиб,
Таслим бўл, дер кўтариб сурош...
Булутнинг кетидан
Ортиқ даҳшат солиб,
Ҳуштак чалиб келади бўрон.

Дейди: «Мен борлиқни
Тилка-тилка қилай,
Қора кўлка солай жаҳонга»...
Аммо чўққилар тик,
Боқар ишонч билан
Келажакка,
Қуёшга,
Тонгга...

Бир нафас жим қолди
Она недир ўйлаб.
— Сўнг не бўлди, сўйла онажон?

Шарқ әртагип сўйлаб,
Она кўз олдида
Эртаги Шарқ бўлди намоён.

«Мава қуёш чиқди,
Олам нурга тўлиб
Булут узоқларга йўқолди.
Этаклари унинг
Пора-пора бўлиб
Қояларда чувалиб қолди»...

Ухла, жопим аркам,
Ухла, кўзим нури.
Қўзичоғим, кўзларингни юм,
Борлиқ жимжит. Гўдак —
Ширин тушлар кўриб
Уйқусида қилар табассум.

1956

Ойга учсак...

— Ойба учсак, Холжовни ҳам
Оламизми?

— Ҳамма учса, ахир ошпам,
Қоламинизми?

— Аргимчоқдап қўрқдинг, Холжон.
Кўрмайсанми!
Учар бўлсак Марсга томоп,
Кўрқмайсанми?

— Дўстлар, еизни ҳеч уятга...
Қўярмидим?!
Алвар ўзи қўрқымаса,
Кўрқармидим?!

1960

Дарахтлар суҳбати

Қ а р а ғ а й

Бўйин чўзиб
Қарағай
Ён-атрофга
Қарағай,
Дер у:
Барча дарахтдан
Баланд аканг —
Қарағай.

Т е р а к

Мен теракман,
Теракман.
Мен ҳаммага
Керакман.
Осмон менинг
Елкамда.
Мен оламга
Тиргакман.

М а ж н у н т о л

Бошим эгик
Мажнунҳол,

Мажнунтолман,
Мажнунтол.
Дам олсангиз
Соямда,
Мен сизлардан
Мамнун тол.

А р ч а

Мен арчаман,
Арчаман.
Мен хурсандман
Барчадан.
Атрофимда
Айлашиб
Ҳеч чарчаманг,
Чарчаманг!

О л м а

Мен сизларнинг
Олмангиз,
Хомлигимда
Олмангиз,
Нортожига
Ўхшаб сўнг
Вой қорним, деб қолмангиз!

У р и к

Қантак ўрик
Отим бор,
Хўп мазали

Тотим бор.
Мағизимга беркитган
Қантим бор,
Новвотим бор.

Ш а ф т о л и

Сариқ, оқ шафтолиман,
Зарғалдоқ
Шафтолиман,
Мақтаниб ўлтирмайман,
Манандоқ
Шафтолиман.

Е н ғ о қ

Мия каби
Шаклим бор,
Бошим тўла
Ақлим бор.
Мени еган
Донишманд
Бўлур деган
Нақлим бор.

Н а ш в а т и

Мени дерлар
Нашвати,
Шарбатларнинг
Шарбати,
Мазаларнинг
Мазаси,

Лаззатларнинг
Лаззати.

Г и л о с

Мен гилосман,
Қулоқ сол,
Рангим олу
Тотим бол,
Топсанг қўшалоғимни
Қулоғингга
Тақиб ол.

1962

VII

Ой ўртанар кўзларида ёш,
Кўкси доғу юраги қийма.
Дер: «Эй фалак, мен эдим қуёш,
Нега мени қилдинг таржима?»

Абу Али ибн Сино

Рубоий

Менинг куфрим айбларга
 дилимдан ўзга султон йўқ,
Бу оламда менинг покиза
 имонимдек имон йўқ.
Замон аҳли аро танҳо
 мусулмон мен эдим, э воҳ,
Агар кофир эсам мен ҳам
 бу дунёда мусулмон йўқ.

Гёте

Арши аълодаги дебоча

(«Фауст»дан)

Тангри, само қўриқчилари, сўнг Мефистофель:
Уч малоика.

Р а ф о и л

Муסיқий самовот қабатларида
Азаллий йўлидан еларкан шитоб —
Гулдурос таратиб фалак қаърида
Овоз бермоқдадир жаҳонга офтоб.
Ҳайрат нигоҳини тикмиш малаклар,
Ажабким, куч бермиш белгисиз дунё.
Яралиш онидан то бу дам қадар
Мангу машаррафдир сунъи таоло!

Ж а б р о й и л

Ақл бовар этмас суръат-ла замин
Маҳвар даврасида чарх ураётир.
Зулмат кечасининг қувлаб қадамин,
Жаннат нурин сочиб тонг тураётир.
Денгизлар хубобдин юзга тўр тортиб,
Вазмин қояларни ювар дамо-дам.
Қоя, денгизларни елкага ортиб,
Елиб бормоқдадир курраи олам.

М и к о и л

Йўлида не кўрса отиб серзарда,
Жунун тугёнида кўтариб сурон,

Гоҳи уммонларда, гоҳ саҳроларда
Ҳукм сурмоқдадир даҳшатли бўрон.
Титрар гулдуракдан гумбази даввор,
Шамширин кўтарур, ер узра чақин.
Ва лекин, эй холиқ, бул мўъжизакор —
Сенинг қудратингга ўқиймиз таҳсин.

У ч о в л о н

Муסיқий самовот қабатларида
Азалий йўлидан еларкан шитоб,
Гулдурос таратиб фазо қаърида
Овоз бермоқдадир жаҳонга офтоб.

М е ф и с т о ф е л ь

Малоикалардан, эй тангрим, яна,
Сўроқлаб турибсан: «Оламда не гап?».
Авваллар мени ёт тутмасдинг. Мана,
Ҳузурингга келдим мен ҳам шу сабаб.
Биласанки, сўзга чечанлигим йўқ,
Баъзи малаклардай ваъз айтмам қуруқ.
Агар баландпарвоз нутқ сўзлар бўлсам
Юмалаб кулардинг ҳаттоки сен ҳам.
Гапирмайман юлдуз, сайёралардан,
Сўзлайман ер узра оворалардан.
Инсон — коинотда кичкина худо,
Шундай яралган у азал ибтидо.
У балки тузукроқ яшарди буқун,
Сен солмаган бўлсанг кўнглига учқун.
Ўша учқунни у ақл деб атар,
Куни у туфайли ҳайвондан баттар.
Кечир, гарчи унга бердинг башар от,
Аммо яшаётир мисли ҳашарот.
Худди чигирткадек хас-чўплар аро
Гоҳ учар, гоҳ сакрар, гоҳ тузар наво.

Майли эди юрса маконида жим,
Ҳар ишга гумшугин суқар у, танграм!

Т а н г р и

Арзинг шуми? Яна ўша эски гап!
Бир ишкал топурсан ҳар ишдан, ажаб
Рўзи оламдин сен, демак норизо?

М е ф и с т о ф е л ь

Танграм, оламнингга иш жуда расво!
Шундай уқубатда ишарки одам —
Раҳмим келар унга ҳатто меннинг ҳам.

Т а н г р и

Фаустни танирсан?

М е ф и с т о ф е л ь

Табибми?

Т а н г р и

Қулим.

М е ф и с т о ф е л ь

Гапинг тўғри, аммо тоат усулин
Бажо этар қулинг ғоят турфа ҳол,
Унинг ғизоси не — тушунуш маҳол.
У курашни севар — ошадир доvon,
Йироқ манзилларни кўзлар доимо.
Истар — юлдузларин узатсин осмон,
Ер эса бахш этсин туганмас сафо

Ва лекин ҳарнеча бўлса комрон —
Таскив гопа олмас бу кўнгил асло.

Т а н г р и

Биламан — мен учун умри меҳнатда,
Демаким ҳидоят бўлгай сарвари.
Ниҳол экар бўлса боғбон албатта —
Кўз олдида бўлар гули, самари.

М е ф и с т о ф е л ь

Гаровга тайёрман! Ишончим комил,
Бу қулингни сендан тортиб оламан.
Мен ўзим уни бир йўлга соламан,
Ваколат бер — менман бу ишга омил.

Т а н г р и

Майли, синэб кўргин,— сенда ихтиёр,
У то тирик экан қўлингда сенинг.
Изланиш бор ерда адашиш ҳам бор.

М е ф и с т о ф е л ь

Раҳмат, тангрим. Улик зотларда менинг
Зарра ишим йўқдир. Улар не даркор?
Мени гортар ўзга фақат тирик жон,
Юздаги қизиллик, юракдаги қон.
Керак эмас менга мурдалар асло,
Тирик сичқон керак мушукка ҳатто.

Т а н г р и

Топширурман уни ихтиёрингга,
Ҳар қанча тубанлик бўлса — бошлагин,

Кўрайни қанчалар эргашур сенга,
Майли олиб бориб жарга ташлагин.
Сен гаровни сўзсиз бой бердинг, аён,
Зулматдан йўл топиб чиқолур инсон,
Унга чироқ бўлур мен берган идрок.

М е ф и с т о ф е л ь

Гаров ўйнамоққа розиман бебок,
Лекни аён бўлур ўтмай кўп фурсат,
Таслим бўлар менга одамзод албат.
Кўрарсан, сен шунча ишонган одам
Тупроққа қоришиб бўлади барбод.
Вамисоли менинг суюкли холам —
Илондек судралиб кечиргай ҳаёт.

Т а н г р и

Ушанда кела қол, тортинма сира,
Сен кабилар менга ёт эмас, ишон.
Барча иблислару гумроҳлар ичра
Менга яқинроқсан, алдоқчи шайтон.
Инсон табиати уйқуга мойил,
Сен унга қутқу сол, туртиб тур доим.
Атрофида айлан, қўзгат эрта-кеч,
Ҳар замон бедор тут, ором берма ҳеч.

(Малоикаларга)

Эй, сиз фаришталар, меҳру донишнинг
Суюк фарзандлари, сўзим эшитинг.
Олам гўзаллиги завқ берсин сизга,
Кимки юрагида шавқ билан яшар —
Кимки алам чекар, ёнар, курашар,
Ёру ҳамроҳ бўлсин юрагингизга.

Осмон ёпилади. Малоикалар тарқалишади.

Мефистофель

(Ёлғиз)

У сўзлар нақадар сокин, мулойим!
Унга ўзни яқин тутаман доим,
Бу чолнинг ажойиб бир хислати бор:
Ҳатто иблисга ҳам бермайди озор.

Сергей Есенин

Эрон тароналари

* * *

Доғлар кетмиш мажруҳ кўнгилдан,
Маст васваса қўзғамас тугён.
Мен дардимга Теҳрон гулидан
Чойхонада тополдим дармон.

Чойхоначи — барваста, ўктам,
Қойил қолсин рус, деб, чойимга,
Ўткир ароқ май ўрнига ҳам
Аччиқ-аччиқ чой тутар менга.

Қўй, мезбоним, аммо ҳад билан,
Боғинг аро турфа гуллар бор.
Оқшом менга ниқоб остидан
Оҳу кўзин сузди гулрухсор.

Россияда гулдай қизларни
Тутқунликда сақламас эрлар.
Сармаст этар бўса бизларни
Беханжару бемакру безар.

Бу тонг юзли дилдор қошимда
Бир бор хиром этса ноз билан,
Шоҳи рўмол солгум бошига,
Йўлларига шерозий гилам.

Мезбон, чой қуй менга лолагун,
Шоир сенга сўйламас ёлғон.
Эҳтиёт бўл ўзингга букун,
Сўнгра мендан қилмагин гумон.

Эшикка кўп қарайберма сан,
Гул боғингга, барибир йўл бор...
Оқшом менга ниқоб остидан
Оҳу кўзин сузди гулрухсор.

* * *

Букун дедим саррофга атай,
Алишаркан сўмни туманга:
«Ургат, гўзал Лаълимга айтай,
Ургат, севдим, демоқни манга».

Ул саррофга дедим букун ман
Елдан сокин, жилгалардан тинч,
«Ургат менга, гўзал Лаълимдан
Фурс тилида сўрайин ўшнч».

Яна дедим саррофга атай
Ҳаяжоним дилда беркитиб,
Ургат, гўзал Лаълимга айтай,
Ургат, айтай, «меникисан», деб.

Шунда менга деди у, эвоҳ —
Ишқ васфига топилмас сўзлар.
Севаман дер дилдан чиққан оҳ,
Еқут каби ёнгувчи кўзлар.

Сўрма мендан бўсанинг исмин,
Номи йўқдир сенга айтмоққа.
У келтириб атиргул исин,
Гулбарг бўлиб қўнар дудоққа.

Севги дилга бермас кафолат,
Севги бахтга, ё дардга йўллар.
Меникисан деёлур фақат
Юздан ниқоб кўтарган қўллар.

* * *

Шаҳинам, о менинг Шаҳинам,
Билсанг, шимол Ватандир менга.
Далалардан сўйлайми сенга,
Ой нур сепган бошоқлардан ҳам,
Шаҳинам, о менинг Шаҳинам.

Билсанг, шимол Ватандир менга,
Унда ой ҳам юз бора улкан.
Шероз қанча бўлмасин кўркам
Азиз ўлка Рязандир менга,
Билсанг, шимол Ватандир менга.

Далалардан сўйлайми сенга?
Сочим олмиш буғдойидан ранг,
Бармоғингга ўра хоҳласанг,
Зарра оғриқ сезилмас менга,
Далалардан сўйлайми сенга?

Ой нур сепган бошоқлардан ҳам
Олтин сочим сўйласин, дилдор.
Кул, ўйнаю даламни зинҳор
Эслатмагин менга жонгинам,
Ой нур сепган бошоқларни ҳам.

Шаҳинам, о менинг Шаҳинам,
Шимол ёқда бир нозанин бор.
Сенга ўхшар ғоятда дилдор,
Балки мени ўйлар ул санам...
Шаҳинам, о менинг Шаҳинам.

* * *

Дединг: Саъдий доимо ёрнинг
Сийпасидан оларқан бўса.
Худо ҳаққи, шопма, дилдорим,
Қочмас ахир ўрганиш бўлса.

Қуръонда бор, дединг азалдан
«Алқасосул миғалҳақ», тамом.
Мен тугилган бўлсам Рязанда
Қайдан таниш бўлсин бу калом.

Сен куйладинг: «Фрот ортида
Гуллар борки, қизлардан гўзал!»
Бой бўлсайдим қўшиқ бобида
Тўқир эдим бошқа бир газал.

Гар қизлардан бўлса зиёда
Мен гулларни қирқардим буткул,
То кўрмайин ёруғ дунёда
Шаҳинамдан сулувроқ бир гул.

Ўғит билан қийлама энди,
Ўғитларинг менга не даркор?!
Шоир бўлиб дунёга келдим,
Шоир каби ўпаман, дилдор.

* * *

Заъфар юртга нур тўкар оқшом,
Богда гуллар жавлон урман пайт.
Кел, жонгинам, қўшиқ айт, Хайём —
Куйлаб ўтган қўшиқлардан айт,
Богда гуллар жавлон урган пайт.

Ой нурига ғарқ бұлган Шеро,
Парвонадек учар юлдузлар.
Менга ёқмас, ўтинаман, рост,
Ниқоб тутса дилрабо юзлар,
Ой нурига кўмилган Шероз.

Қизлар юзин сақлар ниқобда,
Иссиқданми бўлиб асрамоқ,
Ё куймасин дерлар офтобда.
Севсин учун йигитлар кўпроқ —
Қизлар юзин сақлар ниқобда.

Ниқоб билан дўст бўлма, гулрў,
Ёз сўзимни ёдинг лавҳига,
Умр ўзи ғоят қисқа-ку,
Тўймоқ қийин толе шавқига,
Ёз сўзимни ёдинг лавҳига.

Қисматларда не қаролик бор,
Қолмас бир зум бахш этсанг роҳат,
Гуноҳ бўлур шу сабаб, дилдор,
Бу дунёда яширсанг талъат,
Бергач уни она табиат.

Боғда гуллар тебранар оқшом,
Юрагимда ўзга бир диёр.
Ўзим сенга қўшиқ айтай, ёр!
Бу қўшиқни билмаган Хайём.
Боғда гуллар тебранар оқшом...

* * *

Ҳаво тоза, мусаффо, зангор,
Гулзор бўлди менга сайлгоҳ.
Уфқларга йўл олган сайёҳ,
Етолмайсан манзилга зинҳор,
Ҳаво тоза, мусаффо, зангор.

Далалардан ўтасан танҳо,
Боғлар сепга очади қучоқ.
Сен-чи, бўлиб гулга маҳлиё,
Тиканларга босмагин оёқ,
Далалардан ўтганда танҳо.

Шитирлар, йўқ, шивирлар барглар,
Нафис, гўё Саъдий ғазали.
Кўзларингга кўкнинг гўзали —
Олтин ойдан ёғилади зар.
Нафис, гўё Саъдий ғазали.

Дил қўшигин басталар пари,
Най сасидек майин, дилрабо.
Оғушига олса ул барно
Кетар дилдан ғам, ҳижрон нари,
Най куйлайди майин, дилрабо.

Мапа, узоқ кезиб пиёда
Чарчаганнинг эзгу матлаби:
Эсар салқин, хушбўй шаббода,
Шимиради қақраган лабим.
Эсар салқин, хушбўй шаббода.

* * *

Ой юзида тилларанг жило,
Самбитгулдан таралар хушбўй,
Кезмоқ на соз қувноқ ва хушбўй
Мовий ўлка сукути аро.

Йироқларда Боғдод. Бир замон
Шаҳризода яшаган диёр.
Ул санамга энди не даркор,
Хазон бўлмиш жаннат гулистон.

Ул шарпалар сингмишдир ерга,
Дев, парилар бұлмишдир тупроқ,
Бош эгма, эй сайёҳ, қабрга,
Арвоҳларга солмагин қулоқ.

Атрофга боқ, қанчалар барқут!
Дудоғингни тортар чечаклар.
Душманга ҳам дўстлик қўлин тут,
Еруғ бұлсин кўнглим, десаиң гар.

Ўйна, сендан не қолур ўлсанг,
Висол айлаб ишқ болига тўй,
Ўликларга сиғинмоқ бўлсанг,
Тирикларни ўз ҳолига қўй.

Шундай деган Шаҳризода ҳам,
Барглар айтар яна бир бора.
Бу дунёда армонсиз одам
Бечоралар ичра бечора.

* * *

Хуросонда бир дарбоза бор,
Остонаси гулга кўмилган.
Унда яшар бир пари рухсор,
Хуросонда бир дарбоза бор,
Ҳайҳот, уни очолмадим ман.

Қўлларимда куч ҳам етарли,
Сочларимдан олтин ранг олган.
Асир этди мени ул пари,
Қўлда гарчи кучим етарли,
Ул эшикни очолмадим маи.

Мардлигим не ишқ майдонида,
...Айтинг, кимга қилай шарҳи ғам?!
...

Севмас бўлса Шаҳи жопидан,
Ул эшикни очолмас бўлсам,
Мардлигим не ишқ майдонида?!

Яна тушди Русь сари йўлим,
Эрон сендан кетгумми ҳали?
Наҳот, сени боз кўрмас бўлдим?
Она юртга меҳрим туфайли
Яна тушди Русь сари йўлим.

Хайр энди, хайр паризод!
Дарбозангни очолмасам-да,
Ширин гаминг бирла умрбод
Куйлаб ўтай сени ўлкамда
Хайр энди, хайр паризод!

* * *

Фирдавсийнинг мовий диёри,
Кўини кўрган эй, кўҳна диёр!
Ўйчап нигоҳ, кўзи зангори
Урусингни унутма зинҳор!
Фирдавсийнинг мовий диёри.

Ажойибсан, гўзалсан, Эрон,
Боғларингда лолаю наргиз,
Улар менга олис, бепоён
Бир ўлкани эслатар ҳар кез.
Ажойибсан, гўзалсан, Эрон.
Сипқорурман энг сўнги бора
Шароб янглиғ мункик бўйинини,
Жоним Шаҳи, дилбар куйинини
Айриларкан сендан, не чора
Тинглагайман энг сўнги бора!

Куйнинг мангу қалбимда қолар,
Сени асло унутмам, жонон!
Тоғлар ошиб, кезиб саҳролар
Сен ҳақингда куйлайман дoston,
Куйнинг мангу қалбимда қолар.

Ғамларингдан қўрқмасман сира,
Фақат мени сақла ёдингда,
Русь ҳақида бир қуй қолдирай,
Мени эсла куйлар онингда,
Қўшиқ бўлиб яшай ёнингда.

* * *

Шоир бўлмоқ — бу-ку тайин гап —
Ўз жонингни ўртамоқ фақат.
Ханжар уриб позик танингда,
Ўзгаларга бахш этмоқ лаззат.

Шоир бўлиш — борлиқни куйлаш,
Сенга кўпроқ бўлсин деб ошкор.
Булбул кўнгли бўларми ҳеч гаш
Қилар экан бир куйни такрор?!

Ўзгаларнинг овози билан
Тўтиқуш ҳам бийрондир, аммо
Куйла фақат ўз созинг билан
Қурбақадек бўлса ҳам ҳатто.

Қуръонда ман этмиш Муҳаммад
Лаб урма деб ҳатто шаробга.
Шоир ичар шунинг-чун ҳам май,
Ташлар экан ўзни азобга.

Шоир келиб ёри олдига
Ёт қўйнида кўрса уни гар,

Ўт солса ҳам нафрат қалбига
Қиз кўксига урмайди ханжар,—

Рашкда ёниб, кўнглида туғён
Мунгли куйлаб ташлайди қадам:
«Майли, ўлай хору саргардон,
Тақдиримда бор экан бу ҳам».

* * *

Бир жуфт оққуш жоноп қўллари
Шўнғир олтин сочларим аро.
Бу дунёда одамлар бари
Ишқни куйлар такрор ва такрор.

Куйлаганман мен ҳам бир маҳал,
Букун яна такрорлар кўнги.
Отаяш сўзим боиси ўшал,
Нафис шеърим сабаби ҳам ул.

Жон-жопингга сингса муҳаббат
Қалб кўксингда олтин тош бўлур.
Бахш этолмай куйга ҳарорат
Техрон узра ой ҳам фош бўлур.

Қандай яшай энди, билмайман,
Ё Шаҳи-ла кечсин тунларим.
Қариганда ё қилай армон
Ишқни куйлаб ўтган кунларим.

Ҳар кимда бир ўзгача эъзоз,
Ҳар кимда бир ўзгача ҳавас.
Гар эроний куйлолмаса соз,
Билингки, у шерозлик эмас.

Мен ҳақимда айтинг, кимки бу
Қуйим тинглаб мени сўрса гар.
У бунда ҳам саз куйлардию,
Хароб қилди ўшал оққушлар.

* * *

Нечун маъюс таратар зиё
Ой Хуросон чаманларига.
Русь бағрида кезаман гўё
Чўмиб оқшом туманларига.

Шундай дея, эй гўзал Лаълим,
Шамшодлардан сўрадим савол,
Бу сир бизга эмасдир маълум,
Деган каби боқди улар лол.

«Не учун, ой маъюс сочар нур?»
Чечакларни тутдим сўроққа.
Улар деди: Гулдан сўраб кўр
Саҳар пайти кирганда боққа.

Гул тебратди аста шохини,
Тилга нириб сўйлади гулбарг:
«Ўзга билан бўлди Шаҳина,
Ўпди бу кеч ағёрни дилбар.»

Деди ёринг: «Қайдан билар рус,
Қўшиқ унга ҳам тану ҳам жон».
Шунинг учун ой боқар маъюс,
Шунинг учун юзида йўқ қон.

Не жафолар кўрмади олам,
Хибнату кўз ёшдан хунлар.
Лекин, майли, ҳар на бўлса ҳам,
Мўътабардир нафармон тунлар.

* * *

Талпинма кўп, девоиа кўнгил,
Барчамиздан юз ўгирмиш бахт.
Шафқат тилар гадолар фақат...
Талпинма кўп, девоиа кўнгил.

Фусункор ой кийиб зар либос,
Шуъла тўкар каштанлар узра.
Қўйиб Лаълим сийнасига бош,
Ниқобини тортаман юзга.
Талпинма кўп, девоиа кўнгил.

Биз барчамиз гўдакмиз бир оз,
Гоҳ кўзда ёш, гоҳ лабда кулгу.
Бўлмиш ушбу дунёда мерос
Одамларга шодлик ва қайғу,
Талпинма кўп, девоиа кўнгил.

Кўрганман кўп элатларни мен,
Толе излаб кезганман жаҳон.
Юрагимнинг эзгу истагин
Энди ортиқ қидирмам сарсон,
Талпинма кўп, девоиа кўнгил.

Умидим бор ҳаётдан ҳали,
Тугамаган кўнглимда бардош,
Кел, бир нафас ором ол, қалбим,
Ухла қўйиб ёр кўксига бош,
Умидим бор ҳаётдан ҳали.

Зора тақдир бошимиз силаб,
Саодатга ёр этса бизни,
Толе булбул овози билан
Аллаласа пок севгимизни.
Талпинма кўп, девоиа кўнгил.

Александр Твардовский

Сўз ҳақида сўз

Ёнса қалбда зўр бир эҳтирос,
Туғён қилса шодлик ё алам.
Таажжубким, туйғуларга мос —
Сўз тополмай қолади одам.

Сўз кўп — инсон кураш, меҳнатин
Баёнига етар ифода.
Сўз йўқотгай, аммо қимматин
Такрор бўлса ҳаддан зиёда.

Сўзлар борким, йўлларда чароқ,
Шулар билан ёруғ ҳаётинг.
Билки, улар қадрин тушурмоқ
Жиноятга, хиёнатга тенг.

Шу бонс ҳам, эй она диёр,
Ўтишман, маъзур тут менц,
Гарчи дилда сўзларим бисёр,
Мақтамадим бари-ла сени.

Сен сўз эмас, меҳнат билан шап,—
Шу сабабдан мен ҳам доимо —
Баладпарвоз сўздан қўрқаман
Нопокликдан қўрққандай гўё.

Қуруқ манман эмас, ҳар қалай
Бир шоирман ўзимдан огоҳ.
Мадҳинг бўлса ҳар қанча қилай,
Лекин фақат бўлмайин маддоҳ.

Сенга боқар меҳр ила башар,
Шухратингдан ҳайратда олам.
Ялтироқ сўз уятга қўяр
Тириклару ўликларни ҳам.

Улар кўз-кўз қилиб зоҳирин,
Муздек бориб тегар юракка.
Эртақ янглиғ ҳаёт тасвирин
Айлантирар ёлгон чўпчакка.

Сўз — бу менинг оши ҳалолим,
Сўз мен учун нондай муқаддас.
Шунинг учун бас дейман доим,
Қутлуғ сўзни исроф қилмоқ бас.

Сўз-ку ахир ақлларга тож,
Юракларга оташ — сўз ахир.
Олам аро бўлмасин торож
Жавоҳирлар ичра жавоҳир.

Сочманг ерга нуқрани қумдек,
Совурманглар уни ҳавода.
Сўз ҳам худди ҳақиқий сўмдек
Юрсин фақат олтин баҳода.

Сўз — бу оддий товушмас ахир,
Сўз эмасдир оддий бир мато.
Сўзининг ўзи аслида ишдир —
Шундай дерди Ленин доимо.

Шеърим

Барча өрзу муяссар бўлиб,
Етсам дейман бир ниятга ҳам.
Мен шеъримни уй-жойлик қилиб,
Рўйхатлардан ўтказиб қўйсам.

Қидирганинг бўлса кўнгли тўқ,
Демасалар — чиқиб дафъатан:
— Танимаймиз, бунақа зот йўқ,
Сўраб кўринг бошқа кўчадан.

Бўлса дейман у барчага ёр,
Барча жавоб берса баробар:
— Бўлмасам-чи, таниймиз, у бор,
Ҳа, шу ерлик, бизга биродар.

Чоллар деса,— аввал билганмиз,
Яқин дўстмиз, кўҳна қадрдон.
Биз у билан жангда бўлганмиз,
Берлингача бордик ёнма-ён.

Болалар ҳам уни эшитиб
Югуришиб келсалар эди.
— Ҳа, таниймиз, ҳатто ёд этиб
Айтишамиз,— десалар эди.

Эъзоз билан демасман, бироқ
Меҳр билан очсалар бағир:
— Ҳа, шу ерда. Бўлганда қапдоқ,
Усиз яшаб бўлурми ахир!

Шунда қолмас эди армоним,
Тўқ бўларди кўнглим, албатта.
Ишонч билан шунда ўзим ҳам
Борман дердим элда рўйхатда.

Сен ва мен

Сен кеч турдинг, ланжсап, сенга
Олам зимистон.
Мен тонг билан турдим, менга,
Борлиқ нурафшон.

Сен уйқуга тўймагансан,
Тажанг, ғазабнок.
Мен шодиман, дилим равшан,
Жисму дилим пок.

Куч бўлсин деб тонгни қилдим
Мен кўксимга жо.
Мана кемам — иш столим,
Мен дарга гўё.

Сенга олам гўзаллиги
Тамом бегона.
Сенга ошно тушқуцлигу
Ғашлик ягона.

Сенинг учун ёмон ҳамма,
Ҳатто ўзинг ҳам.
Дейсан, хоҳ ёз, хоҳи ёзма,
Утар бу олам.

Қаён боқсанг фақат танглик
Кўради кўзинг.
Сен кимдурсан? Минг аттангки,
Сен — менинг ўзим.

Сенинг барча феъл-атворинг
Менда бўлмиш жам.
Хайриятке маним борим —
Сенмас ҳали ҳам.

Мен — сен билан мен эмасман,
Ичаман қасам.
Мен — менман, то сени ўздан
Олиб ташласам.

Тириклик ҳақида

Қизиқмасман шуҳратга ортиқ,
Давлатга ҳам қилмасман ҳавас.
Фақат тонгги алвон шафақдан
Бир бўлаги менга бўлса бас.
Болаликнинг илк хотираси,
Бўғдой унган замин нафаси,
Май ёмғири ювган қайинзор —
Бир бўлаги мен учун даркор.
Уфққача мавжлашиб ётган —
Кўк денгизнинг сокин бўйлари,
Ўтли даврон, ўтди ёшликнинг
Ўтли қўшиқ, ўтли куйлари.
Толедан ҳам, фалокатдан ҳам
Бир бўлаги мен учун бўлсин.
Токи нима ҳис қилса одам
Юрагимга келиб қуйилсин,
Оламда не дард бор, қувопч бор —
Барчасини кўрсин ўз кўзим.
То сўнгги дам айтайин ҳалол,
Аравамни тортганман ўзим.

Михаил Светлов

Тирик қахрамонлар

Шафқатни билмаган
Кокилдор Тарас,
Эшитилар менга
Кечалар, ҳайҳот!—
Эшик орқасидан
Даҳшат тўла сас:
«Андрий! Сенга мен бергандим ҳаёт!..»
Гўзал панна турар,
Юзида йўқ қон,
Шамолда ўйнайди ўрим сочлари.
Уқ тешган Андрий
Қулар ногаҳон
Бўронда йиқилган қайин сингари.

Полтава устида
Сузар ярим тун,
Мана у, боғ ичра кезар рўдапо.
Бу кеч
Россияга қарши яширин
Юриш ўйламоқда сотқин Мазепо.

Кочубей тутқунда,
Қоронғу зиндон.
Ҳочинни ўтказар маҳбус кўнглидан.
Тонг билан Кочубей
Қатл этилган он
Евгений Онегин турди ўрнидан.

«— Печорин! О, даҳшат!
Атроф зим-зиё.
Шубҳа ўртамоқда, дўстим, дилни кўп».
Қямор ўйнар экан Достоевский,
Кампирларни бўғар
Шум Раскольников.

Жимгина пирпираб
Сўнар юлдузлар,
Тонг отиб келмоқда қуюқ тумандан.
Паровоз қўзғалди,
Тигради излар,
Анна Каренина айрилди жондан.

Ўртоқ классиклар!
Энди шуми иш!
Бари қаҳрамонлар йитиб кетмоқда!
Ниҳоят шиттигиз
Фақат ўлдириш —
Дуэль
Поезд йўли
Ва ё сиртмоқда!

Роман ёзмоқчиман ўзим,
Каттақон!
Китобнинг биринчи бетидан бошлаб,
Ҳунар ўрганади
Ҳар бир қаҳрамон,
Мен ҳам ўрганаман гафлатни ташлаб.

Руҳий азобларга бўлсаю таслим,
Қаҳрамон зерикиб қолса бирор кеч,
Паровоз остига
Ташлайман ўзим,
Аммо қаҳрамоним ташламайман ҳеч.

Бу ёруғ дунёдан
Кўз юмсам агар,
Тобутим ортидан,
Изтироб-ла жим —
Мени сўнгги йўлга кузатиб борар
Мен қутқариб қолган қаҳрамонларим.

Қабрим тепасида
Тўхтаган йўлчи
Сўрайди:
— Ўлган ким? Сўйла, биродар!
Қаҳрамонлар айтар:
— Светлов ўлди!
Ҳақиқий ёзувчи эди у одам!

Итальян йигит

Тупроқда ётипти итальян йигит,
Кўксида бенақшин, оддий қора бут.
Муштипар онанинг ёлғиз ўғлони,
Мусофир ўлкада узилган жони.

Неаполь шаҳрида ўсган азамат,
Нима излаб келдинг Россияга, айт?
Ўз она тупроғинг, гўзал юртинг бор,
Нетарди элингда бўлсанг бахтиёр?!

Мен сени Моздокда ўлдирган одам —
Вулқонли юрагингни ғоят севардим.
Беноён Волгада шавқ ичра бир дам
Енгил гондолада сузмоқ истардим.

Ва лекин мен, ахир милтиқ кўтариб
Сенинг диёрингга йўл олганим йўқ!
Рафаэль қадами теккан ер узра
Учиб ўтгани йўқ мен отган бу ўқ!

Мен ўз тупроғимда ўқ уздим, бу ер
Мени ардоқлаган қутлуғ, эзгу ер!
Бу ўлка ҳақида айтилган эртак
Таржимада шундай чиқмаса керак.

Менинг ўрта Доним, қўнғир тупроғим
Урганган эдими чет эллик олим?
Мунисам Россиям, Россиям ерин
Ё сен ҳайдаб эккан эдингми экин?

Сени келтирдилар поездга ортиб
Ўзгалар ерини олмоққа тортиб.
Токи сен кўксингга таққан бу салиб
Мозоринг устида турсин юксалиб...

Йўқ! Қилич кўтариб ҳеч инсон ҳеч вақт
Менинг днёримга қўёлмас оёқ.
Ўқ уздим — дунёда йўқдир адолат
Душманга мен узган ўқдан одилроқ.

Мусофир ўлкада букун жон берди
Муштипар онанинг ёлғиз ўғлони.
Жонсиз кўзларида акс этиб турди
Гўзал Неаполнинг зангор осмони.

1943

Расул Ҳамзатов
(Догистон)

ОНА ТИЛИМ

Ажабо! Туш деган нарса қизиқ-да,
Ўлиб қолганмишман тушда ногаҳон.
Кўксимда қўрғошин, қуёш тигида,
Тоғлар орасида ётибман бежон.

Узоқда шарқираб сойлар оқмоқда.
Борлиқда бир ажиб дилбарлик ҳоким.
Мен эсам ўйлайман ётиб тупроқда;
Мана шу тупроққа қўшилар хоким.

Мен ўлиб ётибман, кимсасиз, унут,
Ҳеч кимса қайғурмас ва чекмас ёҳу.
Фақат чўққиларда қурқурар бургут,
Фақат водийларда инграйди оҳу.

Навқирон ёшимда бўлдим-ку адо,
Оташ юрагимни ўйди ахир ўқ.
На онам, на ёрим бермайди садо,
Дўст тугул ҳаттоки йиғичи ҳам йўқ.

Фигон отилади жонсиз бағримдан,
(Гўё фигон бордек мурда дилида.)
Шу пайт икки киши ўтди наридан,
Қувноқ суҳбат қуриб авар тилида.

Мен-ку бу дунёдан кўз юмдим мангу,
Улар кулиб-кулиб сўзлашар борин.
Қандайдир Ҳасаннинг турфа ишию,
Қандайдир Алининг шўх кирдикорин.

Авар сўзин тинглаб кирди менга жон,
Оҳиста тирилдим ва шунда билдим:
Мени тузатолмас ҳеч дори-дармон,
Жонимга масиҳдир шу она тилим.

Майли, ким қай тилдан завқу шавқ олса,
Менинг ўз тилимга минг жоним фидо.
Эрта она тилим агар йўқолса,
Мен бугун ўлишга бўлурман ризо.

Майли, қашшоқ бўлсин, майли, беҳашам,
Лекин менинг учун азиз ва суюк.
Жаҳон минбаридан янграмаса ҳам
Она тилим менга муқаддас, буюк.

Оташин Маҳмуднинг ёниқ шеърини
Наҳот таржимада ўқир авлодим.
Наҳот мен аварнинг сўнгги шоири,
Шуми эди менинг эзгу муродим?!

Севаман ҳаётни, дунё кўркини,
Муҳаббатим чексиз барча эл учун.
Ҳаммасидан азиз Совет юртини
Аварча куйладим етганча кучим.

Узоқ Сахалиндан Болтиққача то
Қалбимда кўраман ҳур Ватанимни,
Ҳар қайда қилайин унга жон фидо,
Лекин ўз юртимга кўйинг танимни.

Юртдошларим туриб қабрим олдида
Кўрсатсин аварнинг шоири шул деб.
Элим ёдга олсин она тилида
Ҳамзат Цадасаннинг ўғли Расул деб.

* * *

Йўлга чиққан ҳар одам
Қуруқ чиқмас бегумон.
Нон олади, шароб ҳам.
Аммо эй азиз меҳмон,
Тоғларга йўл тутсанг гар
Кел хуржунни тўлдирмай.
Тоғ дилбари нон ёпар,
Тоғ йигити тутар май.
Йўлга чиққан ҳар одам
Қуруқ чиқмас бегумон,
Олар ўткир ханжар ҳам.
Аммо эй азиз меҳмон,
Ханжар гутма қўлингга,
Ханжар сенга на даркор?
Душман чиқса йўлингга
Бил, тоғликда ханжар бор.
Йўлга чиққан ҳар одам
Қуруқ чиқмас бегумон,
Олар йўлга қўшиқ ҳам.
Эшит азиз, эй меҳмон,
Соз қўшиққа бой бу эл,
Куйлар бизда кўп, аммо —
Қўшиғингни олиб кел,
Қўшиқ керак доимо.

Андрей Малишко
(Украина)

* * *

Хоҳ койинг, хоҳ койманг мени,
Ишим қолган ҳар нима билан.
Ишим қолган кўкда самолёт,
Ерда ҳатто бир нина билан.

Ишим қолган, менга даҳли йўқ
Даладаги трактор билан.
Милтиқдаги отилмаган ўқ,
Кемадаги темир тўр билан.

Осмондаги сўнган, сўнмаган
Миллиард нафар йироқ юлдузлар
Телескопли олимга эмас,
Бари менга дардини сўзлар.

Юрагимдан ўтадир тамою
Нимаики дард бор оламда.
Ер остида синалган атом
Портлар асли менинг хонамда.

Ошиқ олган, бўса лабимда,
Кўнглимда у чеккан қайғулар.
Чўкиб ётар менинг қалбимда
Ушалмаган қанча орзулар.

Шунинг учун қойманг, дўстлар,
Ҳар нарсада ишим бор мааним.
Шундан менда бу ҳассос кўзлар,
Шундан менинг куйиб ёнганим.

Ҳақиқат

Айтар эди бир замон онам:
— Усиб катта бўлурсан, ўғлон.
Оқил бўлу мард бўл чинакам,
Бу икки иш эмасдир осон.

Оқил бўлгин. Сен бу ҳаётнинг
Кенг йўлию сўқмоғини ўрган.
Ҳам томчининг, ҳам коинотнинг
Чексизликда кезмоғини ўрган.

Ҳақиқат — бир. ҳақиқат — аччиқ,
Шундан донм балога дучор.
Сен мард бўлгин, сен унга очиқ
Ҳимоячи бўлгин устивор.

Керак бўлса ҳақиқат учун
Юрагингни парча-парча қил.
Керак бўлса ҳақиқат учун
Минг бор ўлиб, минг бора тирил.

Майли сендан дўстларнинг кечсин,
Сендан кечсин майли қондошлар.
Рози эдим мен берган жонни
Ҳақиқатга бахш этсанг агар.

Оқил бўлу мард бўлгин, ўғлон,
Бу икки иш эмасдир осон.

Она

Ут ичида тонг ёришар жим,
Ел тўзғитган тўзон эмас, кул.
— Бунда борми Иванко ўғлим?
— Пиёдалар ичидадир ул.

Она кезар дард ила танҳо,
Дард кўзлари қорасидадир.
— Бундамасми Иванко ўғлим?
— Танкчиларнинг орасидадир.

Она чопар, она оҳ тортар,
Ҳар кимга бир сўзни айтади:
— Қолмадими Иванко ортда?
— Йўқ, у зафар билан қайтади.

Уғлон эса аллақачонлар
Бу оламдан бўлмиш равона.
Энди унга ётдир маконлар,
Замонлар ҳам энди бегона.

Энди зафар қўшиғин куйлаб
Тинч ҳаётнинг гаштини сурмас.
Энди она қишлоғи бўйлаб
Дўстлар билан қувониб юрмас.

Она эса кутади ҳамон,
Унга ошно ширин бир рўё.
Эрта тонгда келару ўғлон,
Деразани чертади гўё.

Сильва Капутикян
(Арманистон)

Кўрнинг туши

Кўр туш кўрар — кўнглида лаззат,
Лабларида кулгу нишони.
Эл уйқуда, у эса фақат
Тунда кўрар ёруғ дунёни.

Боқар, қандай мовий бу само,
Қандай ёруғ, қандай кенг жаҳон.
Қаён боқса ўзгача жило,
Қаён боқса гўзаллик пинҳон.

Ҳар хуш бўйнинг бор ўзга туси,
Ҳар ён майса, ҳар ён гул-чечак.
Мана унинг болалик дўсти,
Кеча эди сочи жамалак...

Қиз туради дарё лабида,
Пастда тўлиб оқар юлдузлар.
Йиллар оша келмиш у бунда,
Йўллар юриб кеча-кундузлар..

Кўр туш кўрар, боқар ҳаётга
Ол этгунча шафақ самони!
Тўхта қуёш, уни уйғотма,
Кўзларидан олма зиёни.

Ўғлимга

Сен аълочи эмассан, ўғлим,
Мақтовлар кўп ёғилмас сенга.
Оналар ҳам орзуманд бўлиб,
Ҳавас билан боқишмас менга.

Бувинг куяр, билмайсан қўшим,
Тўп қувганинг қувган деб, фақат.
Тақиллатар эшикни қўшигим
Қилмоқ учун сендан шикоят.

Лекин, гоҳ дард чексам ёнимда
Утирасан ўйинни қўйиб,
Эркаланиб хушнуд онимда,
Ғамгин бўлсам боқасан куйиб.

Сенга совға этилган қандни
Кўраркансан дўстинг-ла баҳам,
Жанжалларда ожиз — дардмандни
Оларкансан қанотга ҳар дам.

Ҳавас билан қарадим сенга,
Таҳсин ўқиб, қошингда турдим.
Уриб турган ёниқ кўксингда
Булоқдай соф қалбингни кўрдим.

Балки олим бўлмассан болам,
Сендан чиқмас шоир ҳам, бироқ —
Юлдуз бўлиб порламасанг ҳам
Майли, бўлгин йўлларда чироқ!

Болагинам, одам бўл, одам!..

* * *

Севги сирин билмоқ бўлдим, уриндим, аммо бида
олмадим.
Севган кўнгил шоҳ бўлурми ва ёки гадо —
бида олмадим.
Сени севдим, аммо кўнглинг маъюс, беором, ўйларинг
пинҳон.
Сени шайдо айладимми, ё ўзим шайдо —
бида олмадим.

* * *

Сен менинг севгим эдинг,
Севгим ҳамон сенсан ўзинг.
Қалбга ошно бўлса ким — бу
Бегумон сенсан ўзинг.

Майли, бизни бир-бировдан
Айламиш тақдир жудо,
Ўзгани дил севса ҳамки,
Дилситон сенсан ўзинг.

Майли, сен бирла эмасман,
Чорламасман ҳеч сени,
Борлигим банд айлаган
Жисмимда жон сенсан ўзинг.

Ўзгага кўнглимни бердим —
Йўқ, бу осон бўлмади,
Барибир қалбимда ошқору
Ниҳон сенсан ўзинг.

Ерга ёмғир жон берур, сен
Мен учун оби ҳаёт,
Яшнаган боғим-баҳорим
Ҳар замон сенсан ўзинг.

Муҳаммад Иқбол

(Ҳиндистон)

Ишқ ва ўлим

Гўзал эди олам яралган чоғи,
Гўзал эди чиндан борлиқ қучоғи.
Қуёшнинг бошида олтин тож эди,
Ой кумуш шуъладан боривож эди.
Тун эғнида эди тим қора мато,
Шамдек нур сочарди Миррих ва Зуҳро.
Дарахтлар чулғаниб зулмат япроққа,
Кўклам нафасини уриб тупроққа,
Фаришталар берди шабнамга кўз ёш,
Гуллар чеҳрасида кулки бўлди фож.
Ҳурларнинг сочидек тим қора булут
Кўк сайрига чиқди — йўли беҳудуд.
Ғунча хомуш, булбул сернаво бўлди,
Шоир юрагига дард ато бўлди.
Шунда замин деди — мен ўзим осмон,
Макон нидо қилди — менман ломакон.
Хуллас, ҳоким эди ерда ободлик,
Ҳаёт ҳам мужассам кулгу ва шодлик.
Мангулик шуъласи ёритиб юзин,
Малаклар парвозда синарди ўзин.
Ишқ деб аталарди уларнинг бири,
Доимо эзгулик эди тадбири,
Изтироб ва нурнинг тимсоли эди,
Бадбинлик, макрдан у холи эди.
Бир кун у гулшанда учарди якка,
Учраб қолди ўлим отли малакка,

Сўради: — «Сен кимсан, недир касб-коринг,
Бунчалар даҳшатли турқи атворинг?»
Ўлим жавоб берди: «Номим ажалдир,
Мени ато қилган тақдир азалдир.
Тириклик либосин пора қилурман,
Борлиқ рўзгорини қора қилурман.
Менинг кўзларимда адам жодуси,
Йўқлик хабаридир унинг ёғдуси
Ва лекин оламда бордир шундай куч,
Унинг оти ишқдур — келолмайман дуч.
Даҳшат солур меинга ўша куч фақат,
Унинг кўзларида нури ҳидоят.
У гоҳи кўзлардан ёш бўлиб оқур,
Аммо тирикликка бу кўз ёш зарур»
Ишқ тинглаб бу сўзни кулди. Бу кулгу
Лаҳзалик чақмоқдай таратди ёғду.
Ўлимнинг юзига тушди-ю, бу нур
Уни пора қилди. Барҳаёт, мағрур
Ишқ олдида ўлим тору мор бўлди,
Ўлим ўлди, севги барқарор бўлди.

Алигарҳлик талабаларга

Турли пайғомлар бўлур, мен битгучи ҳатдир бўлак,
Меҳрлар кўп, лек ватанга чин муҳаббатдир бўлак.
Сен қафаснинг банди бўлган қуш овозин тингладинг,
Лекин озод қуш наво қилганда лаззатдир бўлак.
Қорли тоғлар бу ҳаёт маъноси сокинлик, деса,
Камтарин мўр айтадурким: завқи меҳнатдир бўлак.
Телба анжумлар хиромида не қилгай жозиба,
Ярқироқ сурат бўлакча, лек ғайратдир бўлак.
Кимки маҳрумдир ҳаёт завқидан ул марҳум эрур,
Чархи гардундир бўлак, жоми саодатдир бўлак.
Шамъи субҳ айтур ёнишдур бу ҳаётнинг лаззати,
Ишқ ўтида ёнса дил роҳи ҳидоятдир бўлак.
Дайр аро хум оғзига қўйгин калисо ғиштини,
Ким шароби ишқ кетурган чин камолатдир бўлак.

Янги ибодатхона

Эй бараҳман, сенга бир сўз айтгали дил ёнадур,
Турфаҳол бўлмиш санамлар, бутларинг вайронадур.
Сен мусулмонларни ҳиндуга рақиб деб сўйладиңг,
Бизга воизлар ҳам айтмиш ҳинду ёв, бегонадур.
Тоқатим тоқ бўлди, кечдим икки маслақдин тамом,
Менга на masjidдур ошно, на ибодатхонадур.
Тош санамлардин, жарангдор сурадин не наф менга,
Жоним ўлкам зарра тупроғи асл дурдонадур.
Кел, биродар, ўртадин ол шармисорлик пардасин,
Икки миллат асли бир мақсаддадир, дўстонадур.
Уйғотиб уйқуда ётган бу кўнгуллар мулкени,
Бир ибодатхона қургаймиз, деманг афсонадур.
У жаҳонда тенгсиз ўлгай, қомати тоғдай баланд,
Гумбази мовий самонинг гумбазидан ёнадур.
Бир ажойиб куй таралсин ҳар томон тонг чоғида,
Куй эмас — бу ишқ шароби, эл дили — паймонадур.
Тинчлигу қудрат бўлур ушбу ибодатда абад,
Лек нажот қасрига бирлик ҳам меҳр остонадур.

Гўзаллик моҳияти

Бир кун тангрига шундоқ савол қилди гўзаллик:
«Нега мени этмадинг мангулик ва азаллик?»
У шундай жавоб берди: «Олам бир суратхона,
Тун билан кун бўлмаса — ҳаёт ўзи афсона.
Борлиқ ахир ҳар лаҳза ўзгаршидан иборат,
Одамзодни банд этар — неки бўлса омонат».
Ой бу сўзни тинглагач, ғамгин бўлди, бўзлади,
Ўз дардини тонготар юлдузига сўзлади.
Зухро тонгга сўйлади, тонг сўйлади шабнамга,
Бу нидодан ғамгинлик, сукут чўкди оламга.
Гул ёқасин чок этиб, аста эгди бошини,
Ғунча бағри қон бўлди, шабнам тўкди ёшини.
Чаманларни тарк этди армон билан гул кўклам,
Кетди гулшанга шодлик излаб келган ёшлик ҳам.

Улфат
(Афғонистон)

Рубоийлар

* * *

Яхши одам бўлса ёмонга улфат
Ушал даврага мос касб этар одат.
Инсоний фазилат ўрнини аста
Эгаллай бошлайди ҳайвоний хислат.

* * *

Дер қирғоқда ётган бир синиқ сопол:
Мен лой эдим кўза ясади кулол.
Бир гўдак тош уриб синдирди, мени
Кўтариб келарди бир соҳибжамол.

* * *

Балиқ дер: ҳаётнинг боши дарёда
Самандар дер: борлиқ — ўтда ифода,
Қушлар дер: тириклик фақат ҳавода,
Ҳақиқат бормикин, дўстлар дунёда?

* * *

Атрофда сукунат эди ҳукмрон,
Ҳатто гўдаклар ҳам қилмасди сурон.
Ногоҳ бир девона пайдо бўлди-ю
Шодлик ва хандага тўлди ҳар томон.

* * *

Тўти сўйласа ҳам ҳар қанча бийрон,
Одам эмаслиги барчага аён.
Одамнинг одамлик фазли бўлмаса
Сўзлашига қараб санама инсон.

* * *

Шамда ёнмас эса парвонами ул,
Гул деб ўртанмаса ул нечук бўлбул?
Бир синиқ кўнгилни кўриб ўзи ҳам
Шикаста бўлмаса у қандай кўнгил?

* * *

Кулфатдан қўрқмагай сабрли одам,
Боладек бесабаб севинмагай ҳам.
Сабрсиз кишининг бўлмас меъёри —
Шодмон бўлганда ҳам, чекканда ҳам ғам.

* * *

Қайнар кўзгу каби мусаффо чашма,
Кўзалар сўзлашар. Бир дер: Ошна,
Биз-ку сув ичамиз чанқамасак ҳам,
Қендоқ бўлар экан сув ичса ташна.

* * *

Юрак кулбасида яшар муҳаббат,
Бешни макон этмиш ақл ва фикрат.
Баланд қасрлардан ақл излаю
Ва лекин муҳаббат излама фақат.

* * *

Гул рангин мақтайди булбул доимо,
Гул бўйин ардоқлар тонг эсган сабо.
Рангу бўй савдоси тушиб бўлдилар:
Сабо саргардону булбул сернаво.

Мухран Мачавариани

(Грузия)

Бараташвили монологи

Мени зилдай эзар вужудим юки,
Қутула олсайдим мен ундан, ҳайҳот!
Уфқларга томон учолсам токи,
Мовий чексизликда ёзолсам қанот.

Мени эзмасайди вужудим агар,
Қийнамаса эди мушкул йўлимда.
Кўнглим юксаларди мисоли укпар,
Юксаларди қўшиқ шавқли дилимда.

— Лекин сен моддийсан, демак йўқ илож,
Буюклигингни ким англар сенинг, ким?!
Қайда бўлсин сенга камолу ривож,
Азоб берар экан вужуди золим.

Худо бўлсанг ҳамки, кўшишинг бенаф,
Сўзларинг ҳавога учурлар бекор.
Улар сенга асло келтирмас шараф,
Келтирур тубанлик, алам ва озор.

— Айтгил, набилигинг кимгадир аён?
— Йўқ, ҳеч кимса билмас,
Эл бундан ғофил.
— Ҳаёт сенга нелар қилди армуғон?
— Ҳеч нарса, саробқа интилди кўнги.

Мен ҳаётдан яна нелар кутарман?
Тахтага қоқилсам дейман саҳрода.
Ниятимга фақат шунда етарман,
Шунда топажакман шуҳрат дунёда.

Менга азоб берган, жонимга жаллод —
Вужудимдан шунда бўларман озод.

Шоир

У дунёга келди-ю аммо
Элга аён бўлмади бу ҳол.
Буюк даҳо бўлганин пайдо
Замин ҳатто қилмади хаёл.

Баҳор эди. Далада деҳқон
Куйлар эди кўкламга доир.
Жаҳонга сир қолди, не жаҳон —
Қишлоққа ҳам бўлмади аён
Яралгани оламга шоир.

Ном қўйдилар ўзларига боп,
Устирдилар. Сал қотгач тани —
Елкасига юкладилар қоп,
Юбордилар буғдой тортгани.

Аммо унга сўйлади барглар,
Ариқ бўлди ойдинда сўқмоқ,
Ҳилол унга кўкдан сочди зар,
Эртак бўлиб туюлди ўтлоқ.

Йиллар ўтди, вақт етиб бир кун
Унинг ўзи бўлмайин огоҳ —
Бамисоли гирдобу қуюн
Шоир юрак уйғонди ногоҳ.

Пайдо бўлди ишқ дилда илк дам —
Сурди дарча олдида хаёл.
Сўнг юракда шуъла сочган шам
Аста бўлди юксалиб ниҳол.

Сўнг у дарахт бўлиб етилди,
Қуёш бўлиб сочди яна нур.
Шоир олам сари отилди,
Тор кулбага сиғмай тафаккур.

Ўлмас руҳи унинг истарди —
Мангу бўлса у билан вужуд.
Аммо — тирик оламнинг дарди —
Вужуд умри эмас беҳудуд.

У кўзини юмди ниҳоят,
Ҳамма каби йўл олди ерга.
Ўзгалардек уни ҳам қисмат
Олиб келди охир қабрга.

Шоир илк бор пайдо бўлган чоғ
Уни ҳатто билмаган олам,
(Гўё йўлда ўсган отқулоқ
Не деб парво қилмаган олам) —

Энди шоир юмгач кўзини,
Ундан жонсиз тана қолганда,
Тирикларга ташлаб сўзини
Йўқлик сари у йўл олганда —

Олам уни англади, билди,
Қалби билан ҳис қилди дунё.
Шундай, шоир оламга келди,
Шуҳрат топди бўлганда адо.

Гулдаста

Муҳтарам китобхон!

Мен уни, қўлингиздаги китоб муаллифини кўпдан бери — «Шарқ юлдузи» журналида биринчи шеърӣ эълон қилинганидан буён биламан. Шеър Москва Давлат университетига бағишланган эди. Албатта, бу қонуний ҳол: «Ленинские гори»да қад кўтарган улугвор университет биноси қайси бир ўзинчи синф ўқувчисининг тушига кирмәган дейсиз! Лекин ўша йили — 1955 йилнинг сентябрида у Тошкент Давлат университети филология факультетининг студенти бўлди.

Ўзбекистон халқ шоири Ғайратий домла уни мендан ҳам яхши билардилар. Чунки Эркин ўзининг биринчи машқларини севимли устози, Тошкент Пионерлар саройида адабиёт тўғарагининг ўша йиллардаги раҳбари Ғайратийга олиб борган эди.

Шундан буён, унинг шоирона мушоҳадаси оддийликдан мураккабликка, юзаки тушунишдан туб моҳиятни очиб беришга томон катта такомил йўлини босиб ўтди. Бироқ Эркинда икки фазилат доимий ва муқим: ўзига талабчанлик ва теша тегмаган образ излаш.

Эркиннинг ҳаётни ўзига хослик билан кўриши менга жуда ёқади. У чойнакка боқар экан, такаббур кишини кўради. Пиёла эса шоирга камтар меҳнаткашни эслатади. Хулоса ҳам жуда табиий: инсон камтарликни қадрлайди ва шунинг учун ҳам ҳар куни пиёланинг пешонасидан ўпади.

Эркиннинг поэтик образлари жуда миллий, ўзбек маданияти ва адабиётининг классик анъаналари билан мустаҳкам боғланган.

Кейинги пайтларда Эркин аруз вазнида ёзган шеърларидан девон тузди. Бу вазннинг истиқболи

хусусида турли-туман фикрлар юради. «Ўзбекистон маданияти» газетаси 1956—1957 йилларда мана шу масала юзасидан катта мунозара ўтказган эди. Ушанда айрим мутахассислар аруз ва замонавий поэзия бир-бирига мутаносиб эмас, деб башорат қилган эдилар. Бу масала студентлар аудиториясида ҳам қизғин муҳокама қилинганда, Эркин Воҳидов ўзбек поэзияси классик вазнининг оташин ҳимоячилари сафида бўлди. Унинг девони шоирнинг мунозарада ижоди билан қатнашганлигини кўрсатиб турибди. «Ёшлик девони»да шоирнинг жонли тили ва бадиий мушоҳада қобилияти яққол намоён бўлган.

Ҳозирги кунда Эркин Воҳидов энг машҳур қўшиқчи шоирларимиздан бири. Унинг девонидан ўнлаб шеърлар хонандалар оғзига тушди ва тезда халқ орасида шуҳрат топди. Буларнинг барчаси ўша китобга халқ берган баҳо деб қаралмоғи керак.

Мазкур баҳо эса ғазалларда куйланган ғояларнинг элга манзурлигидан келиб чиқади. Эркин ғазаллари мавзу жиҳатидан хилма-хил. Унда муҳаббат лирикаси ҳам, фалсафий лирика ҳам кучли. Аммо барча шеърлар арузнинг энгил шаклларида ёзилган. Айни вақтда, унинг оригиналликка интилиши шаклда ҳам кўринган.

Масалан, «Фузулий ҳайкали қошида» ўйлар шаклида ёзилган шеърда улуғ озарбайжон шоирининг мисралари қитата қилингандек келтирилади-да, уларга муносабат орқали фикр давом этади. Агар бу шеър озабайжон халқига, унинг улкан поэтик ҳақосига муҳаббатнинг гўзал ифодаси бўлса, «Азгануш» шеърида арман халқига самимий ҳурмат туйғуларни ифода этилган. Булар барчаси, «Ўзбегим», «Ўзбекистоним» шеърлари авторининг интернационалист инсон ва шоирлиги кўрсатувчи конкрет далиллардир.

Эркин поэзиясининг мавзу кўлами йил сайин кенгайиб борди. Севги лирикаси, ҳаёт ҳақидаги фалсафий мушоҳадалар, ижтимоий мавзу тез орада ўзбек китобхонини мафтун этди. Бундай шеърлар унинг «Тонг нафаси» (1961), «Менинг юлдузим» (1961), «Ақл ва юрак» (1962), «Нидо» (1965) номли тўпламларидан жой олди.

Эркин поэзияда маҳорати пишгандан сўнг Ленин мавзусига мурожаат қилди. Шоир ўзининг «Буюк ҳаёт тонги» достонида В. И. Лениннинг ёшлик йиллари ҳақида самимий ҳаяжон билан, ўзига хос ра-

вишда ҳикоя қилади. Достон рус тилига ҳам таржима қилинган. Китобхонлар тезда бу достонни илғаб олдилар. У Ленинномадан ўзига муносиб ўрин эгаллади.

Албатта, ўзбек адабиётида Ленин образини яратувчи асарлар кўп. Аммо ёш шоир Эркин Лениннинг ёшлик йилларини қаламга олди. Шу маънода бу поэма адабиётимиз учун тематик жиҳатдан ҳам янгилик бўлди.

Оталар ва болалар муаммоси кимни ҳаяжонлантирмаган дейсиз! Эркин ҳам бундан истисно эмас. Ғоявий мухолифларимиз совет кишиларининг ёш авлодини кекса авлодга қарама-қарши қўйишга интилганларида Эркин ҳам ҳаяжонга тушди. Шоирнинг бу туйғуси унинг «Нидо» достонига қуйилди. Бу достонда Улуғ Ватан уруши жангларида ҳалок бўлган кишининг ўғли отасининг ишини охиригача етказиш учун қасамёд қилади. Кескин баҳс услубида ёзилган бу достонда ёш инсоннинг қалб тегиши ғоятда нозик ифодаланган. Шунинг учун ҳам достоннинг муваффақияти тасодифий эмас.

1966 йилнинг 26 апрелида Тошкентда зилзила бўлди. Кўпмиллатли мамлакатимизнинг барча халқлари юртдошларимизга ёрдам қўлини узатдилар. Уша йилнинг июлида украиналик қурувчилар билан бўлган учрашувлардан бирида Эркин ўзининг янги асари — «Палаткада ёзилган достон»ини ўқиб берган эди. Зилзила ҳақида у вақтда кўп шеър ёзиларди. Уша кун учун жуда зарур бўлган, лекин каплақдек умри қисқа шеърлар унутилиб кетди. Ваҳоланки, Эркиннинг достони совет кишиларининг жасоратини ва чуқур интернационалистик туйғусини мадҳ этувчи ҳақиқий бадиий асар сифатида адабиётимиз хазинасидан жой олди. Эркин Воҳидовнинг ушбу поэмаси ўзбек совет адабиётида биз учун ғоят муҳим бўлган мавзудаги илк йирик асарлардандир.

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети бу учала достони учун Эркин Воҳидовни 1967 йилда Ўзбекистон Ленин кәмсомоли мукофоти билан тақдирлади.

Эркин Воҳидов ижоди тез камол топди. У поэтик асарларининг тематик диапазонини кенгайтириб борди. Натижада, хилма-хиллик ижодининг ажралмас хусусиятига айланиб қолди. Унинг «Шахмат ва шеър» каби асарларида йилт этган солиштириш қобиляти, кейинроқ «Чароғбон» каби ажойиб достон-

ларида камол топди, «Қора денгиз эртаги» достонидаги романтик руҳ поэзияга қанот боғлади.

Замонавийлик байроғини маҳкам ушлаган шоир замондошимизнинг лирик образини янги тасвирлар билан тўлдириб бермоқда.

1972 йилда, СССР ташкил топганига эллик йил тўлгани нишонланаётган пайтда, у Останкино минорасида суҳбат шаклида бир поэма ёзди. Совет ҳокимияти йилларида, совет халқлари дўстона оиласида халқимизнинг парвозини минорага рамз бериб яхши тасвир қилди.

Яна бир шеърида бугунги кексаларнинг кўзи билан ёшларга разм солди. Ҳозирги ёшларнинг ота-оналари анъанасига содиқлигини жуда тўғри тасвирлай билди. Шу мавзудаги шеърлари «Ҳозирги ёшлар» китобига жам бўлган. Уқувчиларга жуда манзур бўлган шеърга ҳатто шоирона жавоб келтириб чиқариб, Ғайратий домла унга жавобан «Ҳозирги чоллар» шеърини ёзган эди.

Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Коммунистик партиясининг олтин тўйи — эллик йиллиги нишонланган вақтда унинг «Ўзбекистоним» асари матбуотда эълон қилинди. Бу асар халқимиз тарихининг поэтик баёни дейиш мумкин.

Унинг «Баҳмал» достони эса ватанпарварлик мадҳиясидир.

Эркин тенгқур ўзбек адиблари фақат ўзбек адабиёти анъаналаринигина эмас, балки рус адабиёти, бошқа қардош халқлар адабиёти, жаҳон адабиёти анъаналарини ҳам чуқур эгаллаб ижод қилмоқда. Бу анъаналарни эгаллашнинг энг яхши йўли бадий таржима билан шуғулланишдир. Эркин ҳам шундай қилди. Бугунги кунда адабиёт мухлислари уни Сергей Есенин, Александр Твардовский, Михаил Светлов, Андрей Малишко, Расул Ҳамзатов, Сильва Капутикян, М. Мачаварианиларнинг асарларини ўзбек тилига моҳирона таржима қилган шоир сифатида ҳам ҳурмат қиладилар.

Эркин Ваҳидов Гётенинг «Фауст»ини ҳам ўзбек тилига ағдарди. Жаҳон адабиёти классикаси бўлмиш бу асар икки китоб бўлиб, ўзбек тилида нашр этилиши катта воқеа бўлди.

У таржима қилган шоирлар ичида Ибн Сино, Муҳаммад Иқбол (Ҳиндистон), Улфат (Афғонистон) кибилар ҳам бор.

Эркин Воҳидов ўз ижодини жанр жиҳатидан хилма-хил бўлиши учун ҳам тинмай қайгуради. Нагижада, унинг ижоди саҳнага ҳам чиқди. Алишер Навоий геатрида унинг асари «Ойжамол» қўйилди. Ҳамза театрида эса унинг «Олтин девор» комедияси ва у таржима қилган «Мен Чилига ишонаман» драмаси ўйналди.

«Олтин девор» комедиясида автор жуда комик вазият топган Эски девор қулатилганда, тагидан олтин чиқиб қолади. Шунга муносабат орқали турли хил шароитларда одамларнинг характери очилади. Бу асар катта муваффақият қозонди. Ҳамза театрининг талантили коллективи бу асар муваффақиятига улкан ҳисса қўшди.

Кейинги йиллар Эркин кўп жойларни бориб кўрди, мамлакатимизнинг турли бурчакларида бўлди. Бу ҳол ижодининг уфқига ҳам яхши таъсир ўтказди. Ҳатто юрган йўллари ҳақида публицистик очерклар ёзди. Шу хил асарлардан бири Германия Демократик Республикасига қилинган таассуротлар асосида ёзилди. Эркин ижодида проза намуналари кўрина бошлади...

Бир гуруҳ шеърлари болаларга аталган ва улар шоир ижодининг серқирралигини тасдиқлаб турибди.

Ҳозир Эркин Воҳидовнинг ижодий балоғатга етган пайти. Қўлингиздаги китоб унинг поэтик асарларида тузилган гулдастадир.

ЛАЗИЗ ҚАЮМОВ
профессор, Ҳамза мукофоти
лауреати

1976 йил, февраль.

Мундарижа

5 * «Бир томчи қуём...»

I

- 9 * Манзара
10 * «Мен жилғаман...»
11 * Кулгимиздан янграсин олам
12 * Боғбон
13 Ҳаёт йўлидан
14 Ҳайкал ёнида
15 Тоғ билан суҳбат
16 Тонг лавҳаси
17 Камтарлик ҳақида
18 Чаноқларга қўнган юлдузлар
19 Болалик
20 Кичик ой сўзи
21 «Дўстларимни ҳайрон қолдирар...»
22 * «Тинглайман кўп...»
23 «Қора қошинг...»
24 «Гоҳи поезд...»
25 Яна пахтазордаман
27 Экскаватор
28 Мажнунтол
31 Устоз қабрида
32 * Қуббон кўлига
33 Булоқ
34 «Инсон яшамоқдан...»
35 «Учрашувга ошиқади..»
37 «Ун саккизга кирмаган...»
38 Пўлат
39 Йўллар
40 * Қалам
41 Хайрли кеч
42 Она тупроқ
43 «Кун тоғ ўрқачига...»
44 Ўлка
45 Йўқ, ҳаловат истамайман.
46 Шеър кечаси
48 «Айтиб бўлдим...»

П

- 51 «То тирикдирки...»
52 Олимлар ва шоирлар
53 Шеър ҳақида шеър
56 Шоир умри
57 Теранлик
58 Сураат
59 Самарқанд кечаси
60 Қизалоқ
61 Ешлик
63 «Ой фонусин...»
64 Фироқ ҳақида
66 «Ойдин кеча...»
68 Кимни этмас бу кўнгил шайдо
69 Дўстим
71 Тиббиёт ва табиат
72 Шоирни эслаб
73 Космонавт ва шоир
75 Юрак ва ақл
77 * Май шеъри
80 * Ватан
81 Гўзаллик
82 Асаблар
83 Чумоли
84 * «Шеър битди...»
85 Чашма қошида
86 «Фурсат — олтин...»
87 Кавказ шеърлари.
87 Елкан...
88 Арарат чўққисига
90 Нефт дошлари
91 Азгануш
93 * Айрилиш
94 Фузулий ҳайкали қошида
97 Хайрлашув
98 Менинг юлдузим
100 Ҳайлар
101 Кутиш соатлари
103 Фазодаги уйқу
106 Чирчиқ
107 Олимларнинг рафиқаларига
108 «Бир боғда талтайиб...»
109 Уйимизга меҳмон келади
111 Хотира

- 112 Тўртлик
 113 Үчирғич
 114 Асал ойи
 115 Киприкларим
 116 Дарё оқшоми
 117 Хоразм қовуни
 119 Бир томчи ёш
 120 * Ойга
 121 Бош тебратар соат кафгири
 122 Инсон ва фурсат
 124 «Кўча ўртасида...»
 125 Кун ўтганда
 126 «Болаларни шайтоқлардан...»
 127 Жон ширинми, қанд ширин
 128 Кексаларга
 129 Отам йўлидан
 130 Вокзалда
 131 Садоқат
 132 «Инсон билан...»
 133 Инсоният тарихи
 137 Янги йил гулдастаси
 139 Куй авжида узилмасин тор
 140 Юлдуз
 141 Шеър ва шахмат
 142 Сўнган юлдузлар

III

- 147 Кеча ва кундуз
 148 Учи тугук дастрўмол
 150 Ун еттинчи йилда туғилганлар
 153 Абдулла Набиез
 155 Шоир қалби
 156 Шоир
 158 «Баҳар...»
 159 Тасаввур
 160 * Ҳабибий
 161 Қозоқ оқинларига
 163 Қўнғиротда айтилган алёр
 164 * Табрик
 166 Кардиограмма
 169 * Саккизинчи март
 171 Оқшом
 173 Йўқолган шеър
 176 Абай
 178 * Ғайратий
 179 * Лирик қаҳрамон

- 183 Қор хат
 187 Ҳозирги ёшлар
 192 Дўстларга мактуб
 195 Ўзбекистон
 201 Илтижо
 206 Пушкин
 208 * Бафо
 216 * «Таажжуб дейману...»

IV

- 219 Дебоча
 221 Тун билан йиғлабди булбул
 222 Барча шодлик сенга бўлсин
 224 Ғунча
 226 Сурма
 228 Дилдорга нома ёздим
 230 Самарқанд
 232 Чашма
 234 Лола сайли
 235 Йўқ эмиш орзуда айб
 237 Сарв
 239 Киригингдан ўқ узиб
 240 Варг
 242 Кўзинг
 244 Банди зулф
 246 Кимда иқтидор йўқдир
 248 Сенга бахдан тахт тиларман
 249 Достонга ёз
 251 Даврон юки
 253 Дўстларимга
 255 Самар бўлғай
 257 Ҳижрон юки
 258 Паришонлик
 260 Ёшлигим
 262 Хаёл
 264 Шоҳи гул
 266 Уйғотмагил
 268 Қалам
 269 Узум
 271 Дўст билан обод уйинг
 273 Рашким
 275 Яна қаламга
 276 Ширин
 278 Уч балодан сақласин
 280 Замин ва фазогир

- 281 Ҳазина
 283 Ҳофизга
 284 На қилсин
 285 Замон
 287 Рубобим тори иккидур
 289 Севгини тортиб бўлурми
 290 Ойнинг ўн беши қоронғи
 292 Гулнорини ўп
 294 Шеър азиз олам аро
 296 Сайр
 298 Севги
 300 Гуллар базми
 302 Гулчеҳралар
 304 Ишқ истилоси
 306 Тонг ғазали
 308 Дилда ишқ дарёчадир
 309 Баҳона қилмас
 311 Эй кабутар
 312 Тола соч
 313 Дола
 315 Кўзгу
 316 Бир гўзалким
 318 Қуёш
 320 Изҳори ишқ
 321 Уртада бегона йўқ
 323 Тароқ
 324 Висол соғинчи
 325 Масал борким
 326 Насиҳат
 328 Соч мадҳи
 329 Кўчамен
 331 Бошингдадур
 333 Уабегим
 337 Фузулий ғазалига муҳаммас
 339 Навоий ғазалига муҳаммас
 341 Бобир ғазалига муҳаммас
 343 Ватандин яхши ёр бўлмас
 345 * Инсон
 349 * Жон талаш
 351 * Севги оташи
 353 * Муҳаббат бирла
 354 * Қўллар
 357 * Фурсатинг
 358 * Бир қадам
 360 * Истак

V

- 363 * Лагерда тонг отади
 364 Укамнинг «жанги»
 365 * Олма
 366 * Янги йил арчасига
 367 * Кечагина
 370 Қуёш қиссаси
 375 Нутқ ҳақида
 377 Чевар қиз
 379 Кунлар секин ўтади
 381 Шарқ эртаги
 384 * Ойга учсак
 385 * Дарахтлар суҳбати

VI

- 391 * Рубсий
 392 Арши аълодаги дебоча
 398 * Эрон тароналари
 410 * Сўз ҳақида сўз
 412 * Шеърим
 413 * Сен ва мен
 414 * Тириклик ҳақида
 415 * Тирик қаҳрамонлар
 417 * Италиян йигит
 419 * Она тилим
 421 * «Йўлга чиққан...»
 422 * «Ҳоҳ койинг...»
 423 «Ҳақиқат»
 424 * Она
 425 * Кўрнинг туши
 426 * Уғлимга
 427 * «Севги» сирин...»
 427 * «Сен менинг сеvim эдинг...»
 428 * Ишқ ва ўлим
 429 * Алигархлик талабаларга
 430 * Янги ибодатхона
 430 * Гўзаллик моҳияти
 431 * Рубойлар
 434 * Бараташвили монологи
 435 * Шоир
 437 * Гулдаста

* © Ғафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1976

На узбекском языке

Эркин Вахидов

ЛЮБОВЬ

(с т и х и)

Қайта нашр

Редактор *Қ. Раҳимбоева*

Рассом *М. Рейх*

Расмлар редактори *И Кириакиди*

Техн. редактор *Е. Потапова*

Корректор *Ш. Соатова*

ИБ 1966

Босишга рухсат этилди 24. 02. 82. Формати 70×90¹/₃₂.
Босмахона қўғози № 3. Янги оддий гарнитура.
Юқори босма. Шартли босма л. 16,38. Нашр л. 13,05.
Тиражи 50000. Заказ № 686. Баҳоси 1 с. 40 т. Ғафур
Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти.
700129. Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Нашриётлар, полиграфия ва китоб
савдоси ишлари Давлат Комитетининг Тошкент
«Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлашма-
сига қарашли 1-босмахона. Тошкент, Ҳамза
кўчаси, 21.